

Diós István

A Szentek élete

– január hónap –

Tartalomjegyzék

Január 1.	3
ISTEN ANYJA, A BOLDOGSÁGOS SZÚZ MÁRIA.....	3
RUSPEI SZENT FULGENTIUS egyházatya.....	11
Január 2.	13
ALEXANDRIAI SZENT MAKARIOSZ szerzetes, pap	13
NAGY SZENT VAZUL.....	15
NAZIANZI SZENT GERGELY.....	17
Január 3.	21
PÁRIZSI SZENT GENOVÉVA szűz	21
Január 5.	23
OSZLOPOS SZENT SIMEON szerzetes	23
Január 7.	25
ANTIOCHIAI SZENT LUKIÁNOSZ (LUCIUS) egyházatya, vértanú	25
PENNAFORTI SZENT RAJMUND	26
Január 8.	28
CHOZIBAI SZENT GYÖRGY szerzetes.....	28
Január 11.	30
SZENT TEODÓZIOSZ apát.....	30
Január 12.	32
BISCOP SZENT BENEDEK bencés apát	32
PUCCI SZENT ANTAL szervita, pap.....	33
Január 13.	35
POITIERS-I SZENT HILARIUS	35
Január 15.	38
EGYIPTOMI SZENT MAKARIOSZ szerzetes, pap.....	38
REMETE SZENT PÁL	40
Január 16.	43
CAPPENBERGI SZENT GOTTFRIED premontrei szerzetes	43
Január 17.	44
REMETE SZENT ANTAL.....	44
Január 18.	47
ÁRPÁDHÁZI SZENT MARGIT	47
Január 19.	50
NORICUMI SZENT SZEVERIN szerzetes.....	50

Január 20.	51
NAGY SZENT EUTHÜMIOSZ szerzetes, pap	51
SZENT FÁBIÁN PÁPA	53
SZENT SEBESTYÉN.....	55
Január 21.	56
PÁVIAI SZENT EPIFÁNIUSZ püspök	56
SZENT ÁGNES.....	58
SZENT FRUCTUOSUS, AUGURIUS és EULOGIUS vértanúk.....	59
Január 22.	61
PALLOTTI SZENT VINCE pap.....	61
SZENT VINCE.....	63
Január 23.	64
LY ANDRÁS pap.....	64
WARD MÁRIA rendalapító.....	67
Január 24.	69
SZALÉZI SZENT FERENC.....	69
Január 26.	71
SZENT PAULA özvegy.....	71
SZENT TIMÓTEUS és SZENT TITUSZ.....	73
Január 27.	74
MERICI SZENT ANGÉLA.....	74
Január 28.	76
AQUINÓI SZENT TAMÁS	76
LU SZENT JEROMOS vértanú	79
NOLASZKÓI SZENT PÉTER rendalapító	80
Január 30.	81
SZENT BATHILDIS özvegy.....	81
Január 31.	82
BOSCO SZENT JÁNOS.....	82

Január 1.

ISTEN ANYJA, A BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIA

Január 1.

A Boldogságos Szűz – akit nyelvünk nem egyszerűen szentnek, hanem Szentségesnek mond – a legnagyobb a szentek között, mert neki adatott az a kegyelem, hogy anyja lett a megtestesült Igének. Míg a szentek az Úr Krisztus teljességéből merítik az állapotukhoz szükséges kegyelmeket, addig a Boldogságos Szűz ugyanebből a Forrásból megkapott minden kegyelmet, amit teremtmény egyáltalán kaphat: ő a „kegyelemmel teljes”. Szűz anyasága öröktől fogva ott volt Isten megváltó tervében, s amikor elérkezett az idők teljessége, megtörtént az, ami a természet rendjében sem azelőtt, sem azóta nem fordult elő: anyja lett a szűz és fia született: Jézus, a mi Megváltónk.

Az Egyház tanításában négy dogma szól Isten Anyjáról, azaz aki üdvözülni akar, annak ezt a négy alapigazságot el kell fogadnia Máriáról:

1. Mária Theotokosz, mondják a görögök, Mater Dei, mondják a latinok, Isten Anyja, mondjuk magyarul a dogmát, amit az efezusi zsinat 431-ben fogalmazott meg. Minden, amit Máriáról hiszünk és hirdetünk, e misztériumban gyökerezik. Ezt ünnepeljük ma, január elsején.
2. Mária szűzen foganta és szülte Szent Fiát, szüzessége örökre megmaradt. Már az apostoli hitvallás mondja: „Születék szűz Máriától”.
3. Mária szeplőtelenül fogantatott, azaz az eredeti bűn nem érintette őt. E dogmát 1854-ben hirdette ki IX. Pius pápa. Mária szeplőtelen fogantatásának ünnepe december 8-a.
4. Halála után Mária fölvetett a mennybe, anélkül, hogy teste romlást látott volna. 1950-ben hirdette ki ennek dogmáját XII. Pius pápa. Ünnepe Nagyboldogasszony napja, augusztus 15-e.

Így az Egyház egyetlen más szentről sem beszél. Mindezzel együtt Mária, a Boldogságos Szűz valóságos ember, akinek története, sorsa, életrajza, élete van. Élete, amely teljesen Istenből ered, Őérte van, és Őbenne van.

A Ószövetségi Szentírásban jövendölések hangzottak el a Megváltó anyjáról:

– Kígyótipró asszony lesz:

A bűnbeesés után a kígyó vereségét jelzi előre az isteni szó: „Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé, a te ivadékod és az ő ivadéka köze. Ő széttiporja fejedet, te meg a sarkát veszed célba” (Ter 3,15). – Ez a kígyótipró asszony Mária.

– Szűz anya lesz:

Ácház király kapta a jövendölést, ami a szabadulás jele: „Íme, anyja lesz a szűz és fia születik, és Emmánelnek fogják hívni” (Iz 7,14--16). – Mária ez a szűz anya, akinek fiában Velünk az Isten (ez az Emmanuel szó jelentése).

– Betlehemben fogja szülni a fiát:

„És te, efratai Betlehem, kicsiny vagy ugyan Júda fejedelmei között, mégis belőled származik nekem az, aki uralkodni fog Izrael fölött. Származása az ősidőkre, a régmúlt időkre megy vissza. Ezért elhagyja őket az Úr, míg nem szül az, akinek szülnie kell, és testvéréhez, Izrael fiaihoz vissza nem tér a maradék” (Mik 5,1--5). – Mária az a Szűz, akinek Betlehemben kell majd világra hoznia Őt, akinek származása, mert Isten Fia, az örökkévalóságból való.

– A Megváltó anyja egy lesz az Úr szegényei közül:

A Messiás országa ugyanis a kicsinyeké, a szegényeké lesz, akik nem hadakozással, hanem engedelmes szolgálattal nyerik el részüket ebben az országban (vö. Szof 3,12; Zsolt 149). Mária, a Messiás édesanyja, „az Úr szolgáló leánya” az első a kicsinyek között, akinek alázatos szolgálata megnyitotta az utat a megváltás előtt.

– Ujjongani fog a boldogságtól:

Jövendölések szólnak Sion leányának, Jeruzsálem leányának boldogságáról, ami abból fakad, hogy benne lakik az Úr (vö. Szof 3,14–15; Mik 4,8,10; Jer 31,22). Ez a Szűz anyaságában vált valóra, akit ezért mond boldognak minden nemzedék, s hívjuk így mi is: Boldogságos!

A Újszövetségi Szentírás a következőket mondja el:

Születését és gyermekkorát csak apokrif források mondják el. Az evangéliumokban először élete nagy fordulópontján tűnik fel a názáreti szűz, kinek neve Mária.

Az első, akit Máriának, héberül Mirjamnak hívnak az Ószövetségben, Mózes nővére. Később kedvelt női név, Mária kortársai közül is sokan viselték. A név jelentést hordoz, de ma már nehéz pontosan meghatározni, mert közel 60 lehetőség kínálkozik. A legvalószínűbb jelentések a következők:

Mária = szép (a héber mára = kövér szóból. Keleten, pl. az araboknál a női szépség egyik feltétele);

Mária = lázadás (a héber márah szóból, Mária a Sátán ellenlábasa);

Mária = keserves (a héber márar = keserű, fájdalmas szóból);

Mária = Istentől szeretett (az egyiptomi mri = szeretett és a héber iam = Isten szavakból) -- Ez nemcsak nyelvészeti szempontból valószínű, hanem teológiailag is a legszebb és legáltalánosabb neve annak, akit Isten a leginkább szeret a teremtmények közül, mert a legszebb, s épp ezért a legszebb.

Az evangélium tanúsága szerint Mária jegyese volt már a Dávid házából való Józsefnek, amikor Isten elküldte hozzá Gábor angyalt a Megtestesülés örömhírével.

Az angyali üdvözlés után Mária sietve útra kelt, hogy meglátogassa Erzsébetet. Három hónapig maradt ott, majd visszatért Názáretbe.

József az álmában kapott angyali intés szerint magához vette őt, majd hamarosan útra keltek Betlehembe, hogy a népszámlálás császári parancsa szerint a származási helyükön írják össze őket. Miközben ott tartózkodtak, beteltek Mária napjai és megszülte a Fiút. Így teljesedett az Úr szava: a Megváltó Betlehemben, Dávid városában született.

Nyolc nap múlva körülmetélték a Gyermeket és miként Mária is, József is hallotta az angyaltól, Jézusnak nevezték el.

Amikor Jézus hat hetes lett, a törvény előírása szerint föl vitték Jeruzsálembe, ahol Mária a tisztulásáért, József az elsőszülött fiú megváltásáért áldozatot ajánlott fel. Mária ekkor hallotta Simeon ajkáról a jövendölést Fiáról és a maga sorsáról.

Az Úr megmutatta az ő üdvösségét, nemcsak a pásztoroknak, nemcsak Simeonnak és Annának, hanem a pogányságot képviselő napkeleti bölcseknek is, akik az ég jeleit figyelve látták meg a csillagot, mely elvezette őket Betlehembe, a házba, ahol megtalálták Máriát és a Gyermeket. E látogatás következménye lett a betlehemi gyermekgyilkosság, amelyben Heródes megölette a 2 év alatti fiúgyermeket Betlehemben és környékén (lásd december 28-án, Aprószentek ünnepén).

Józsefet azonban az Úr angyala időben figyelmeztette: „Fogd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba...”

Mikor pedig Heródes meghalt, a Szentcsalád visszaköltözött, de nem Betlehemben, hanem Názáretben telepedtek meg. Amikor Jézus 12 éves lett, szülei föl vitték magukkal Jeruzsálembe, ahol a Gyermekeket elvesztették. Hosszasan keresték, mert nem tudták, hogy Jézus „Atyja dolgaiban van”, végül megtalálták a templomban. Hazatért Máriával és Józseffel Názáretbe és engedelmes volt nekik.

Ezután eltelt közel 20 év imádságban, munkában, s közben Jézus felnőtt. József halála után Mária Jézussal együtt leköltözött Kafarnaumba, s egy ideig úgy ismerték őket mint a názáreti ácsot és özvegy anyját. Amikor pedig Jézus 30 éves lett, s elhangzott az Úr szava János felett, aki hirdetni kezdte a bűnbánat keresztségét (lásd június 24-én), Jézus elbúcsúzott Máriától és megkezdte

nyilvános működését. Az evangélisták, amikor nyilvánvalóan Jézus Krisztusról írnak, Mária jelenlétét is tapasztalják és érzékeltetik:

- Mária ott van az első csodánál: a kánai menyegzőn;
- az emberek tudnak róla: „Boldog a méh.....”;
- a háttérben kíséri Jézust: „...anyád és rokonaid beszélni akarnak veled...”;
- ott van a kereszttel, ahol az Egyháznak is anyja lett;
- ott van a pünkösdi várásában;
- ő a Napba öltözött asszony (Jel 12), kinek mennybevétele a bűn és a halál fölötti győzelem teljessége (lásd augusztus 15-én).

A Szentséges Szűz Mária mindezen kiváltságával és nagyszerűségével példaképünk és reménységünk. Példaképünk a hitben, reménységünk abban, hogy ami vele történt, az velünk is – az Egyházzal és az Egyház minden tagjával – megtörténik: részünk lehet a bűn és a halál fölötti teljes győzelemben.

A 2. században írt apokrif Jakab-ősevangélium elbeszéli Jézus Krisztus mindenképp fölött dicsőséges anyjának, a szent Istenszülő Máriának születését Joachim és Anna történetétől a betlehemi gyermekgyilkosságig:

Izrael tizenkét törzsének történeteiben olvashatunk Joákimról, a szerfölött gazdag emberről, aki adományait mindig megkettőzve ajánlotta fel, mondván: „Ez, a vagyonomból való egyik rész legyen az egész nép javára, a másik rész pedig bűneim bocsánatára az Úré, hogy ő irgalmas legyen hozzám.” Mikor elérkezett az Úr nagy napja, és Izrael fiai följajánlották adományait, akkor útjába állt Ruben ezen szavakkal: „Nem szabad teneked elsőként följajánlani adományaidat, mert nem támasztottál magvat Izraelben.” Erre nagyon elszomorodott Joákim, számba vette az egész nép tizenkét törzsét, mondván: „Végignézttem Izrael tizenkét törzsét, ...vajon én vagyok-e egyedül aki nem támasztott magvat Izraelben.” Mikor utánanézett, úgy találta, hogy minden igaz támasztott magvat Izraelben, és akkor megemlékezett Ábrahámról, az ősatyáról, hogy csak a végső nap adta neki Isten gyermekét, Izsákot. Akkor igen elszomorodott Joákim, és nem is mutatkozott asszonya előtt, hanem a pusztába ment, és ott verte le a sátrát, negyven nappal és negyven éjszakán keresztül böjtölt; ezt mondogatta magában: „Sem ételt, sem italt nem veszek magamhoz mindaddig, amíg reám nem tekint az Úr, az én Istenem, az imádság lesz számomra az étel és az ital”.

Felesége, Anna pedig kétszeres siránkozással siránkozott, és kétszeres jajgatással jajgatott, mondván: „Siratom én az özvegységemet, és siratom én a terméketlenségemet”. Mikor elérkezett az Úr nagy napja, így szólt hozzá Judith, a szolgálóleánya: „Ugyan meddig alázod meg így a lelkedet? Íme, elérkezett az Úr nagy napja, nem szabad most szomorkodnod, hanem fogd ezt a fejedőt, amit még úrnőm adott nekem szolgálatomért, de nem szabad énnekem felkötnöm, mivel én csak szolgáló vagyok, ezt pedig királynőnek ékességére készítették.” Anna ezt felelte rá: „Vidd el tőlem, ezt én nem teszem meg, az Úr igen megalázott engemet, hátha gonosz szándékkal adta neked valaki, te pedig jöttél, hogy bűnödbe belevonj engemet is.” Judith így válaszolt: „Mit követtem én el ellened, hogy az Úr bezárta méhedet (1Sám 1,8), hogy ne hozzád gyümölcsöt Izraelben?” Erre Anna igen elszomorodott, gyászruhát öltött magára, megmosta fejét, majd nászruhába öltözött, és kilenc óra tájban lement a kertbe sétálgatni. Kiszemelt egy babérfát, leült alá, az Uralkodóhoz könyörgött ilyen szavakkal: „Atyáink Istene, könyörülj meg rajtam, hallgasd meg könyörgéseimet, ahogy megáldottad Sárának méhét, és megadtad neki a fiát, Izsákot.”

Szemeit az ég felé emelte, és a babérfán látott egy verébfészket, mire igen elszomorodott és így szólt magában: „Jaj nekem, ki nemzett meg engemet? és melyik anyaméh nevelt, hogy magtalanak születtem Izrael fiai előtt, gyűlöletessé lettem, és kigúnyolnak engem az Úr templomában. Jaj nekem, mihez is lettem én hasonlónak? Nem lettem én olyan, mint az ég madarai, mert még az ég madarainak is vannak fiókái előtted, Uram. Jaj nekem, mihez is lettem én hasonlónak? Nem lettem én olyan, mint

a föld vadjai, mert a föld vadjainak is vannak kölykei előtted, Uram. Jaj nékem, mihez is lettem én hasonlónak? Nem vagyok én olyan, mint a vizekben élők, mert a vizekben élőknek vannak szülőttei előtted, Uram. Jaj nékem, mihez is lettem én hasonlónak? Nem vagyok én olyan, mint ez a föld, mert ez a föld „megadja a gyümölcsét a maga idejében” és áldást mond néked, Uram.” (vö. Zsolt 1,3)

És íme, az Úr angyala megállt előtte és így szólt hozzá (vö. Lk 2,9): „Anna! Anna! Az Úr meghallgatta könyörgéseidet, fogansz majd és szülni fogsz (vö. Lk 1,13), és beszélni fognak majd magvadról az egész földkerekségen.” Mire Anna így válaszolt: „Ahogyan él az Úr (vö. Jud 8,19) az én Istenem, hogyha én szülni fogok akár a férfi, akár az asszony nemből valót, ajándéku ajánlom fel én őt az Úrnak, az én Istenemnek, és legyen az Úr szolgálója életének minden napján.” (vö. 1Kir 1,11). És íme odajött hozzá két angyal és azt mondták: „Íme, Joákim, a férjed, nyájával érkezik hozzád.” Az Úr angyala ugyanis leszállt Joákimhoz és így szólt hozzá: „Joákim, Joákim! Az Úr, az Isten meghallgatta könyörgésedet (vö. Lk 1,13), most hagyd el ezt a helyet! Íme, asszonyod, Anna foganni fog méhében” (vö. Lk 1,31).

Akkor elment Joákim, magához intette pásztorait ezen szavakkal: „Hozzatok ide nekem tíz szeplőtelen és hibátlan bárányt, ezek az én Uramé lesznek, és hozzatok ide tizenkét kövér borjút, ezek pedig a papságé és a főtanácsé lesznek, és száz kecskegidát is, ami pedig az egész népé lesz.” És íme Joákim jött is nyájaival, Anna kint állt a kapuban és amint meglátta a közeledő Joákimot, elébe futott, a nyakába borult (vö. Lk 15,20), és így szólt: „Most már tudom, hogy az Úr, az Isten szerfölött irgalmas hozzám, mert, íme özvegy voltam és már többé nem leszek az, magtalan voltam és foganok méhemben. És Joákim az első napot pihenéssel töltötte házában.

Másnap felajánlotta az adományait és ezt mondotta magában: „Ha az Úr, az Isten irgalmat gyakorol felettem, a főpap (homlok) lemezét láthatóvá teszi előttem.” Amint felajánlotta Joákim az ajándékokat, és meglátta a főpap homloklemezét, ahogy ő fölment az illatáldozati oltárhoz, és nem látott bűnt magában. És így szólt Joákim: „Most már tudom, hogy az Úr irgalmasságot gyakorolt velem és elengedte minden bűnömet.” Majd lement az Úr templomából megigazultan, és visszatért otthonába (vö. Lk 10,14). Akkor beteltek Anna hónapjai és a kilencedik hónapban szült. Így szólt a bábához: „Mit szültem?” Az így válaszolt: „Leányt.” Lelke igen megörvendezett ezen a napon, és pólyába csavarta őt. Majd letöltötte Anna tisztulásának napjait, táplálta gyermekét, és a Mária nevet adta neki.

Nap-nap után egyre növekedett a kisleány, hathónapos korában anyja letette a földre, hogy próbáljon felállni. Utána már hét széket is körbejárt és úgy tért vissza anyja ölébe. Akkor Anna magához szorította és ezt mondta: „Ahogyan él az Úr, az én Istenem, nem ezen a földön fogsz járkalni, mert fölviszlek tégedet az Úr templomába.” Fekhelyét szentté tette, semmiféle közönséges vagy tisztátalan nem mehetett oda, és szeplőtelen zsidó lányokat választott ki, akik társalkodói voltak.

Amikor a kisleány egy esztendő lett, Joákim nagy lakomát rendezett, meghívta rá a papokat, az írástudókat, a vének tanácsát és Izrael egész népét. Joákim odavitte leányát a papokhoz, és azok megáldották őt ilyenféleképpen: „Atyáinknak Istene áldja meg ezt a kisleányt és adjon neki örökké megmaradó nevet minden nemzedéken át.” Az egész nép ráfelelte: „Úgy legyen, úgy legyen, Amen.” Majd odavitte őt a főpapokhoz is. Azok is megáldották ezen szavakkal: „A magasságok Istene tekintszen le erre a leánykára, áldja meg őt legfőbb áldásával, amelynél már nincsen nagyobb.”

Akkor magához vette őt anyja fekhelyének szentségében, és megszoptatta, majd Anna dicsőítő éneket mondott az Úrnak: „Éneket énekelek az Úrnak az én Istenemnek, mert reám tekintett és elvette tőlem ellenségeim gyalázatát. Igazságosságának gyümölcsét adta nekem az Úr, egyedülálló és nagyszerű színe előtt. Ki adja hírül Ruben fiainak, hogy Anna gyermeket szoptat? Halljátok hát, halljátok hát, Izrael tizenkét törzse, hogy Anna immár gyermeket szoptat.” Majd elaltatta őt szentségének fekhelyén, kiment és szolgált nekik. Amikor vége lett a lakomának, mindannyian örvendezve eltávoztak, és dicsőítették Izrael Istenét.

Így múltak el a hónapok a kisleány felett. Amikor a leányka kétesztendő lett, Joákim így szólt Annához: „Felviszem őt az Úr templomába, hogy ígéretünket teljesítsük, nehogy az Úr elforduljon tőlünk, és így ajándékunk elveszítse tetszését előtte.” Anna így válaszolt: „Várjuk meg a harmadik esztendő, hogy ott már ne sírjon apja és anyja után.” Mire Joákim ezt mondotta: „Várjuk meg.”

Amikor három esztendőssé lett a leányka, így szólt Joákim: „Hívjátok össze a zsidók szeplőtlen leányait, fogjanak mécses a kezükbe, gyútsák meg, nehogy a kisleány hátrafelé nézzen, nehogy szíve elraboltasson az Úr templomából!” Mindent ennek megfelelően tettek, amíg az Úr templomát el nem érték. Ott a pap fogadta őt, megcsókolta, áldást mondott reá, és így szólt: „Az Úr minden nemzedéken át naggyá teszi nevedet, feletted az utolsó napokban láthatóvá teszi az Úr Izrael fiai számára szabadulását.”

Az áldozati oltár harmadik lépcsőjére ültette le Máriát, az Úr az Isten kegyelmét árasztotta föléje, ő pedig ujjongva táncolt, és szerette őt Izrael egész háza.

Szülei akkor hazatértek, ámulattal eltelve áldották az uralkodó Istent, hogy leánykájuk nem kívánczolt vissza. Mária olyan volt ott a templomban, mint egy örvendező gerlice, táplálékát az angyalok kezéből kapta.

Amikor (Mária) tizenkét esztendőssé lett, a papok tanácsot tartottak, mondván: „Mit tegyünk vele, hogy ne szennyezze be az Úr szentélyét? Erre azt mondták a főpapak: „Te, aki az Úr oltára előtt állsz, menj be, imádkozzál és könyörögjél érte az Úrhoz; amit kinyilatkoztat nekünk az Úr, aszerint fogunk eljárni.

Akkor bement a főpap a szentek szentjébe és magával vitte a tizenkét csengőt, és imádkozott érte. Íme az Úr angyala ott állott és így szólt hozzá: „Zakariás, Zakariás, menjél ki, és hívjad egybe a nép özvegyembereit, fogjanak azok egy-egy ágat, és akinél az Úr jelet ad, annak legyen ő asszonya.”

Elmentek tehát a hírnökök Júdea minden egyes vidékére, megfújták az Úr harsonáit, mire mindenki összesereglett.

Akkor József ledobta a szekercét, és eljött erre az összehívásra. Ahogy összegyűltek, odajárultak a főpap elé és átvették az águkat. Amikor mindegyikük átvette a faágakat, bementek a templomba és ott imádkoztak. Befejezve az imádságot megfogták az ágakat, kimentek, egybevetették azokat, de semmiféle jelet nem láttak azokon.

Az utolsó ágat József kapta meg, és íme egy galamb repült le az ágról és megállt József fején. Akkor a főpap így szólt Józsefhez: „Neked jutott osztályrészül, hogy átvedd megőrizetre az Úrnak szentelt szüzet.” Erre József így válaszolt: „Fiaim vannak és már öreg vagyok, ő pedig fiatal, ne legyek én a nevetség tárgya Izrael fiai között.” Mire ezt mondta a főpap Józsefnek: „Féld az Urat a te Istenedet, emlékezzél meg arról, hogy mit tett az Isten Lábánnal, Abironnal és Kórével, a föld megnyílt alattuk és elnyelte őket, mivel ezek ellenkeztek vele. Most töltsön el tégedet is a félelem, József, nehogy ez megtörténjen a te házaddal is.”

Akkor félelem fogta el Józsefet, magához vette Máriát, hogy őrizze őt. Ezt mondta József Máriának: „Íme megkaptalak tégedet az Úr templomából, de most magadra hagylak saját házamban, elmegyek, folytatom az építkezést, és majd eljövök hozzád, az Úr oltalmazzon tégedet.”

Abban az időben tanácskozást tartottak a papok ezen szavakkal: „Csináltassunk egy új kárpitot az Úr templomába.” Akkor így szólt a főpap: „Hívjátok ide hozzám Dávid nemzetségéből a szeplőtlen szüzeket.” Szolgái eltávoztak azok keresésére és találtak is hét szüzet. Akkor újra eszébe jutott a főpapak a gyermek Mária, ki Dávid nemzetségéből való, és Istennek szentelt érintetlen; elküldötte szolgálait, hogy hozzák magukkal.

Összehívta őket az Úr templomában, és így szólt a főpap: „Sorsoljátok ki magatok között nekem, hogy ki legyen az, aki egybeszövi az aranyat, a tiszta gyapjút, a bisszuszt, a selymet, a jácintkéket, a skarlátot és az igazi bíbort.” A sorsvetés Máriának juttatta az igazi bíbort és a skarlátot, ő pedig fogta és hazavitte azokat. Abban az időben némult meg Zakariás, helyébe Sámuel állították mindaddig, amíg Zakariás újra beszélni nem kezdett. Mária pedig fogta a skarlátot, és megfonta azt.

Abban az időben történt, Mária fogta a vödröt, kiment, hogy vízzel megmerítse, és íme egy hang szólott hozzá: „Üdvözlégy kegyelemmel teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között”. Körülnézett erre jobbra és balra, hogy honnan is jöhet ez a hang; összeresztett, majd bement a házba és letette a vödröt, vette bíborát, leült trónszékére és font.

Íme az Úr angyala ott állt előtte és így szólt: „Ne félj Mária, kegyelmet találtál a mindenség Ura előtt, és igéjéből foganni fogsz.” Ahogy ezt hallotta, kételkedni kezdett magában, ilyenképpen: „Ha én az élő Istentől fogok foganni, úgy szülök mint a többi asszony?” Az Úr angyala így válaszolt: „Nem úgy, Mária! Az Úr ereje árnyékoz be téged, ezért aki tőled születik, szent, a Magasságbeli fiának fogják mondani. A Jézus nevet add neki, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.” Mária erre így válaszolt: „Íme, az Úr szolgáló leánya, ki előtte áll, legyen nekem a te igéd szerint!”

Amikor Mária elkészült a bíborral és a skarláttal, elment a főpaphoz. A főpap megáldotta őt és így szólt: „Mária, nagyra tette nevedet az Úr, az Isten és áldott leszel a föld minden nemzedékében.” Erre öröm fogta el Máriát, elment Erzsébethez, a rokonához. Kopogtatott az ajtón. Amint ezt Erzsébet meghallotta, ledobta a skarlátot, az ajtóhoz futott kinyitotta, meglátta Máriát, áldotta és így szólt: „Honnan van az nékem, hogy az én Uramnak anyja jön el hozzám! Íme az, aki bennem van, felujjongott és magasztalt tégedet.” Mária pedig elhallgatta azokat a misztériumokat, amelyeket neki elmondott Gábiel főangyal, majd föltekintett az égre és így szólt: „Ki vagyok én, Uram, hogy minden nemzedék áldani fog engemet?” Akkor három hónapot ott töltött Erzsébetnél.

Napról napra növekedett méhében a gyermek, így Máriát félelem szállta meg, ezért hazament a maga házába, és elrejtezkedett Izrael fiainak szemei elől (vö. Lk 1,56). Tizenhat esztendő volt akkor, amikor ezek a misztériumok történtek vele.

Amikor eltelt már hat hónap, íme, hazajött József az építkezéséből, bement házába és megtalálta így, kigömbölyödve Máriát. Arcát verte, levetette magát a földre egy zsákdarabra, keserves sírásra fakadt ilyen szavakkal: „Milyen arccal állhatok meg Uram, az én Istenem előtt? Mit is kérhetnék én ezzel a leánnyal kapcsolatban? Mint szüzet kaptam meg őt Uramnak, az én Istenemnek templomából, és nem vigyáztam reá! Kivetette ki hálóját reám? Ki tette ezt a gyalázatot házamban, hogy beszennyezte a szüzet? Vagy talán velem is megisméltődött Ádám esete? Amint a dicsőítés órájában ugyanis eljött a kigyó, egyedül találta Évát és becsapta őt; így történt ez velem is!”

Akkor fölkelte József a zsákdarabról, magához szólította Máriát és így szólt hozzá: „Bemocskoltad magad az Isten előtt, miért tetted ezt? Elhagytad az Urat, a te Istenedet? Mi vitte gyalázatra lelkedet, ki a szentek szentjében is megfordultál és az angyalok kezéből kaptad táplálékod?”

Mária keserves sírásra fakadt, azt mondogatta, hogy „tisztá vagyok én”, és hogy „férfit nem ismerek”. Erre azt mondta neki József: „Honnan van hát ez a méhedben ?” Mire ő így szólt: „Ahogyan él az Úr, az én Istenem, nem tudom, honnan van ez nékem.”

Erre Józsefet igen nagy félelem fogta el, ott hagyta Máriát és azon gondolkodott, hogy mit is tegyen vele. Ilyenképpen szólt József: „Ha titokban tartom bűnét, olyannak találnának, mint aki az Úr törvénye ellen hadakozik; ha pedig fölfedem azt Izrael fiai előtt, félek, mert valami angyali dolog is lehet az, mi benne van, így ártatlan vér kiszolgáltatójának találtatom a halál ítéletében. Mit tegyek hát vele ? Titokban bocsájtom el őt magamtól.”

És így érte őt az éjszaka. És íme, az Úr angyala álmában megjelent előtte és így szólt: „Ne félj a leányka miatt, mert ami benne van, az a Szentlélektől való. Fiút fog szülni és a Jézus nevet adja neki, ő fogja megszabadítani népét bűneitől”. Akkor fölkelte József álmából, dicsőítette Izrael Istenét, aki ekkora kegyelmet adott neki, és ezután is vigyázott Máriára.

Akkor eljött hozzá Annás, az írástudó és így szólt hozzá: „Miért van az, hogy nem látunk tégedet összejöveteleinken?” Mire azt válaszolta neki: „Igen elfáradtam az utazásban, és kipihentem magamat az első napon.” Akkor ez megfordult és látta a kigömbölyödött Máriát. Erre elrohant a főpaphoz és mondta neki: „József, aki mellett te annyira kiállsz, nagy törvényszegést követett el!” Erre így szólt a főpap: „Mi lenne az?” Mire ő: „Beszennyezte azt a szüzet, akit az Úr templomából

kapott, elhagyta a vele való házasságkötést, és nem hozta nyilvánosságra Izrael fiai között. „A főpap így válaszolt neki: „Ezt tette József?” Mire Annás, az írástudó: „Küldd oda a szolgálodat, és a szüzet kigömbölyödve fogod találni!” A szolgák elmentek, és mindent úgy találtak, ahogy ez mondotta, és elvezették Józseffel Máriát, hogy ítélkezzenek felette.

Így szólt hozzá a főpap: „Mária, mit tettél? Miért alacsonyítottad le lelkedet, és mivel sértetted meg az Urat, a te Istenedet? Te, aki bent jártál a szentek szentjében és aki az angyalok kezéből kaptad táplálékodat, aki hallgattad a himnuszokat és ott táncoltál az ő színe előtt; miért tetted meg ezt?” Az pedig keserves sírásra fakadt és így szólt: „Ahogyan él az Úr, az én Istenem, úgy vagyok én tiszta ő előtt, és férfit nem ismerek.”

Akkor így szólt a főpap Józsefhez: „Miért tetted ezt?” Mire József így felelt: „Ahogyan él az Úr, az én Istenem, úgy én tiszta vagyok őtől.” A főpap így szólt: „Ne hazudjál, hanem mondd meg az igazat. Elhagyta a vele való házasságkötést, nem hozta nyilvánosságra Izrael fiai között, nem hajtottad fejedet a Hatalmas keze alá, hogy ő megáldja magvadat.” Erre József csak hallgatott.

Akkor így szólt a főpap: „Add vissza azt a szüzet, kit az Úr templomából kaptál.” Mire József igen elsomorodott. A főpap így folytatta: „Megitatlak titeket az Úr megpróbáló vizével, és nyilvánosságra jutnak bűneitek a ti szemeitek előtt is”. (A hűtlenséggel vádolt asszonyt ugyanis istenítélet jelleggel megittatták az 'átokhozó vízzel', ami, ha az asszony bűnös volt, vesztét okozta, ha ártatlan volt, nem ártott neki [vö. Szám 5,11--31]. Most a főpap először Józsefen tesz próbát.)

Akkor fogta a főpap, megittatta, elküldte őt a dombra, de az épségben tért vissza. Megittatta utána Máriát, őt is elküldte a dombra, de ő is épségben tért vissza. Így csodálkozott az egész nép, hogy belőlük semmi bűn sem került a nyilvánosságra.

Ezek után így szólt a főpap: „Ha az Úr nem mutatta meg bűneiteket, akkor én sem ítélek el titeket” – és elbocsájtotta őket. Akkor magához vette József Máriát, hazament vele örvendezve, és dicsőítette Izrael Istenét.”

Parancs érkezett Augustus királytól, hogy a júdeai Betlehemben mindenkit írjanak össze. Akkor, így szólt József: „Én összeíratom a fiaimat, de ezzel a leánykával mit tegyek? Hogyan is irassam fel? Az én asszonyom ő? – ezért szegyenkezhetek; vagy mint leányomat? De Izrael minden fia tudja, hogy nem az én leányom. Azon a napon majd minden úgy lesz, ahogyan az Úr akarja.”

Ezek után odavezette szamarát, felültette rá Máriát, az egyik fia vezette az állatot, József pedig utána lépegetett. Mikor három mérföldet megtettek József megfordult és látta Máriát, hogy igen szomorú, mire így szólt magában: „Mi lehet az, ami őt így megzavarta?” Majd ismét hátrafordult József, de ekkor már nevetni látta őt. Akkor így szólt hozzá: „Mária, mi van veled? Előbb, hogy rád néztem, nevetél, azelőtt pedig sírtál még?”

Akkor ezt mondta Mária Józsefnek: „Azért, mert két népet láttam szemeim előtt, az egyik sírt és szomorkodott, a másik pedig örvendezett és ujjongott.”

Mikor útjuk felére értek, ezt mondta neki Mária: „Vegyél le engemet a samarról, mert az, aki bennem van, figyelmeztetett, hogy érkezni fog.” Akkor az levette őt a samarról, és így szólt hozzá: „Hova vigyelek tégedet, hogy rejtve maradjon szegyened? Pusztaság ez a hely.”

Találtak ott egy barlangot, bementek, fiait odaállította Mária mellé, majd elment zsidó bábaasszonyokat keresni Betlehem környékére.

Én József, körüljártamban (és nem jártam körül) föltekintettem az égre, és valami csodálatosat láttam ott. Ahogy fölnéztem az ég boltozatára, láttam az ég pólusát ahogy ott megállt, és az égi madarak mozdulatlanok voltak ottan; majd lenéztem a földre, láttam, hogy egy kád feküdt ottan. A munkások fölemelték, kezük a kádon volt; akik ettek, mintha nem is ettek volna, akik fölemelték, mintha nem is vitték volna, akik a szájukhoz nyúltak, mintha nem is nyúltak volna oda, hanem minden szem fölnegett az égre, a bárányok nem mozdultak, egy helyben megálltak, kinyújtotta a pásztor a kezét, hogy botjával rájuk verjen, de keze a magasban maradt; föltekintettem a sebesen rohanó folyó fölé, láttam ott a juhok szájait felette, és nem ittak, hanem mindegyik megállt.

Akkor egy asszony jött oda a hegytetőről, és így szólott hozzám: „Ember, hová igyekszel?” Mire én így válaszoltam: „Héber bábát keresek.” Erre ő így folytatta: „Izraelből való vagy?” „Igen”, válaszoltam. Erre ő: „Ki az, aki most ott a barlangban szül?” Ezt válaszoltam neki: „A jegyesem ő.” Ő pedig így folytatta: „Nem a feleséged?” Én meg ezt válaszoltam erre: „Mária ő, aki az Úr templomában járt, sorsvetés folytán adták asszonyul nékem, de nem az asszonyom ő, és mégis fogant a Szentlélektől.” Mindezek után ezt mondotta neki a bába: „És ez igaz?” Mire ezt válaszolta József: „Jöjj és lásd!”

Akkor elment vele a bábaasszony. Megálltak a barlang mellett és látták, hogy fényes felhő árnyékolja be a barlangot. Így szólt a bába: „Ujjongás töltötte be ma az én lelkemet, mert szemeim látták ezt a nagy dicsőséget, hogy megszületett Izrael megváltója”. Akkor a felhő elvonult a barlangtól, hatalmas fényesség áradt szét a barlangban, oly mértékben, hogy a szem nem bírta elviselni. Kevéssel utána megszűnt ez a fényesség, amíg a gyermek meg nem jelent, meg nem született, és amíg nem fogadta el anyjának, Máriának emlőjét. Akkor a bába ezen szavakban kitörvén felkiáltott: „Nagy a mai nap előttem, mert megláthattam ezt az új, csodálatos látomást.”

Ezek után a bába kijött a barlangból, és éppen szembe találkozott vele Szalómé. Így szólott hozzá: „Szalómé, Szalómé! Új, csodálatos látványt mondok el tenéked! Egy szűz szült anélkül, hogy leányságát elveszítette volna.” Mire így kiáltott fel Szalómé: „Ahogyan él az Úr, az én Istenem, ha nem teszem oda ujjamat, és nem vizsgálhatom meg természetét, nem hiszem el, hogy egy szűz szült.”

Akkor a bába bement Máriához és így szólott hozzá: „Készítsd elő magadat! Nem kis valaki érkezett hozzád megvizsgálásodra.” Ezek után Szalómé ujját természetébe tette, majd hangosan felkiáltott: „Jaj nékem e bűnöm miatt, jaj nékem e bűnöm miatt, megkísértettem az élő Istent, és íme a kezem tűzlángokban elszakadt éntőlem.”

Majd térdet hajtott az Úr előtt és így szólt: „Atyáinknak Istene, emlékezzél meg arról, hogy Ábrahámnak magva vagyok, Izsáké és Jákobé, ne tegyél engemet Izrael előtt intő példává, hanem adjál át inkább engemet a rászorulóknak, hiszen a te nevedben végeztem gyógyításaimat, jutalmam is tetőled nyertem én.” Íme, az Úr angyala ott állott mellette és így szólt: „Szalómé, Szalómé! Az Úr meghallgatott téged, tedd oda kezedet a gyermekre, fogjad meg őt, ez majd szabadulásodra és örömdre fog szolgálni.”

Akkor Szalómé odament hozzá megfogta őt ezen szavakkal: „Hódolok előtted, mert Izrael nagy királyának születél.” Íme, azon nyomban meggyógyult Szalómé, és megigazulva távozott a barlangból.

És íme, egy hang hallatszott: „Szalómé, Szalómé! Ne mondd el ezt a dicsőséges dolgot senkinek egészen addig, amíg ez a gyermek nem megy föl Jeruzsálembe.”

Akkor József nekikészülődött, hogy elmenjen Júdeába. Nagy zavargás támadott ugyanis a júdeai Betlehemben, mivel mágusok jöttek ezen szavakkal: „Hol született meg a zsidók királya? Mert láttuk csillagát napkeleten és eljöttünk, hogy hódoljunk előtte.”

Meghallván ezt Heródes, zavarba jött, és elküldötte szolgálait a mágusokhoz, de ugyanúgy a főpapokhoz is, hogy kérdezzék ki azokat: „Mi van megírva Krisztusról, hol kell neki megszületnie?”

Azok ezt a választ adták neki: „A júdeai Betlehemben, mert így van ez megírva.” Akkor magához hívatta a mágusokat és ezt mondta nekik: „Miféle jelet láttatok a Király megszületésekor?” A mágusok ezt válaszolták: „Láttuk a csillagát, mely minden másnál ragyogóbb volt, úgy ragyogott az a többi csillag között, hogy ezeknek fényességét még látni sem lehetett. Ebből mi tudtuk, hogy Izraelnek megszületett a király, és eljöttünk hogy leboruljunk előtte.”

Ahogy eltávoztak a mágusok, íme megpillantották azt a csillagot, mely napkeleten vezette őket és megállt a barlang felett. Akkor a mágusok meglátták a gyermeket anyjával, Máriával együtt. Útitáskáikból elővették ajándékaikat, aranyat, tömjént és mirhát. Mindezek után figyelmeztette őket az angyal, ne menjenek Júdeába, hanem más úton térjenek vissza hazájukba.

Amikor Heródesnek tudomására jutott, hogy rászedték őt a mágusok, haragjában gyilkosokat küldött, meghagyván nekik: „A kétesztendő és ennél fiatalabb csecsemőket öljétek meg.” Mikor Mária meghallotta, hogy a gyermekek pusztulására törnek, félelmében fogta gyermekét, pólyába csavarta és az ökrök jászolába fektette.

Hasonlóan Erzsébet, mikor meghallotta, hogy Jánost is keresik, fogta őt, fölment a hegyre, onnan körülnézett, hogy hová is rejthetné el, de nem volt ott semmiféle rejtekhely. Akkor nagy hangon eképpen sóhajtott fel Erzsébet: „Istennek szent hegye, fogadd magadba az anyát gyermekével együtt!” Erzsébet ugyanis nem tudott fölmenni a hegytetőre. Abban a pillanatban kettényílt a hegy, és elnyelte őket. Nagy fényesség ragyogott rájuk, mert az Úr angyala ott állt mellettük, és oltalmazta őket.

Heródes pedig János keresésére indult. Elküldötte szolgálait Zakariáshoz ezzel az üzenettel: „Hová rejtetted el a fiadat?” Az pedig így válaszolt neki: „Én szent szolgálatomat végeztem, az Úr templomában voltam, így nem is tudom, hogy hol van a fiam.”

Erre elmentek a szolgálak és hírül vitték Heródesnek a történeteket. Heródes haragra lobbant és így szólt: „Az ő fia fog majd uralkodni Izraelben.” Majd visszaküldte szolgálait ezen üzenettel: „Mondd meg az igazat, hol van a fiad? Tudhatnád, hogy véred az én kezemben van!” Akkor elmentek a szolgálak és mindezt elmondták neki. Mire így szólt Zakariás: „Az Isten tanúságtévője vagyok, ontsad csak véremet, de lelkemet magához fogadja az Úr, mert ártatlan vért fogsz kiontani a templom előkapujában.” Majd erőszakoskodás közepette megölték őt. És Izrael fiai nem tudták, hogy meggyilkolták.

Amikor a papok egybegyűltek egymás köszöntésének órájában a szokásnak megfelelően, hiányzott nekik Zakariásnak áldása. Ott álltak a papok imádságban és az Úr dicsőítésében, vártak Zakariás köszöntésére. Várakozásuk alatt félelem szállta meg mindnyájukat, majd egyikük bement a templomépületbe, és az oltárnál meglátta annak kiontott vérét, miközben égi hang hallatszott: „Zakariást megölték, vére mindaddig nem lesz eltörölhető, amíg el nem érkezik az, ki igazságot szolgáltat neki.” Ahogy a pap meghallotta ezeket a szavakat, félelem szállt belé, kiment és elmondotta a papoknak. Azok bemerészkedtek a templomépületbe, és mindent ennek megfelelően láttak; a templom díszei pedig jajgattak, kárpitjai meghasadtak felülről egészen aljukig. Testét nem találták ott, de kiontott vérét megtalálták kővé váltan. Félelemmel eltelve mentek ki onnan, és hírül adták az egész népnek Zakariás meggyilkolását. A nép minden törzsének tudomására jutott, megsiratták, három nap és három éjszakán át gyászolták őt.

Három nap múltával tanácsot tartottak a papok, hogy kit állítsanak Zakariás helyébe. A sorsvetés Simeonra esett, ő volt az, aki a Szentlélektől azt az ígéretet kapta, hogy nem látja meg a halált mindaddig, amíg testben nem látja meg Krisztust. Én, Jakab, jegyeztem le ezeket az eseményeket. Abban az időben, mikor meghalt Heródes, zavargás támadt Jeruzsálemben, ezért én kimentem a pusztába, és mindaddig ott maradtam, ameddig a zavargás tartott; dicsőítettem az Istent, aki kegyelmet és bölcsességet adott nekem, hogy ezen eseményeket leírhassem. Kegyelme velünk marad, de ott lesz mindazokkal, akik félik a mi Urunkat, Jézus Krisztust, akinek dicsőség örökkön örökké. Amen.”

RUSPEI SZENT FULGENTIUS egyházatyja

*Thelepte, 467.

+Ruspe, 532. január 1.

Fulgentius a patrisztikus kor utolsó szakaszának észak-afrikai írója, püspöke és szentje. Életéről diákonusa, Ferrandus hagyott ránk pontos tudósítást. Hosszan élt a püspök mellett és halála után egy évvel írta meg az életrajzát.

A szent püspök az észak-afrikai egyház vandál-ariánus üldöztetésének korában élt. A vandálok – ez a germán eredetű nép, amely előbb Hispániát, majd Észak-Afrikát is meghódította – 421-ben

hivatalosan felvették az ariánus kereszténységet. 429-ben birodalmat alapítottak a korábbi római tartományokból Észak-Afrikában, s egészen 523-ig üldözték a római katolikusokat.

Fulgentius ősei Rómából telepedtek át Karthágóba és mint császári tisztviselők hamar meggazdagodtak. Nagyapjának azonban 439-ben Genserik király támadása miatt családjával együtt Itáliába kellett menekülnie. Fulgentius atya nem sokkal később visszatért Karthágóba, de a családi házba nem költözhetett be, mert ariánus papok vették birtokba. Vidéki birtokára vonult vissza, feleségül vett egy Mariana nevű leányt és házasságukból két fiú, Fulgentius és Claudius született. A második fiú születése után az apa hamarosan meghalt.

Ezekben az években üldözték a katolikusokat a legerősebben, ugyanis a király elhatározta, hogy kiirtja a katolikus hitet a birodalmából. Először udvarából űzte el a katolikus tisztségviselőket és rabszolgamunkára ítélte őket. Utána elűzte a katolikus püspököket, és ariánusokat ültetett helyükbe. Nem sokkal később az állami tisztségviselőkre is kiterjedt az üldözés, és a papsággal együtt mintegy 4–6000 férfit ítéltek kényszermunkára. Előbb munkatáborokat állítottak fel, majd rabszolgaként eladták őket a móroknak. 484-ben a király 3 hónapot adott népének az áttérésre, aminek megtagadása esetén száműzetést vagy rabszolgaságot helyezett kilátásba. Ezt már nem hajtották végre, s az üldözés alábbhagyott, de Fulgentiusnak, aki ekkor még gyermek volt, egész életére rányomta bélyegét az arianizmussal való küzdelem.

Egyelőre azonban anyja arra nevelte, hogy az elődök nyomába lépve belőle is magas rangú tisztviselő legyen. Ennek érdekében először a görög, majd a latin műveltségben neveltette, s amint kinőtt a gyermekorból, rábízta az egész birtok irányítását. Fulgentius hamarosan fellendítette a gazdaságot, és nem sokkal később megkapta a prokurátori, főadószedői hivatalt. Ezzel gazdagsága mellé rangot nyert, s nem is késekedett, hogy rangjának megfelelő életvitelt alakítson ki.

Ám katolikus neveltetése éreztetni kezdte hatását. Olvasmányai a Szentírás és a szentatyák – különösen Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) – voltak, és egyre inkább felébredt benne a lelkiismeret-furdalás a megismert igazság és fényűző életének ellentmondása miatt. Megtéréséhez a végső lökést Szent Ágostonnak a 36. zsoltárhoz írt kommentárja adta. Elhatározta, hogy szakít eddigi életével, ezért szerzetesi ruhát öltött, de még változatlanul végezte a családfői és hivatali teendőit.

E kettősséget nem sokáig bírta, elhagyta hát házát és elindult, hogy szerzetes legyen. Az üldözés csillapodásával furcsa helyzet állt elő a vandál birodalom városaiban: az egykori székesegyházak, templomok és püspöki házak a városfalakon belül az ariánusok kezében voltak, s a városok hivatalosan az ariánus vallást követték. A falakon kívül azonban megtelepedhetett az elűzött püspök, és papságával szerzetesi közösségben élve kormányozta a katolikus híveket. Így volt ez Faustus, diolelei püspök esetében is, akinek jelentős szerepe lett Fulgentius életében.

Amikor Fulgentius bekopogtatott Faustus püspökhöz és felvételét kérte a szerzetesi közösségébe, a püspök csak hosszú vonakodás után fogadta be, és erősen kételkedett az előkelő ifjú elhatározásában. Ám amikor Mariana hangos kiáltozással kereste és követelte a fiát, míg az cellájába visszahúzódva, imádkozva várta anyja távozását, belátta, hogy ez az ember valóban el akarja hagyni a világot. Most már véglegesen befogadta, Fulgentius pedig anyja javára lemondott minden vagyonáról, és nagyon kemény aszkézissal kezdte új életét.

Közben Hunnerik, az új király ismét vadul rátámadt a katolikusokra. Faustusnak menekülnie kellett, szerzetesei pedig szétszóródtak. Fulgentius egy közeli kolostorba menekült, melynek apátjával, Félixszel halálig tartó barátságot kötött. Félix megosztotta vele az apátságot: magának csak az anyagi ügyek vezetését tartotta fenn, a szerzetesek oktatását és lelki irányítását Fulgentiusra bízta. Az ariánusok és a portyázó törzsek miatt nem sokáig tartott ez a békés időszak. Menekülniük kellett és fogságba estek: Sicca Veneria városában egy ariánus pap mindkettőjüket elfogatta, megostoroztatta, s hogy gúnyt űzzön belőlük, leborotváltatta hajukat és szakállukat. Ezt azonban az ariánus püspök is soknak találta és kiszabadította őket. Visszatértek szülőföldjükre, Byzacium tartományba és Mididiben ismét kolostort alapítottak.

A kolostorban Szent Cassianus (lásd: 400. o.) munkáit olvasták, s ezek hatására felébredt Fulgentius lelkében a vágy, hogy remete legyen. Egy Redemptus nevű szerzetessel megszökött, és hajóra szállt, hogy az egyiptomi pusztaságban a régi remeték életét élje. A hajó Szicília szigetén, Siracusában menetrendszerűen kikötött. A város püspöke, Szent Eulalius felvilágosította a „szökevényeket”, hogy ne tápláljanak illúziókat az egyiptomi remeteség felől, mert ott épp a remeték között dúl leginkább az eretnokség. Erre elhatározták, hogy visszatérnek Mididibe, de előbb elzarándokolnak Rómába. Miközben Fulgentius járta a szent helyeket, s különös áhítattal látogatta az apostolfejedelmek sírjait, 500 őszén tanúja volt Teoderik gót király diadalmenetének.

Afrikába visszatérve egy barátjától kapott területen kolostort alapított. Ám alig kezdődött meg a közösség élete, Fulgentiust megint elfogta a remeteség utáni vágy, és a parthoz közel egy szigetre vonult vissza. Csak Faustus püspök tudta ismét visszarendelni szerzetesei közé, s hogy ezután már ne tudjon eltűnni, pappá szentelte.

Hunnerik halála után Trasamund lépett a trónra, s az ariánusok megerősítése érdekében megtiltotta, hogy újabb katolikus püspököket válasszanak és szenteljenek. A byzáciumi tartomány püspökei azonban szembeszegültek a rendelettel. Királyi engedély nélkül az összes üres püspökséget betöltötték. Amikor ezt Trasamund megtudta, éktelen haragra gerjedt, s parancsba adta, hogy szedjék össze az összes püspököt, tegyék hajóra és száműzzék őket Szardínia szigetére. Karthágóból 60 püspökkel a fedélzetén indult a hajó; köztük volt Fulgentius is, akit 507-ben szenteltek Ruspe püspökévé.

A számkivetésben hamarosan kiderült, hogy valamennyi püspök között ő a legműveltebb, ezért ha véleményt nyilvánítottak, akár szóban, akár írásban, Fulgentius volt a szószólójuk. S mert aránylag szabadok voltak, Cagliariában, a Szent Saturninus-székesegyház mellett Fulgentius nagy kolostort alapított.

Trasamund annyira érdeklődött a teológiai kérdések iránt, hogy vitatkozni kívánt a legbölcsebb katolikus püspökkel. Ezért elrendelte, hogy vigyék Karthágóba Fulgentiust, és vitatkozzék vele. Mivel látni nem akarta, a vita írásban folyt: a király megküldte neki kérdéseit és tételeit, amire Fulgentius írásban válaszolt. Úgy látszik, írásai nem maradtak hatástalanok, mert az ariánusok elűzték a királlyal. Újra Szardínia szigetére vitték, ahol a Cagliariában alapított kolostorban kemény aszkézis közepette írta leveleit és műveit.

523-ban meghalt Trasamund. Utóda, a bizánci udvarban nevelkedett és onnan házasodott Hilderik visszaadta a száműzött püspökök szabadságát. Karthágóban a hívek sokasága örömujjongással fogadta a visszatérő püspököket.

Ruspéba visszatérve Fulgentius első dolga volt, hogy a székesegyház mellett kolostort alapítson. Itt példás szerzetesi életet élt. Úgy ítélte azonban, hogy utódjától nem várhatja el ugyanezt, ezért felépítette a püspöki lakóházat, amelybe ő maga soha nem költözött be. Félix apátot maga mellé kérte és megosztotta vele a püspökség gondjait. Székhelyét csak a legszükségesebb esetekben hagyta el: ha zsinatra kellett mennie, vagy ha meghívták valahova prédikálni.

Halála előtt maga köré gyűjtötte a papságot, rájuk bízta értékeit, hogy osszák ki a szegények között, majd szent életre és az igaz hit megvédésére buzdította őket. Imádságba merülve hunyt el az Úrban.

Szent Ágostonnal való hasonlatossága miatt a középkorban kapta az Augustinus breviatus, „kis Ágoston” nevet. S valóban: alkatában, életútjában és műveiben nagyon sok köztük a hasonlóság. Halála után egy évvel kezdődött tisztelete, de sírját valószínűleg még 540 előtt feldúlták a mórok.

Január 2.

ALEXANDRIAI SZENT MAKARIOSZ szerzetes, pap

Január 2.

*Alexandria, 297/98 +Kellien sivatag, 393/94.

Két azonos nevű híres aszkéta ugyanabban az időben és ugyanabban az országban – hogy is ne történt volna meg, hogy felcserélték őket. (A másik: Egyiptomi Szent Makariosz; lásd: 42. o.)

Makariosz „az alexandriai” vagy „a városi” melléknevét szülővárosáról, a Nílus deltájának nyugati végénél lévő híres, akkoriban még virágzó egyiptomi világvárosról kapta. A hagyomány szerint kereskedő volt, és túlléphette harmincadik évét, amikor szerzetesi hivatása kivezette a pezsgő életű nagyvárosból.

Úgy látszik, hogy Makariosz először a nitriai szerzetesekhez csatlakozott, akik Alexandriától délnyugatra, a pusztába nyúló Mareotis- tó túloldalán laktak. Később mélyebben benyomult a Líbiai-sivatagba, ahol a remetéik a legkeményebb életfeltételek közepette és egymástól távol éltek. Ott töltötte hosszú életének hátralévő részét, kb. 340-től a remetéik papjaként, később pedig vezetőjeként.

Makariosz még az akkori fogalmak szerint is alig elképzelhetően szigorú aszkézisben élt. Folytonosan azon fáradozott, hogy mások gyakorlatait utánozza, vagy éppenséggel felülmúlja. Az alábbi kis történet jól megvilágítja ezt. Makariosz egy napon világi ruhát öltött, hogy meglátogassa Szent Pakhomiosz (lásd: 271. o.) nagy kolostorát a Nílus melletti Tabennisziben. Novíciusnak jelentkezett, de előrehaladott kora miatt nehezen vették fel. A „novícius” azután az először csodálkozó, majd zúgolódó testvérek szeme láttára olyan aszketikus gyakorlatokat végzett, olyan emberfeletti teljesítményeket ért el a böjtölésben, az éjszakai virrasztásban, a hallgatásban, az imádságban és a munkában, hogy Pakhomiosz számára nem maradt más hátra, mint hogy tiszteletnyilvánítása mellett elbocsássa az új testvért, aki úgy tűnt, mintha nem is húsból és vérből való volna. Nem akarta ugyanis kockáztatni, hogy saját tanítványai megfutamodjanak.

Makarioszt egyszer elfogta a vágy, hogy öt napot szüntelenül imában töltsön. Két nap és két éjszaka után azonban meggyulladt a lába alatt lévő gyékény az egész cellával együtt, és abba kellett hagynia gyakorlatát.

Makarioszban, a testileg jelentéktelen kis emberben a tüzes, excentrikusságra hajló lelkiállattal mély, imádságos lelkület s nagy emberi gyöngédség és alázatosság párosult. A legenda elbeszéli a szent néhány megkísértését; olyan nehéz harcot tükröznek, amelyet az egy és ugyanazon emberben lévő ellentétes képességek szabadíthattak csak fel. Egyszer hirtelen haragjában két hibázó testvért kizárt a közösségből. Amikor ez az egyiptomi Makariosz fülébe jutott, ezt közölte az üzenet átadóival: „Nem a két testvér van kizárva, hanem Makariosz apát.” Alig jutott el ez a mondás az alexandriai Makariosz füléhez, izzó bűnbánattal a közeli mocsárba menekült. Ott talált rá az egyiptomi Makariosz, amikor már tetőtől talpig összecsípedesték a moszkítókat. Alázattal fogadta névrokonától a hibázó testvérekkel szemben tanúsított keménysége miatt a korholást, és bocsánatot kért.

Az ő nevéhez fűződik egy nevezetes szőlőfűrt története, amely a lelki élet tanítói körében a lemondás és testvéri szeretet összetartozásának iskolapéldája lett: Makariosz egyszer kapott egy nagyon szép és ízletes szőlőfűrtöt. Mivel tudta, hogy önmagát az apróságokban kell megfékeznie, s hogy nagyobb öröm adni, mint kapni, odaadta a szőlőt egy, a szomszédos cellában élő testvérnek. Ez mint jó tanítvány hasonlóképpen gondolkodva szintén elajándékozta. A szőlőfűrt így bejárta az egész telepet, végül az egyik testvér bezörgetett vele Makarioszhoz. Ő hálaadásra hívta össze a testvéreket, hogy megköszönjék Istennek a közösség egységét.

Nem maradtak el Makariosztól a becsvágy kísértései sem. Hosszú ideig kemény küzdelmet kellett vívnia azzal a gondolattal, hogy elhagyja a sivatagot, és Rómába utazik. Úgy fojtotta el a vándorlás csaknem ellenállhatatlan ösztönét, hogy súlyos terhekké megrakva vonult át a sivatagon az izzó hőségben. Bizonyára egyéb tettei is hasonlóképpen megmagyarázhatók. A heves vérmérsékletű testnek kemény fegyelmezésre volt szüksége.

Nagy csodatevőként élt az emberek emlékezetében. Csak a feltűnőt és a szokatlant jegyezték fel számunkra életéből a történetek és legendák; legbensőbb titkát magával vitte a sírba, amikor csaknem százévesen, elgyengülve és roskataggyá válva meghalt. Abban a sok emberben azonban,

akiken szavával és tanácsaival, imádságaival és némelykor még gyógyító erejével is segített, hatékonyan élt tovább a „Krisztus bennünk” misztériuma.

NAGY SZENT VAZUL

Január 2.

*Cézárea (Kappadókia), 330 körül +Cézárea, 379. január 1.

Cézárea, Kappadókia tartomány fővárosa – mai nevén Kayseri Törökországban – a 4. században jelentős és művelt város volt. Mint a többi nagyvárosnak, megvoltak a maga színházai, fürdői és híres ünnepei. Filozófusaival és rétoraival jogosan büszkélkedett, örök hírnevet azonban három keresztény tanító szerzett neki, a három „nagy kappadókiai”: Vazul, Nisszai Gergely és Nazianzi Gergely. A tartományban a 3. század óta terjedt a kereszténység. A társadalom minden szintjéről kerültek ki a megtérők. Vazul előkelő családból származott, nagyszülei – a tartomány apostolának, Csodatévő Szent Gergelynek a tanítványai – a római császárok üldözéseinek idején kivették részüket a szenvedésből.

Vazul tehát ízig-vérig keresztény családból származott. Négy fivére és öt nővére volt, atyja hivatásos rétor volt. Egészsége már fiatalon meggyengült, májbaja végigkísérte egész életén. A telek zordsága és a magára vállalt aszkétikus életmód csak súlyosbította állapotát.

Családjának vagyoni helyzete megengedte, hogy hosszú időn át csak tanulmányainak éljen. A tanulást Cézaréában kezdte, majd Konstantinápolyban folytatta – itt lépett életre szóló barátságra Nazianzi Gergellyel – és Athénben fejezte be. Athénben költőkkel, filozófusokkal, történetírókkal és rétorokkal barátkozott. Széleskörű tudást és szellemi műveltséget szerzett.

Jól fölismerte, hogy a klasszikus irodalomban, az akkori művelődés fő anyagában olyan csábító erő rejlik, amely veszélyeztetheti a hitet. Ezért később unokaöccseinek szakszerű tanácsokat adott, hogyan válogassanak az antik írók közül.

Tanulmányai befejezése után Vazul hazatért Cézaréába. A közéletben ragyogó pályafutás lehetősége állt előtte. Több várostól kapott ajánlatot rangos hivatalok vállalására, ő azonban elutasította az ajánlatokat és megkeresztelkedett. „Mintha mély álomból ébredtem volna – írta akkor –, hogy meglássam az evangélium igazságának csodálatos világosságát.”

A fiatal kappadókiai nem sokkal azután, hogy a nyilvánosság előtt is a hitre tért, szerzetessé lett. Úgy érezte, hogy amikor a szerzetesi életet vállalja, eltölti az ősegyház erős hite, és ez nagyon megfelelt tökéletességet kereső vágyainak.

Az Írisz folyó partján volt birtoka, ide vonult vissza egy távoli völgy mélyére. Örömmel fogadta hasonló felfogású társak csatlakozását, mert véleménye szerint az istenszeretet akkor hiteles, ha közös élet és másokat átölelő testvéri szeretet áll mögötte. Szerzetesi szabályokat fogalmazott. A fegyelem szigorú, az engedelmesség feltétel nélküli volt. Az élet imádságban és munkában telt, de úgy, hogy megmaradt az egyén belső és szellemi szabadsága. A sivatagi atyák gyakorlatával szemben ez az életmód lényeges újítást hozott: bőséges teret biztosított a szellemi munkának, elsősorban a Szentírás tanulmányozásának. Vazul azonban nem sokáig élvezhette ezt a békés nyugalmat.

Konstantin császár türelmi rendelete (313) után új szakasz kezdődött az Egyház történetében. Az üldözések helyébe a hitbéli viszálykodások léptek, amelyek során a császárok önkényesen beavatkoztak a hit ügyeibe.

Vazul a tettek embere volt, és nem maradhatott tétlen, amikor az Egyház ekkora veszélybe került. 360-ban püspöke kíséretéhez tartozott, amikor teológiai megbeszélést tartottak Konstantinápolyban. Két évvel később Cézárea új főpáosztora rávette, hogy lépjen az Egyház szolgálatába. 364-ben pappá szentelték. Vazul azonban nem termelt beosztottságra. Vitába keveredett saját püspökével is, az viszont volt annyira bölcs, hogy maga mellé vette segédpüspöknek. Halála után pedig, 370-ben, nehéz választás után Vazul lett az utódja.

Ettől fogva főpásztor volt a szó legteljesebb értelmében. Ügyelt az egyházi fegyelemre, keményen lesújtott minden visszaélésre, fölszámolta a botrányokat és gondoskodott alkalmas püspökök választásáról. Nem elégedett meg azzal, hogy hivatali tekintélyének súlyával intézze el az ügyeket, hanem arra törekedett, hogy másokkal is megértesse, mi indította éppen az adott döntésre. Elegendő emberi nagysággal és nagyvonalúsággal rendelkezett ahhoz, hogy tévedéseit beismerje. Bármilyen nagy volt is azonban a lelkiereje, nagyon szenvedett, ha fáradozásai nem jártak eredménnyel. Egy levelében, amelyet a római Egyháznak küldött, nem tudta elfojtani panaszát, s így írt: „Némileg könnyítünk szenvedéseink terhén, amikor tájékoztatunk titeket, szerető testvérek, arról a sok balszerencséről, amelyek minket értek.”

A cézárei püspök hamarosan népszerű lett egyházmegyéjében. Örökölt vagyonát már régen szétosztotta a szegények között. Előkelő családból származott, mégis szószólója és atyja lett az ínségeseknek. Püspöki beszédeiben nyomatékosan rámutatott a tulajdonjog hatáira: a gazdagok csak kezelői vagyonuknak, javaiknak csak kezelését bízta rájuk Isten. Az a kötelességük, hogy a szegények szükségleteit ugyanúgy kielégítsék, mint a sajátjukat. Ha megteszik, a felebaráti szeretetből testvériség lesz. Vazul így ostromozta a gazdagok kapzsiságát: „A ruhák, amelyeket ládáitokban őriztek, elegendőek volnának egy egész didergő nép felöltöztetéséhez.” Kíméletlenül támadta az uzsorásokat: „Pénzt csikarsz ki a síróból, fojtogatod a ruhátlant és vered az éhezőt.”

Nem elégedett meg azzal, hogy csak prédikáljon a szociális igazságosságról. Tetteivel harcolt a nyomor ellen, és jótékonyági intézményeket hozott létre. Népkonyhát állított fel, amely nyitva állt a nem keresztény polgárok előtt is. Karitatív tevékenységére egy nagy szociális központ létesítésével tette fel a koronát: segélyszervek, szálláshelyek, menedékek és otthonok, valamint különféle kórházak találtak helyet benne. Az utókor Baszileiásznak, Vazul-intézetnek nevezte el ezt az alapítványt.

Vazul jó pásztor volt az anyagi ügyekben, de még nagyobb volt lelkipolitikusnak és teológusnak. A görög egyházatyák közül ő az első irodalmi értelemben vett képzett szónok. A rétorika szabályait töviről-hegyire ismerte, és értette a módját, hogy Athénban szerzett műveltségét sokoldalúan értékesítse. Szentírásmagyarázó homíliái máig megőrizték időszerűségüket.

A szellemi harcok kora volt ez, de a teológiai vitaközlésben Vazul nem magáért a szellemi élvezetért vett részt. Jól ismerte tudásának korlátait. Legfőbb törekvése az volt, hogy híveit az isteni titok imádására vezesse el. Ezt tartotta minden hittudomány céljának. A parancsolatok megtartása fogékonyabbá teszi az embert Isten iránt, mint azok tudóskodásai, „akik olyan dolgokon törnek a fejüket, amelyek meghaladják az emberi elmét”.

Korának szellemi küzdelmei őt is belesodorták a teológiai harcokba, amelyek csak élesebbek lettek attól, hogy a világi uralkodók beavatkoztak e vitákba. Vazul teljes erejével síkra szállt az egyház egységéért és békéjéért. Jól látta azokat a veszélyeket, amelyeket a császári kegy jelent az egyház számára. Valens császár elől sem hátrált meg, s a császár végül is nem merte száműzetésbe küldeni ezt a nagyszerű és igaz embert.

Vazul csiszoltabb modorú volt, mint Alexandriai Atanáz, de jellemerősségekben sem maradt el mögötte. Amikor nem engedett a császárnak, nem azért tette, hogy a saját akaratát érvényesítse, hanem hogy az igazságot szolgálja. Kappadókiában diadalra segítette az igaz hitet. Közben mindig gondja volt az egész egyházra, a testvériség szellemére, a tettekben megnyilvánuló és látható egységre. Hűséggel és éles elmével védelmezte a hitet úgy, ahogy azt a niceai zsinat (325) hitvallásba foglalta. Ugyanakkor nem zárkózott el azok elől, akik a jövőnek dolgoztak és magától értetődően fölismerték azokat a történelmi változásokat, amelyeket visszafordítani nem lehet. Széles látóköre, amellyel a dolgokat szemlélte, alkalmassá tette arra, hogy az egész kereszténység tanácsadója és útmutatója legyen. Több száz ránk maradt levele tanúskodik erről.

Amikor szakadás osztotta meg az antiochiai egyházat, Rómához fordult döntésért. Utána azonban nagyot csalódott Damasus pápában, és a következő kifakadással jellemezte magatartását: „Ez az ember túlságosan el van telve önmagával.”

Vazul még ötven éves sem volt, amikor 379-ben meghalt. Életerejét felőrölte a szigorú aszkézis, a szüntelen megfeszített munka és a betegség. Fáradozásai azonban megteremtették méltó gyümölcsüket: két év múlva a konstantinápolyi zsinaton a zsinati atyák azt a teológiát fogadták el, amelyet ő és Atanáz képviselt. Élete folyamán mind a lelkisége, mind a stílusa egyre józanabb és egyszerűbb lett. A külső sallangokat levetette, miközben arra törekedett, hogy szolgáljon és az isteni tökéletességet kutassa.

Vazul felnőtt fejjel tért Krisztushoz, és soha többé nem tekintett hátra. Szemét állandóan az Úrra szegezte törhetetlen hűséggel, amelyet élete minden fordulatában megőrzött és hősies fokra emelt. Rendelkezett olyan kezdeményező erővel és felelősségtudattal, hogy azok révén a szerzetesből a gyakorlati életben helytálló ember és lelkipásztor lehessen. A legfinomabb műveltségű és legelőkelőbb lelkületű szerzetes-püspökök közé tartozik. A bizánci Egyház halála napján, január elsején ünnepli Szent Vazult. Róma a 12. században ugyanezt a napot vette át, de a 13. században áthelyezték június 14-re, amely napon egy 9. századi martirologium szerint püspökké szentelték. Mivel erre semmi történeti adat nincs, 1969-ben január másodikára tették ünnepét, egy napra Nazianzi Szent Gergellyel.

Szent Vazul életéből ránk maradt egy történet, amely nagyon jellemző a nagy kappadókiai egyházatyára. Valens császár, aki a kelet-római uralkodók közül utolsónak támogatta az ariánus kereszténységet, elismerte, hogy az ariánusok addig nem boldogulnak, amíg Vazult meg nem nyerik, mert ez a püspök úgy állt velük szemben, mint egy bátyatorony. Ezért a császár elküldte Vazulhoz Modesztusz prefektust, hogy fenyegetésekkel vagy ígéretésekkel rávegye: vállaljon közösséget a tévtanítókkal.

A prefektus nyers hangon kezdte: vagyonának elkobzásával, száműzetéssel, kínzással és halállal fenyegette meg a püspököt. Vazul megkérdezte: „Ennyi az egész?” – Majd így folytatta: „Fenyegetéseid engem nem érintenek. Akinek semmije sincs, annak a vagyonát nem lehet elkobozni. Száműzetést nem ismerek, mert Isten nagy világában mindenütt otthon vagyok. Kínzás nem árthat nekem, hiszen alig van már testem. A halált pedig örömmel fogadom, mert gyorsan elvezet Istenhez. Nagyobb részem már halott, és régtől fogva a sír felé tartok.”

A hivatalnok meglepetten válaszolt: „Így még senki sem beszélt velem!” Vazul csak ennyit mondott rá: „Bizonyára nem volt még püspökkel dolgod.”

A prefektus jelentést tett urának a dolgok állásáról. A császár felindultan magához rendelte a püspököt, de semmire sem ment vele. Erre kimondotta a száműzetésről szóló ítéletet.

Az elbeszélés szerint Vazul már indulófélben volt a száműzetésbe, amikor a császár fia súlyosan megbetegedett. Valens ingadozni kezdett, mert összefüggést látott a baj és a püspök ellen hozott ítélet között. Felesége is kérlelte, visszavonta hát a parancsot. Nemsokára javulni is kezdett a trónörökös állapota, s ekkor a császár megbánta engedékenységét, és újból száműzetésre ítélte a püspököt. Amikor azonban alá akarta írni a rendeletet, eltörött a tolla. Kért egy másikat, az is eltört, s ugyanígy járt a harmadikkal is. Haragosan negyediket kért, de íme, ekkor reszketni kezdett a keze, majd megbénult. Réműlet fogta el, széttépte a papírt, és ettől fogva békén hagyta Vazult.

NAZIANZI SZENT GERGELY

Január 2.

*Arianz, 329/330. +Arianz, 389/390.

Az Egyház együtt emlegeti és együtt ünnepli barátjával, Vazullal. Ahhoz hasonlóan ő is előkelő kappadókiai családból származott: apja egy zsidó keresztény szektához tartozott, anyja, Nonna, buzgó keresztény volt. Gergely hangja felforrósodott, ha róla beszélt. Nonna hatására az apa megtért, sőt püspök lett Nazianzban, egy vidéki kisvárosban, amelynek ma a romjai is alig találhatók. A szülőknek hosszú időn át nem volt gyermekük. Amikor elsőszülöttük, Gergely megszületett, nagy

öröm köszöntött házukba. A hálás anya Istennek ajánlotta föl gyermekét. A fiú finom és érzékeny lelkű volt. Úgy érezte, hogy Isten szavának „zamata édesebb a méznél”.

Anélkül, hogy vallásos neveltetésével ellenkezett volna, megismerkedett a kereszténység előtti, antik kultúra kincseivel. Később megvallotta, hogy „már akkor lángolóan szerette az irodalmat, amikor még áll a sem pelyhedzett”. E vonzalmát megőrizte egész életén át, és ezzel Egyházát összebékítette az antik költészettel és műveltséggel.

Korának leghíresebb iskoláiba járt: a kappadókiai Cézareában, ahol Vazullal barátságot kötött, a palesztinai Cézareában, Alexandriában és végül Athénben. Amikor utoljára hajózott Görögországba, útja veszélyesre fordult. Nagy aggodalom fogta el, mivel még nem volt megkeresztelve. Most maga is megújította anyja ígéretét, hogy életét Istennek szenteli.

Gergely szívesen diákoskodott. Később gyakran beszélt diákéveinek élményeiről, a tanulás örömeiről és diáktársainak csínytevéseiről. A tudomány mindig jobban vonzotta, mint a gyakorlati élet. Szerette a filozófiát, a nyelvet mint a kifejezés eszközét, és a költészetet, amely különösen közel állt szívéhez. Ezt írta: „Zabolátlan nyelvemet pogány tanokon műveltem és a keresztény tanítás által nemesítettem.” Athénben hosszabb ideig maradt, mint barátja, még szónoklattani tanszékét is kínálták neki.

Miután visszatért Kappadókiába, rétoriként jó hírnévre tett szert. „Barátaimnak táncoltam”, így jellemezte némi öngúnnal ezt az idejét vallomásaiban, amelyeknek ezt a címet adta: Életem költeménye. Született szónok volt, amellel nagy segítségére volt tanultsága, érzékeny lelkülete és lelkesedni tudása.

Mély lelkisége megóvta attól, hogy a szavak felszínes csengése kielégítse. A szemlélődő és a tevékeny élet vonzása között hányódott. Ez a belső kettősség természetének egyik vonása volt. Egész életén át küzdött a feszültség föloldásáért. A magányban való élet, amelyet a filozófia és a lelki szemlélődés tesz tartalmassá, rendkívül vonzotta: „Semmit sem találok csodálatosabbnak, mint érzékeinket elnémítani, és tőlük távol, a testtől és a világtól elszakadva, magunkba szállni és párbeszédet folytatni Istennel, túl a látható dolgokon.”

Szülei unszolásának azonban nem akart ellenszegülni, ezért végül is Nazianzban telepedett le. Itt vette föl a keresztséget apja kezéből, aki már igen koros volt és alig tudta ellátni püspöki hivatalát. Szükségét érezte annak, hogy fiatal erőre támaszkodjék, s az egyházközösség is ezt kívánta. Így azután édesapja pappá szentelte Gergelyt. Ő azonban nehezen fogadta el a kényszerhelyzetet, melyet később „zsarnokságként” emlegetett. Elmenekült otthonról és Vazulnál keresett menedéket. Barátja lelket öntött belé, s így néhány hónap múlva hazatért.

Apja ettől fogva számíthatott támogatására. Érzékeny, finom lényé mérséklő hatást fejtett ki akkor, amikor a teológiai viták és harcok széthullással fenyegették az egységet és a békét.

Érzékenysége mélységes felebaráti szeretettel társult. Ez képessé tette volna, hogy az Egyház érdekében olyan működést fejtsen ki, amely a tettek nagy embereihez is méltó volna. Több tehetség rejtőzött benne, mint maga is vélte.

Közben Vazul Cézarea püspöke lett és új püspöki székhelyet alapított Szaszimában. Figyelmen kívül hagyva emberi sajátságait, Gergelyt küldte oda püspöknek, aki nem ellenkezett. Püspökké is szentelték, de sohasem foglalta el székét, mert vonakodott „a cézarei püspök malacait és tyúkjait” őrizni, amint bizonyos éllel megjegyezte. Ismét meneküléssel vonta ki magát a felelősség alól, és barátját sem kímélte meg a kritikáktól.

Magányban keresett menedéket, majd nemsokára hazatért Nazianzba, hogy apja mellett lehessen – aki közel száz éves korában, 374-ben meghalt –, attól azonban vonakodott, hogy utódja legyen apjának. Még ugyanabban az évben elhunyt édesanyja is, ezért Szeleukeiába vonult vissza, hogy az aszkézisnek és a szemlélődésnek éljen. De itt sem volt boldogabb, mint másutt. Széleskörű levelezésben keresett vigasztalódást, mert nem tudott emberi kapcsolatok nélkül élni. Vazul halála után ő lett a feje a niceai hitvalláshoz hű egyházközségeknél.

Gyors egymásutánban veszítette el szüleit és barátját. Személyes vonatkozásban magányosabb lett, mint bármikor. Búskomorság vett erőt rajta: „Csak egyetlen kivezető úton találhatnám meg szenvedéseim végét, és ez a halál. De a másvilág is rémít, ha evilág tapasztalatai alapján kell ítéletet alkotnom róla.”

Ekkor azonban új lendületet adott életének a történelem fordulása. Valens császár, aki az ariánusok pártján állt, elesett a gótok ellen vívott harcban. Az új császár, Theodósziusz a niceai hitvallást követte. Eljött a pillanat, hogy az Egyház állapota jobbra fordulhasson. Gergely méltónak mutatkozott a helyzethez. Konstantinápolynak, a kelet-római birodalom fővárosának templomai mind ariánus kézen voltak. A fővárosban megmaradt hívek kicsiny közössége Gergelyhez fordult. Ezúttal is panaszkodott ugyan, hogy kényszerítik, mégis elfogadta a konstantinápolyi püspöki tisztséget.

Konstantinápolyban siralmas állapotok fogadták. A katolikusoknak egyetlen templomuk maradt, ezért Gergely kénytelen volt híveit a magánkápolnájában összegyűjteni. Megjelenése nem volt mutatós, de ahhoz értett, hogy buzgóságával, szavának erejével és kedves lényével megnyerje a népet. Öt nagy, ún. Teológiai beszédet mondott ezekben az időkben, és azok a lehető legjobb hatást fejtették ki.

Új nehézségek támadtak azonban, amikor föltűnt mellette Maximosz, ez a közönséges kalandor. Gergely gyanútlanul fogadta, pedig tulajdonképpen az arianizmus fő fészke, Alexandria küldte. El is követelt mindent, hogy Gergelyt eltávolíttassa a Feltámadás-templomból, és magát választassa meg a helyébe. Hatalmas botrányra dagadt az eset, de a nép és a császár Gergely mellett állt. A 381. évi zsinat hivatalosan is konstantinápolyi püspökké nevezte ki Gergelyt.

Életében először fogadott el hivatalos ellenkezés nélkül. A zsinat alatt meghalt Meletiosz antiochiai püspök. Utódjának megválasztása során azonban Gergely intézkedései nem mindig voltak szerencsések. Ellenzéke támadt, amely ott ártott neki, ahol csak tudott. Megvádolták, hogy törvényellenesen járt el, amikor a szaszimai püspökséget a konstantinápolyira cserélte. Gergely nem értett a taktikázáshoz, ezért nem tudott kellően védekezni. Ismét fölmentését kérte, és meg is kapta.

A zsinattól méltóságteljes beszédben vett búcsút. Gergely lelkén hosszú ideig nem gyógyuló sebet ejtett a zsinat: „Ostobák és fecsegők gyülekezete, akik csak káromni tudnak, mint egy varjúraj”. Mielőtt elhagyta a fővárost, végrendelkezett. Minden vagyonát a nazianzi katolikus egyházközségnek hagyta a szegények gyámolítására. Ugyanúgy, mint elhunyt barátja, Vazul, mindig gondoskodott az élet mostoháiról és a szerencsétlenekről, támogatta és védelmezte őket.

Rövid ideig ismét Nazianzban segédkezett, azután visszavonult Arianzba, s ott filozófiával, költéssel foglalkozott és terjedelmes levelezést folytatott. Itt írta meg élete költeményét. Ma is ebből ismerjük érzékeny és szorongásokkal teli egyéniségét. Jeromos szerint 389-ben vagy 390-ben halt meg.

Ékesszólásánál is jobban megragad minket szívének finom érzékenysége. Írásai azt mutatják, hogy bensője csupa megrendültség, csupa finom remegés. S ha személyiségét vizsgáljuk, nem állhatunk meg a művésznél és a költőnél, hanem föl kell fedeznünk benne a misztikust is, aki Istent keresi szünet nélkül.

Mert Gergely egész életén át Istent kereste. Szorongásait és kereséseit híven leírta: „Mim van nekem? Mi vagyok én? Mivé leszek? – Minderről semmit sem tudok. Mondd, nem halál-e az élet, és a halál nem élet lesz-e egykor, ellentétben azzal, amit gondolsz?” Ez a tizennegyedik költemény tele van azzal az égő vággyal, hogy közelebb kerüljön Istenhez, és megtalálja benne „szíve sebének” gyógyulását. Lelkének legbensőbb titkát tárja föl itt a költészet.

A „teológus” nevet elsősorban az isteni misztérium iránti érzékével érdemelte ki. A történelem azért tulajdonította neki a Himnusz istenhez szerzőségét, mert jól tükrözi Istenhez törekvő vágyakozását:

„Te vagy mindeneknek túlján,
más névvel hogyan illesselek?
Milyen ének tudna megénekelni?
Nincs szó, amely kimondhatna.

Mely szellem tudna megérteni?
Nincs értelem, amely fölfoghatna...
Minden lény vágya, minden teremtmény sóhaja
tehozzád igyekeznek.
Hozzád imádkozik minden, ami van,
és a csend himnuszát
hozzád küldi minden létező,
amely olvasni tudja teremtésed könyvét.”

Abban az időben, amikor a krisztológiai harcok Jézus Krisztus istensége és embersége körül folytak, Gergely ingadozás nélkül azt a hitet fogadta el, amely Jézus személyében egyszerre vallja az isteni és az emberi természetet. Izzó Krisztus-tiszteletével Clairveaux-i Bernát előfutára volt. Gergely költeményei egyaránt tanúskodnak a szorongásról, amely életére nehezült, de arról is, hogy nagy lelke mily szakadatlanul kereste Istent és a békét:

„Tégy erőssé, Krisztus,
szolgád halálosan fáradt.
Hallgat a hangom, mely Téged énekelt.
Ezt elviselni hogyan tudod?
Adj erőt és ne hagyd el szolgád.
Szeretnék újra egészséges lenni,
Téged dicsérni és néped megtisztítani.
Erősségem, kérlek, többé el ne hagyj.
Elárultalak bár a viharban,
szeretnék hozzád találni újra.”

A bizánci egyház január 25-én, a halála napján ünnepli. A római naptárba 1500 körül vették fel az ünnepét, május 9-re, amelyet egy 9. századi martirológium tévesen Gergely égi születésnapjaként közölt. 1969-ben áthelyezték az ünnepét január másodikára.

Ez az ékesszóló és mélygondolkodású szent, akit „a teológus” és „a keresztény Démoszthenész” névvel illettek, az írók és a költők védőszentje.

Egy elbeszélés szerint zsenge gyermekkorában egy álmod látott, amely mélyen beleivódott lelkébe. Két fehér ruhás nőalak jelent meg előtte. Az egyiknek fátyol takarta az arcát. Karjukba vették és megcsókolták Gergelyt. Amikor csodálkozva nevüket kérdezte, az egyik azt mondta, hogy őt Szüzességnek hívják, a másik pedig Bölcsességnek nevezte magát. Elmondták még, hogy kísérői Krisztusnak és mindazoknak, akik a tisztaságnak szentelik magukat, hogy Isten hívását követve éljenek. Ez a csodás látomás mélyen a gyermek szívébe vésődött. Ettől fogva élete végéig szízi tisztaságban élt és minden erejével a bölcsességet szolgálta.

Megrendítőek azok a szavak, amelyekkel ez az alázatos püspök búcsút vett népétől, amikor látta, hogy ellenségei makacsul kétségbe vonják megválasztásának jogszerűségét: „Ha megválasztásom ekkora nyugtalanságot kavart, akkor Jónás prófétával azt mondom: »Fogjatok és dobjatok a tengerbe«, hogy elcsituljon a vihar, bár azt nem én támasztottam. Sosem kívántam püspök lenni, és ha az vagyok, az az én akaratom ellenére történt. Szívesen visszamegyek magányomba, hogy Isten egyháza nyugalmat leljen. Csak azt kérem tőletek, hogy utódomul erényes férfit válasszatok, aki majd buzgón védi a hitet.”

Azután elbúcsúzott szeretett konstantinápolyi templomainak klerikusaitól és híveitől. Mindenki könnyezett, amikor e szavakkal végezte beszédét: „Gyermekeim, őrizzétek meg a hit rátok bízott kincsét, és emlékezzetek rá, hogy többször is »megköveztek«, mert az igaz hitet plántáltam szívetekbe.”

Január 3.

PÁRIZSI SZENT GENOVÉVA szűz

Január 3.

*Nanterre, 422 körül. +Párizs, 502. január 3.

Genovéva szülei a Párizs melletti Nanterre-ben éltek, és még római őseikről nevezték magukat: apját Severusnak, anyját pedig Gerontiának hívták. 422-ben született gyermeküket frank néven nevezték el Genovévának.

Az 5. század eleje, amelyben a gyermek felnőtt, felkavart, megpróbáltatásoktól fenyegetett világ volt. Az utolsó északi római provincia határain átcsapdostak a népvándorlás hullámai. Az ókori nagyvárosokban leomlottak a paloták és fürdők, színházak és templomok. A városok falvakká zsugorodtak össze, s régi falaik és sáncaik már csak alig vették körül őket, olyanok voltak, mint valami túlságosan bővé vált köpeny. A pogányok között keresztények is éltek, nagy tekintélyű püspökük köré csoportosulva; régóta betelepült gall-római családok, amelyek büszkén vallották magukénak a háromszemélyű Isten igaz hitét, s elzárkóztak az ariánus eretnokség és a germán behatolók pogány szörnyűségei elől. A barbárok azonban csakhamar az igaz hitre tértek, s ez meghatározta jövőjüket. Amikor Genovéva fiatal volt, még Aätius, a birodalom hadvezére kormányozott Észak-Galliában; amikor pedig meghalt Genovéva, a rómaiakat már elűzték a germánok, a Merovingok királya, Klodvig pedig hatalmas birodalomba kényszerítette a frankok sok háború és véres viszályok által megtépázott törzsét. Miután Szent Remigius (436 körül–533) reimsi püspök megkeresztelte, a Mons Lutetiuson, az apostolok által épített templomában sírhelyet állíttatott fel Párizs szentjének, Genovévának.

Szent Genovéva életrajza, amelyet ismeretlen kéz írt a 6. században, közli, hogy amikor Genovéva még csak hatéves kislány volt, szülei között állt a félhomályos templomtérben, és nézte a két vándorpüspököt, Szent Germanust (378 körül–450 körül) és Szent Lupust (383 körül–478), akik úton voltak Anglia felé, és Nanterre-ben akartak éjszakázni. A nép összegyűlt, hogy meghallgassa prédikációjukat. Germanus csodálatos módon felismerte a gyermekben a jövőndő szentet. Másnap reggeli elbúcsúzásuk alkalmával megáldotta, és egy bronzérmét ajándékozott neki, amelybe kereszt volt bevésve.

A következő évekből csak egy fontos eseményről tudósít életrajza. Egy napon anyja keményen megfegyelmezte a gyermeket, mert felingerelte – mint vélte – túlzott jámborsága. Gerontia ott helyben megvakult, és csak hosszú idő után látott ismét, amikor Genovéva, valami belső megvilágosodást követve, vizet merített egy közeli kútból, és megnedvesítette vele anyja szeméit. Ekkor vált először hatékonnyá az a csodás erő, amelyet Isten kölcsönzött Genovéva kezének, és amely később sok megszállottnak, betegnek és tévelygőnek gyógyítójává lett. Nanterre- ben még ma is tiszteletben tartják a gyógyító erejű vizet tartalmazó régi kutat.

Tizenöt éves korában tette le Genovéva Párizs püspökének kezébe a szüzességi fogadalmat és felvette a fátylat. Amint az ókeresztény időktől kezdve szokásos volt, családjában élte tovább az Istennek szenteltek csendes életét; először atyja nanterrei házában, szülei halála után pedig keresztanyjánál, Párizsban. Kemény böjtökben törte meg testét; egy súlyos betegségben átélte a halál közelségét is. Felgyógyulása után elmondta, hogy egy angyal felvitte a magasba, Isten dicsőségébe. Elnyerte azt az adományt, hogy olvasni tudott az emberek szívében, akik vigasztalást és tanácsot keresve érkeztek hozzá.

Sok időt szentelt az elmélkedő imának, s hogy testén uralkodni tudjon, böjtölt és vezekelt. Környezete számára érthetetlen módon negyven éven át csak csütörtökön és vasárnap evett kevés kenyeret és főtt zöldségfélét, a többi napokon semmit. 55 évesen a püspök tanácsára vett magához néha tejet és halat. Emiatt sokan boszorkánynak tartották, de ő alázatosságával, tisztaságával és jótékonyosságával megnyerte az embereket. Azt szokták mondani róla, hogy mindig tizenkettőmagával van, s a tizenkét erényt értették ezen, amely szüntelenül megmutatkozott

tetteiben: a hitet, böjtölést, türelmet, nagylelkűséget, egyszerűséget, ártatlanságot, egyetértést, szeretetet, fegyelmezettséget, tisztaságot, igazságosságot és okosságot.

Rágalmak, gyanúsítgatások, ellenségeskedések megtapasztalták vele a kereszt keménységét. Genovéa szerény párizsi házából lassanként valami kis kolostorféle alakult ki. Fiatal lányok sereglettek köréje, hogy együtt imádkozzanak vele, és együtt szolgálják Krisztust testvéreikben. Genovéa számára azonban mindez csupán előkészület volt tulajdonképpeni feladatára. Nemsokára eljutott hozzá a második hívás is, amely isteni megbízatással küldte ki cellájából népe és évszázada nagy küzdelmeibe és döntéseibe.

451 tavaszán Attila lovas hadaival átkelt a Rajnán, a nagyhéten elfoglalta Metzét, és a Szajna völgyén át Nyugat felé nyomult előre. Az öldöklő és gyűjtogató hunok rémtetteiről szóló hírek hallatára Párizsban pánik tört ki: mindenki fejvesztetten menekült kifelé a városból. Genovéa szembeszegült a zűrzavarral: éjszakai imádságra gyűjtötte össze a nőket, erőteljes prédikációt tartott a férfiaknak, és Istenbe vetett bizalmat kívánt tőlük. Ekkor az egész nép ellene fordult, levonszolták a Szajna partjára, hogy megkövezzék és a folyóba vessék. A forrongó tömeg azonban szétrebbent, amikor egy csapat klerikus tört utat magának. A haldokló Germanus püspök fődiákonusa kereste Genovéát, hogy átadja neki a püspök utolsó miséjéből való szentelt kenyereket. Germanus mély tiszteletének e jele a szent nő iránt nem maradt hatás nélkül a népre. A haldokló láthatatlan jelenléte megmentette Genovéát és általa Párizst is.

A város védelmét lázas sietséggel megerősítették. Attila pedig elhagyta a Szajna völgyét, és Orléans ellen sietett, ám saját romlására. Ott ugyanis már várta Aätius a germánok és a gall-rómaiak egyesített seregével, és megsemmisítő csapást mért rá. Aätius halála (454) után a frankok pogány vezére, a Merovingok nemzetségéből való Kilderik meghódította Közép-Galliát, és székhelyét Párizsba tette. Erőszakos és veszedelmes férfi volt Klodvig apja. Számára Genovéát bizonyára titokzatos félhomály övezte; úgy tekinthetett rá, ahogy a germánok néztek bölcs nőikre. Genovéa mindenesetre félelem nélkül és sikeresen tárgyalta vele, kegyetlen kezéből kiragadta a hadifoglyokat, vagy legalább megkönnyítette sorsukat.

Még egyszer megmentette a várost, amikor a Kilderik és Syagrius (a római hatalom utolsó galliai védelmezője) közti háborúskodás során bekerítették Párizst, és minden utat elzártak az élelmiszerszállítás elől. Genovéa néhány hajónyi legénységet toborzott össze, és felhajózott velük Champagne-ba. Itt kenyérgabonát vásárolt, és vízi úton szerencsésen levitte az ostromlott városba. Régi életrajzai nem mulasztják el e vállalkozás rendkívüli veszélyeinek részletes leírását, is hangsúlyozzák, hogy a dolgok természetes rendje szerint el kellett volna veszniük.

Genovéa ekkor már nagy csodatevőnek számított. Mindenütt, ahol feltűnt: Laonban vagy Tours-ban, Arcis-ban, Troyes-ban vagy Orléans-ban betegeket és szerencsétleneket vittek hozzá. Uralkodott a démonokon, akik országában és évszázadában nyilván sokakat hatalmukban tartottak. Amikor Genovéa egy zarándokútján a tours-i Szent Márton bazilikához közeledett, a bejáratnál egy egész sereg megszállott rohant rá hangos kiáltással. Kezének érintésével gyógyította meg a szenvedőket. Laonban visszaadta egy már kilenc év óta béna, fiatal lány egészségét. Hosszasan imádkozott, majd kezével megmelengette a merev tagokat, mire a béna felkelt és járt.

Legrégibb életrajza megörökít egy jelenetet, amely egy képben sűríti szentségének kisugárzó erejét. Egy viharos éjszakán Genovéa néhány társnőjével együtt Szent Dénes (lásd: A szentek élete, 580. o.) sírtemplomához zarándokolt. A szél eloltotta a többi nő fáklyáit és gyertyáit, Genovéa gyertyája viszont zavartalanul világított a sötétben. A művészek is fénnel a kezében ábrázolják, egyik oldalán egy ördöggel, aki a lángra tör, másik oldalán pedig egy angyallal, aki megóvja azt.

Genovéa nyolcvanéves korában, 502-ben halt meg a hagyomány szerint január 3-án. Az apostoloknak abban a pompás templomában temették el, amelyet Klodvig és Klotild építtetett a Mons Lutetiuson. A későbbi századok folyamán a templomot többször átépítették, Genovéa sírja állandó zarándokhely maradt mindaddig, míg a forradalmárok fel nem dúlták. A templomból panteont alakítottak a francia nemzet nagyjainak.

Genovéa ereklyéit a közeli Saint-Étienne-du-Mont templomban őrzik. Mindmáig Párizs védőszentje.

Január 5.

OSZLOPOS SZENT SIMEON szerzetes

Január 5.

*Szisz, Nikopolisz mellett, 390 körül. +Antióchia mellett, 459.

A korai idők szíriai szerzetesei életmódjukkal és aszketikus gyakorlataikkal megdöbbenek az utókort. Közöttük alakult ki a remeteségnek az a szinte hihetetlen formája, hogy a remete nem barlangba vagy kunyhóba húzódott vissza, hanem oszlop tetejére költözött. Ezt úgy kell elképzelnünk, hogy 3–5–10 méter magas kőoszlop tetejére feltettek egy nagy kőlapot, ezt korláttal vették körül, s a remete ott fenn imádkozott, vezekelt, böjtölt. Élelmzéséről létra segítségével a körülötte megtelepedett tanítványok gondoskodtak. A kortársak között is sokan idegenkedtek ettől az életformától, ezért mondta Szent Simeon kortársa, Theodorétosz ciruzsi püspök: „Meggyőződése, hogy ez az oszlopon állás nem Isten szándéka nélkül történt. Azért intem a gáncsoskodókat, hogy zabolázzák meg nyelvüket és ne fecsegjenek vakmerően. Gondolják meg, hogy Isten már többször cselekedett így, hogy a lomhábbakon segítsen.”

A nyugati egyházban egy kísérletről tud a hagyomány: Trier közelében állított magának ilyen oszlopot egy remete, de a püspök megtiltotta és leromboltatta az oszlopot.

Az itt következő életrajz olvasásakor bennünk is felmerül, hogy túlzás, amit olvasunk. Simeont azonban a kortársak „a földkerekség legnagyobb csodájaként” tartották számon.

A 4. század vége felé született Szíria és Kilikia határán egy jelentéktelen faluban. Úgy látszik, hogy szülei nem voltak szegény emberek, de a fiuk mégsem kapott alaposabb képzést. Ifjúságát inkább a mezőn töltötte juhokat legeltetve. Simeonnal is az történt, ami oly sok szerzetessel: egy napon a templomban meghallotta az Úr szavát, és mindenkorra megváltoztatta az életét.

A Hegyi beszéd szavai voltak ezek, amelyekkel az Úr boldogoknak magasztalja a „sírókat” és a „tisza szívűeket”. E szavak és egy álom hatására a fiatalember sürgető hívást érzett az imádságra közeli szomszédságának aszkrétái körében, és elmagyaráztatta velük magának a szerzetesi élet alapjait, ahogy akkoriban – mindenekelőtt Szíriában – értették. Kemény, csaknem vad élet volt ez; ma erőszakoltnak és sok részletében természetellenesnek tűnik számunkra, mert úgy látszik, mintha a külső aszkézist tartották volna fontosabbnak. Nem lehet azonban fel nem ismerni, hogy az istenszeretet nagy belső heve lelkesítette ezeket az embereket.

Simeon két év múlva elhagyta első tanítóit, akiknél a szerzetesi élet alapelvei mellett megismerte a zoltárkönyvet és a Szentírást, majd belépett a szíriai Antióchia közelében lévő teledai kolostorba. Itt az aszkézis még sokkal szigorúbb volt, mint amelyhez addig hozzászokott. Tíz évig gyakorolta ott magát lankadatlan buzgósággal az alázatosságban és a türelemben. Egyre fokozott vezeklései először csodálatot keltettek, majd kiváltották szerzetestársai nemtetszését. Előljárójának közbe kellett lépnie, de mivel semmit sem ért el nála, végül el kellett bocsátania. Közvetlen alkalmat nyújtott erre egy esemény, amelyet a hagyomány különös szeretettel beszél el: Simeon egy durva kötelet olyan szorosan csavart csupasz teste köré, hogy mélyen bevágott a húsába. Rájöttek titkára, mert a ruháján átszivárgó vér elárulta, és erőszakkal eltávolították róla a kötelet. Amikor ezért kiutasították a kolostorból, öt nap múlva félholtan találták – de még mindig zoltárokat énekelve a kolostor közelében egy kiszáradt ciszternában.

Ezután Simeon Tellneszinbe indult, egy nem messze lévő faluba; ama hegy lábánál feküdt, amelyen később az oszlopa állt. Remeteként akart itt élni. Bezárkózott egy parányi kunyhóba, és mivel éppen a nagyböjt közeledett, az Úrhoz, Mózeshez és Illéshez hasonlóan 40 napig étel és ital nélkül akart maradni. Mivel a pap, akitől tanácsot kért, lebeszélte erről az „öngyilkossági kísérletről”, készségesen odakészített erre az időre kenyeret és vizet; a 40 nap elteltével azonban mindkettőt érintetlenül

találták, a remete pedig kunyhója földjén feküdt ájultan. Attól kezdve haláláig megtartotta a húsvét előtti 40 napos böjtöt, sőt még meg is nehezítette ezt a gyakorlatot.

Három évet töltött a kunyhójában, s ezalatt számos tanítvány gyűlt köréje. Ekkor felment a hegyre, s egy ajándékba kapott földdarabot bekerített, önmagát pedig láncsal egy súlyos kőhöz kovácsoltatta. Később eltávolította a láncot, de ott maradt a legszűkebb területen tetőzet nélkül, a szabad ég alatt. Következő lépésként egy oszlopra állt. Ez eleinte csak alacsony volt, de egyre magasabb oszlopokra cserélte. Közülük a legutolsó, vélhetően mintegy 20 méter magas oszlopon, amelyen két négyzetméternél nem lehetett több hely, húsz évet töltött állva, méghozzá hosszú ideig mindkét lábát úgy odaerősítve, hogy nem is tudta mozgatni őket. Összesen mintegy negyven évet tölthetett az oszlopon.

Idővel pontos napirendet állított össze magának. Az éjszaka beköszöntétől a kilencedik óráig (tehát a következő nap délutánjáig) imádságba merült; a kilencedik órától pedig az embereknek szentelte magát, akik odasereglettek, hogy lássák, hallják, kikérjék a tanácsát, megvallják a bűneiket vagy fogyatkozásaikra gyógyulást keressenek. Érkeztek hozzá Szíriából, Arábiából, Perzsiából, Ibériából, Rómából, Itáliából, Hispániából és Galliából egyaránt. Betegséget, éhséget és szomjúságot, a nap hevét és a fagyot, esőt, szelet és zivatart, a kíváncsiskodók és segítséget keresők ezreinek tolongását a vezeklő zokszó nélkül viselte el napról napra, évről évre, míg csak imádsága közepette a halál meg nem váltotta kínjaitól. Temetése egy császár diadalmenetéhez hasonlított. Tetteinek és szenvedéseinek helyén csakhamar zarándokhely létesült, amelynek romjai még ma is láthatók.

Mint valami lepecsételt könyv, olyan számunkra Simeon élete, mégis teljes nyilvánosságában játszódott le az akkori civilizált világ országainak számtalan embere előtt. Mi ösztönözhetette ilyenféle látszólag értelmetlen aszkézisre? És ha azt hitte, hogy Isten tetszését leli a természet ilyen erőszakos leigázásában, miért állt egy oszlopra, amely mindenki számára láthatóvá tette? Nem kellett volna-e inkább alázatosan a rejtettséget keresnie? A sok kérdés ellenére csodálatot kelt ennek az embernek a lelki ereje, mögötte pedig olyan erő érezhető, amelyet természetes módon nem lehet megmagyarázni. Maga Simeon arról az álomról beszélt, amelyet „megtérése” kezdetén vallott be. Akkor ugyanis miközben – még félig gyermekként – a nyolc boldogság szavain tűnődött, azt álmodta, hogy ki kell ásnia egy épület alapjait. Eközben egy titokzatos hang egyre arra készítette, hogy ásson mélyebbre, és ne fáradjon bele. Csak amikor ez az alap már rendkívül mély lett, kapta azt az utasítást, hogy most már hozzákezdhet az építéshez. A rendkívül mély alapon a jelképek nyelvén kétségtelenül az alázatosságot kell érteni. És valóban: a szentség ismertetőjelei közül ezt a legcsalhatatlanabbat Simeonban magas fokon lehet megtalálni. Mindenki másnál bűnösebbnek tartotta magát, és nem vetett meg senkit, aki felkereste. Elérhető volt mindenki számára, szelíd és szeretetre méltó mindenki iránt; az osztályrészévé vált csodálatot egyedül az általa működő Istenre tudta áthárítani. Életét egyértelműen Isten megbízásának tekintette, s olyan módon valósította ezt meg, hogy nyomát sem találja benső bizonytalanságnak, vagy hivatása valódiságában való kételkedésnek. Az oszlopos szentnek nagy jelentősége volt a maga korában. Úgy állt az oszlopán, mint messzire világító fény, amely sokak útmutatója és Krisztushoz vezetője lett. Bizonyára sokan szenzációvágyból keresték fel, de jól ki tudta használni az általa előidézett bűvöletet: prédikált, intett, korholt, vigasztalt, gyógyított, jövendölt, beleavatkozott a teológiai vitákba, megtérített számtalan arabot és pogányt, hitehagyottakat és langyosakat vezetett vissza az Egyházba, a szava pedig eljutott császárokhoz és királyokhoz, papokhoz és püspökökhöz, gazdagokhoz és koldusokhoz egyaránt.

Emellett napjának csak egy csekély töredékét szentelte külső ügyeknek. Az éjszakát és a nap nagyobb részét egyedül Istennek tartotta fenn. Ekkor áramolhatott belé az az erő, amely hallatlan kínjai közepette is rendíthetetlenül tartotta fenn. Hiábavaló, ha ezt az életet „igazolni” akarjuk; belső titka rejtve marad számunkra. Jelentősége azonban kora súlyosan megpróbált Egyháza számára felbecsülhetetlen; szeretete és segítő jósága kiárad minden testi és lelki nyomorúságban sýnylődő emberre, és Istennek égő, mélységesen misztikus megtapasztalásában úgy áll még ma is előttünk, mint felfoghatatlan, utánozhatatlan „jel”, amely hirdeti, hogy mire képes az az ember, aki elfelejti önmagát, mert Isten szeretete hatalmasodott el benne.

Január 7.

ANTIOCHIAI SZENT LUKIÁNOSZ (LUCIUS) egyházatya, vértanú

Január 7.

*Szamoszata 250. körül. +Nikomédia, 312. január 7.

Lukiánoszt ma úgy tekintik, mint „a 3. évszázad egyháztörténetének rejtélyét”. Antióchiában, működése helyén és a többi egyházban is már röviddel a halála után szentként tisztelték. Tanúsítja ezt egy dicsőítő beszéd, amelyet Aranyszájú Szent János (lásd: A szentek élete 516. o.) tartott az ünnepnapján Antióchia templomában. A büthiniai városban, Drepanonban (a későbbi Helénopoliszban), ahol Lukiánoszt eltemették, a sírja fölé épített bazilika hasonlóképpen tanúsította a szent korai kultuszát. Konstantin császár ennek a városnak még örökös adómentességet is biztosított a vértanú tiszteletére.

Lukiánosz Szamoszatából, az Eufrátesz melletti szír Kommagene tartomány fővárosából, tekintélyes szülőktől származott. Szülei korai halála után a szíriai Edesszába ment, és átengedte magát egy Makariosz nevű tanító vezetésének. Makariosz nagyon tisztelte a Szentírást, és ennek a kifejtésére oktatta tanítványát. Tanítója vezetésével szigorú aszketikus életet élt, elmélyedt a szent könyvekben, és megbízható teológiai ismeretekre tett szert. Tanulmányai befejeztével pap lett Antióchiában. Később tanítója példájára teológiai iskolát alapított, az úgynevezett antióchiai exegetikai iskolát, amely csakhamar híressé vált.

Antióchia akkoriban – hála egyes kiváló férfiak, nem utolsósorban Lukiánosz kezdeményezésének – a keresztény kultúra otthonává fejlődött. Az antióchiai iskola Lukiánosz hatására, aki a bibliai gondolkodás és a görög bölcsélet világában egyaránt otthon volt, különleges jelleget nyert: tudósai azon fáradoztak, hogy a világi tudományok ismereteit és haladását a teológiában is hasznosítsák. Tudományos alaposágukkal az antióchiaiak elsősorban mégis a lelkipásztori jelleg megújítását és elmélyítését érték el. A pusztá filozófiai spekulációkkal szemben nagyon bizalmatlanok voltak. Maga Lukiánosz megteremtette iskolájának és az egész Egyháznak a lehetőséget egy jobb, szó szerinti írásértelmezéshez, mégpedig azzal, hogy gondoskodott a Septuaginta felülvizsgálatáról. Ebből a célból a görög szöveget összehasonlította a héber összöveggel, és egybevetette az eltérő szövegváltozatokat, hogy lehetőleg világos és értelmes megfogalmazást nyújthasson. Az Ószövetségnek ekként átvizsgált szövege a 4. század folyamán mértékadóvá vált egész Szíriában, Thrákiában és Kisázsziában, egészen Konstantinápolyig; valószínűleg ez képezte a gót bibliafordítás alapját is. Az Újszövetségnek Lukiánosz által újból elkészített, és később tovább tökéletesített szövegét használták azután csaknem kizárólagosan évszázadokon át az egész görög világban.

Lukiánosz nagy tekintélye ellenére – megmaradt egész magatartásában kiváló papnak, szigorú életmódját tekintve minden szempontból derék embernek. Az említett ún. Lukiánosz-probléma azzal a kérdéssel függ össze, hogyan viselkedett Lukiánosz az akkoriban kezdődő „krisztológiai vitákkal” kapcsolatosan. Lukiánosz Antióchiának az eretnekség felé hajló és azért csakhamar letett püspökét, szamoszatai Pált érintő teológiai cáfolatában valószínűleg túl messzire ment, és egy fenn nem tartható szentháromságtant képviselt; Pál püspök pedig bizonyára alkalmul használta ezt fel arra, hogy terhes ellenfelét rövid úton kizárja a keresztény közösségből. Később azután Arius és követői, akik Lukiánosz egykori tanítványai közé tartoztak, minden valószínűség szerint a saját előnyükre használták ki ezt a szerencsétlen eseményt, amennyiben Lukiánoszt szellemi atyjuknak tekintették. Bár a történeti körülményeket nem ismerjük pontosan, mégis világos, hogy Lukiánosz vértanúsága idején teljes békében élt az Egyházzal. Bizonyosságunk erre egy levél, amelyet mint bebörtönzött hitvalló küldött az antióchiai közösségnek. Többek között ezt írja befejezésül: „Az üdvösség teljességét kívánja nektek egybehangzóan a vértanúk egész kara.” Az egyházatyák és egyházi írók, akik alkalmilag említik őt, nevezetesen Aranyszájú Szent János, Szent Jeromos és Euszébiosz mindig csak dicsérő szavakkal emlékeznek meg róla. Szent Jeromostól tudjuk, hogy az ő idejében elterjedtek voltak még az Egyházban Lukiánosz hitről szóló írásai, de később ezek az írások elvesztek.

Bár Lukiánosz tévedhetett teológiai kutatásainak eredményeiben, mégis bizonyos, hogy tévedéséhez nem ragaszkodott makacsul, hanem alávetette magát az Egyháznak mint az Isten által megbízott közösségnek és tekintélynek.

303-ban, a diocletianusi keresztényüldözés idején Lukiánoszt keresztény hitvallása miatt feljelentették és letartóztatták. Bizonyára mint vezető keresztény személyiséget akarták kézre keríteni. Kilenc évig kellett a börtönben sínylődni, mielőtt a vértanúság kegyelme lett volna osztályrésze. A 311. év vége felé „Nikomédiába hurcolták, ahol a császár (Maximus Daia) akkor éppen tartózkodott, és miután az uralkodó jelenlétében beszédet tartott az általa hirdetett tanítás elmélyítésére, fogságba vetették és kivégezték” – tudósít Euszebiosz Egyháztörténetében.

A vértanúságot hosszú szenvedés után nyerte el. Nikomédiában kihallgatták, de nem ítélték halálra és nem végezték ki azonnal, hanem éheztetéssel akarták hittagadásra kényszeríteni. A börtön kövezetét beszórták éles cseréptörmelékkel, ráfektették, majd kezét-lábát kifeszítve lebilincselték, hogy kifeszített állapotában mozdulni se tudjon. Két hét telt el így, s mikor már majdnem éhen halt, pogány áldozati húsból készített, válogatott ételeket raktak melléje, hogy egyen. Lukiánosz azonban megkapta az erőt, hogy ne nyúljon hozzá, mert tudta, hogy az hittagadást jelentene.

A halála előtti napon még egyszer misézett. Vízkereszt napja volt, s mert más pap nem volt a börtönben, a vele lévők a testét készítették el oltárnak. A mellére terítették a korporálét, arra helyezték a kenyeret és bort, s miután Lukiánosz konszekrált és felajánlotta az áldozatot, a vele lévő diakonus megáldoztatta.

Másnap újra kihallgatásra vitték, de ekkor bármit kérdeztek tőle, már csak annyit felelt: „Keresztény vagyok!” Mielőtt azonban tovább gyötörhették volna, az Úr magához szólította hűségese szolgálóját.

Aranyszájú Szent János az ünnepén mondott beszéde végén ezeket a tanulságokat ajánlotta hívei szívébe: „A békeség idején kell készülnünk a háborúra, hogy a harcban koszorút nyerhessünk. Lukiánosz legyőzte az éhséget; nekünk a test gyönyöreit és a gyomrunk kívánságait kell legyőznünk, hogy ha elérkezik a nagy küzdelem órája, a kicsi dolgokban szerzett gyakorlat legyen a segítségünkre. Ő bátran szólt a fejedelmek és királyok előtt; nekünk is ezt kell tennünk, amikor gazdag és tekintélyes pogányok gyülekezetében valljuk meg a hitünket és tesszük nevetségessé tévedéseiket... Mint császári koronát, úgy kell hordanunk a hitvallásunkat, mert nem ékesíti annyira a császárt a koronája, mint bennünket a hit és annak megvallása. De hitvallásunk ne csak szó, hanem tett is legyen, és egész életünk legyen méltó a hitünkhöz!”

PENNAFORTI SZENT RAJMUND

Január 7.

*Pennafort vára (Barcelona mellett), 1175/1180. +Barcelona, 1275. január 6.

Az Ibériai-félsziget a 13. században politikai téren nem volt egységes. Navarra, Kasztília, León, Aragónia és Portugália önálló keresztény királyságaival szemben ott állt a mohamedán Almohádok országa Cordobával és Sevillával. E városok eleste (1236–1248) után pedig létrejött a Granadai királyság.

Rajmund nemesi család sarjaként Aragóniában, egy Barcelona közelében álló várban született. Korán a barcelonai székesegyházi iskolába került. Ott azokat a tárgyakat tanulta, amelyeket a középkor a „szabad mesterségek” névvel fogott egybe, de megismerkedett az egyházi tantárgyakkal is, s végül pappá szentelték. Kezdetben maga Rajmund is a székesegyházi iskolában tanított. 1210-ben azonban lemondott erről a hivataláról, hogy alaposabban képzettséget szerezhessen egyházjogból. E célból Itáliába ment, Bolognába. A híres bolognai jogtudományi iskolát a 11. században alapította a római jog egyik tudósa, Orvietói Graciánusz. A bolognai kamalduli kolostorban dialektikus módszerrel földolgozta az egyházi jogot, és ezzel az „egyházi jogtudomány atyja” lett.

Rajmund Bolognában a római és az egyházi jog jelentős tudósait hallgathatta. Hat évet töltött jogi tanulmányokkal. Részt vett az egyetemi vitákban, megszerezte a „dekrétumok doktora” címet, s ott maradt tanárnak Bolognában. Akkoriban minden doktornak megvolt a joga, hogy előadásokat tartson, ha megfelelő termet és tanítványokat tudott szerezni. A tanár és a tanulók egymás között egyeztek meg a tandíj összegében. Sok tanár csak azért tanított, hogy minél több pénzt keressen, Rajmundnak viszont az volt a véleménye, hogy a tudományt nem szabad pénzért árulni, és tanítványaitól nem kért tandíjat. Ennek következtében sok diák vette körül, Bologna városi vezetősége pedig gondoskodott a megélhetéséről.

Bolognai működésének gyümölcseként tartják számon az 1218-ban írott Summa iuris (A jog Summája) című művét. Az egyetemi város nagy eseménye volt 1218-ban egy dominikánus prédikátor, Orléans-i Reginald szereplése. Reginald eredetileg jogtudós volt Franciaországban, és maga Szent Domonkos küldte Bolognába. Úgy prédikált, hogy „tűzbe jött egész Bologna” és számos ismert tudóst megnyert a domonkos rend számára. Kollégái rendbe lépése bizonyára mélyen érintette Rajmundot is.

Barcelona püspöke Rómában járt akkoriban. Útját Bolognában megszakította, és rávette a fiatal tudóst, hogy térjen vissza spanyol hazájába. Otthon Rajmund egy ideig székesegyházi kanonikként szolgált, és bizonyos egyházkormányzati feladatokat látott el. 1222-ben azonban, miután lemondott minden káptalani méltóságáról és javadalmáról, fölvette a domonkosok rendi ruháját.

Nolaszkói Péter abban az időben alapította a Fogolykiváltó rendet a keresztes hadjáratok folyamán rabul esett keresztények kiváltására. Kérésére Rajmund írta meg a rendi szabályzatot. Akkoriban egy kolostori iskolában tanított. 1227–29-ben tanácsadói minőségben János bíboros kíséretébe tartozott aragóniai vizitációs útján. A legátus szerette volna magával vinni Rómába, de Rajmund sehogyan sem akart kötélnek állni. Végül akkor ment Rómába, amikor IX. Gergely pápa berendelte a kúriába.

A 12. század óta a pápai hivatalok sorába tartozik az apostoli penitenciária. Ez a hivatal dönt azokban a nehéz lelkiismereti ügyekben, amelyekkel a pápához fordulnak mindenfelől. Hivatalnokai a pápai tanácsadók szűk köréhez tartoznak. Rajmundot pápai káplánná és penitenciáriussá nevezték ki, ezenkívül IX. Gergely pápa személyi gyóntatója lett. Valahányszor a pápa elhagyta Rómát, vele kellett tartania. Így például Rietibe, ahol IX. Gergely 1234. július 3-án szentté avatta Caleruegai Domonkost, a rendalapítót.

Az egyházi jog történetében IX. Gergely és Rajmund neve elválaszthatatlan egymástól. Gergely megbízásából Rajmund egybegyűjtötte a 12. és 13. század pápáinak dekretálisait (rendeletárait). Ez a mű Liber extra vagy Decretales Gregorii IX. néven ismeretes, öt kötetből áll, s magában foglalja az akkor újabbnak számító jogi forrásokat. A pápa e gyűjteményt megküldte a bolognai és a párizsi egyetemnek. Ilyen módon Rajmund főműve közvetlenül is szolgálta mind az akadémiai egyházi tudományosságot, mind a gyakorlati életet.

Rajmund gondolt a gyóntatókra is. Jogi és gyóntatói esetekből készített egy gyűjteményt. Ez később a Summa Raymundi (Rajmund Summája) címet kapta. Három könyvben az Isten és a felebarát ellen elkövetett bűnöket valamint a papság jogi helyzetét taglalta, egy később hozzáfűzött negyedik könyvben pedig különféle házassági problémákat. 1480-ban Lyonban nyomtatták ki. Freiburgi János dominikánus (aki 1314-ben halt meg) kibővítette Rajmund gyűjteményét Nagy Szent Albert és Aquinói Szent Tamás műveiből vett teológiai és antropológiai fejtegetésekkel. Így alakult ki a nagy elterjedtségnek örvendő Gyóntatók Summája. Sok ügyben még világi tudósok is szívesen bízták magukat Rajmund gyűjteményének vezetésére.

1236-ban egészségi állapotára hivatkozva kérte, hogy visszatérhessen hazájába. Ismét a barcelonai rendház tagja lett; följajnlották neki a tarragonai érsekséget, de elhárította magától.

1238. május 24-én Bolognában egybegyűlt a domonkos rend nagykáptalanja. Egyes rendi ügyek szabályozásán kívül az volt a feladata, hogy megválassza az 1237-ben elhunyt általános rendfőnök, Szász János utódját. A választás Rajmundra esett, s ő engedelmességből kénytelen volt elfogadni a hivatalt.

Jogász volt, azért pontosabb fogalmazást adott a rendi szabályzatnak, s azt a rend el is fogadta, de nemsokára fölmentését kérte rendfőnöki tisztsége alól. Végül is engedtek sürgető kérésének.

Rajmund ekkor minden erejével bekapcsolódott abba a keresztény munkába, amely Spanyolország és Észak-Afrika mohamedán uralom alatt álló területein folyt. Egy emlékiratban jobb lelki gondozást követelt a mohamedán szolgálatban álló keresztény zsoldosok és szolgák számára. A spanyol tartományi káptalanokon 1250-ben és 1257-ben külön iskolák létesítését határozták el arab tanulmányok céljaira, 1259-ben pedig az egész spanyol rendet kötelezték egy Studium Arabicum (Arab Intézet) fölállítására. Állítólag éppen a mohamedánok között végzett misszió ügyével kapcsolatban vette rá Aquinói Szent Tamást, hogy megírja Summa contra gentiles (Summa a pogányok ellen) című munkáját. Ezt mostanában kétségbe vonják, az viszont tény, hogy Tamás e műve jó szolgálatot tett Spanyolországban a mohamedánokkal való viszony kialakításában. A keresztény hit hirdetése és védelme ezen a mohamedánok és zsidók által lakott területen éppen szentünk papi éleslátása nyomán alakult olyan irányba, amelyet a későbbi évtizedekben, sőt évszázadokban is követni lehetett.

Életének maradandó emléke a kánonjogi tudomány fejlődésére gyakorolt hatása. De talán még vonzóbb a példaadása, ahogyan ismételten elhárított magától ragyogó ajánlatokat, csak hogy béklyó nélkül élhessen az apostolkodásnak és annak a keresztény hivatásnak, amelynek leghőbb vágya az egyszerűség és a szeretet.

Amikor Rajmund közel száz éves korában meghalt, a hívek nagy serege róttá le előtte a végső tiszteletet. Köztük volt a király és számos püspök. 1601-ben avatta szentté VIII. Kelemen pápa, de már 1553-ban volt ünnepe. 1647 óta Barcelona városának védőszentje.

A római naptárba 1671-ben vették föl ünnepét, január 23-ra. 1969-ben áthelyezték halálának másnapjára, január 7-re.

Amikor Rajmund még spanyol hazájában élt, gyóntatója volt Aragóniai Jakab királynak, aki nagyra becsülte őt. Az uralkodó híve volt ugyan a vallásnak, de ez nem nagyon látszott meg életén. A szent hiába intette, hogy küzdjön ártalmas szenvedélyei ellen. Szentől-szembe javulást ígért a király, de egyáltalán nem törte magát érte. Rajmund egy napon megtudta, hogy a király ismét tilalmas viszonyt kezdett az egyik udvarhölgygel. Mint gyóntató sürgette a királyt, hogy bocsássa el a hölgyet, de annak esze ágában sem volt megtenni. Erre Rajmund úgy döntött hogy otthagyja a királyi udvart, amely akkor éppen Mallorca szigetén tartózkodott. A király azonban megparancsolta, hogy senki se merjen Rajmundnak bármiben is segítségére lenni.

Amikor szentünk nehéz helyzetében tengerre akart szállni – így beszéli a legenda –, éppen útra készen állt egy hajó a kikötőben. A hajós azonban vonakodott őt magával vinni, és fölmutatta a király írásos parancsát. Rajmund erre Istenbe vetett bizalommal azt mondta útítársainak: „Egy földi király meg akarja akadályozni, hogy elutazzunk. Majd az égi Király fog javunkra beavatkozni”. Ezekkel a szavakkal a tengerre terítette köpenyegét, fogta botját, keresztet vetett, azután bátran rálépett a köpenyre, és hat óra leforgása alatt átkelt a hatvan mérföld széles tengeren. Nagy tömeg szeme láttára lépett partra Barcelonában. Vállára vetette köpenyét, és elindult kolostorába -- s annak kapuja magától kitért előtte.

Január 8.

CHOZIBAI SZENT GYÖRGY szerzetes

Január 8.

*Ciprus szigete. +Choziba-kolostor, 625.

Georgiosz, a chozibai Istenanya-kolostor szerzetese nem a nagy alapítók vagy tanítók közé tartozik, akiknek neve belekerült a szerzetesség történetébe. Feltehetően semmit sem tudnánk róla, ha

tanítványa, Antal gyermeki szeretettel és hálával nem állított volna neki egyszerű emléket, amennyiben életét megírta, bár gyakorlatlanul és valóságában mégis szokatlanul megragadóan.

György születési éve ismeretlen, a 6. század közepére eshetett. Szülőföldje Ciprus szigete volt. Úgy tűnik, néhány esemény beárnyékolta ifjúságát. Korán elvesztette szüleit, s beszélt néhány komor eseményről: éhínségről, földrengésről, megmagyarázhatatlan fényjelenségekről, amelyek egy jövődő szerencsétlenség sejtelmeként nyugtalanították az embereket. A gyermekben mindezek mélységes komolyságot és bűnbánó lelkiületet ébresztettek, s miattuk sohasem érezte magát otthon a világban, és korán megtalálta a kolostorba vezető utat. Amikor nagybátyja, aki házába fogadta az árvát, össze akarta házasítani lányával, György röviden döntött, s egy közeli kolostorban keresett menedéket, ahol egy másik nagybátyja volt az igumen. De nem sokáig maradt ott; útra kelt egyetlen testvéréhez, Hérakleidészhez, aki hosszú idő óta a Jordán melletti Kalamon lavrájában élt remeteként egy magányos cellában. Mivel azonban György még nagyon fiatal volt a remeteéletre, Hérakleidész a közeli Choziba kolostorba vitte.

Az Istenanya e szentélye nem messze esett Jerikótól, a jeruzsálemi úttól északra, a mai Vádi-el-Kelt vad, kopár hegyvidékén. Kolostor volt, amelyhez számos „kellióta” tartozott, vagyis olyan remeték, akik a környező hegyvidék barlangjaiban éltek. Az ifjú jelentkezőt csakhamar méltónak ítélték a szent ruha viselésére, és a kertész testvér segítője és tanulójaként megkezdte noviciátusát. Ez a testvér tapasztalt aszkéta, de kemény ember volt, aki a szerzetesi élet újonca iránt nem mindig tanúsított példás szeretetet. György azonban minden próbát hősiiesen kiállt, és Hérakleidész most már magához vette öccsét; az idősebb vezetésével a csendes magabaszállás és istenközelség éveit követték. Külön cellájában élt a két aszkéta a legnagyobb szegénységben és nyomorúságban, de a legmélyebb békében egymással és mindazokkal, akikkel kapcsolatba kerültek. Akkor tanulta meg György a testvérétől, hogy milyen az igazi szerzetes, s alázatosan és engedelmesen alávetette magát neki. Miután a csendes vezeklő és nagy imádkozó Hérakleidész meghalt, György örökségének őrzőjeként egy ideig még ott maradt magányos cellájában. A lavrának, melyhez a cella tartozott, szolgált diakonusként.

Nem sokkal ezután nyugtalanság tört ki a kalamoni lavrában, és a szerzetesi fegyelem hirtelen meglazult. Ekkor György, álombeli látomástól vezetve visszatért Chozibába, ahol egykor elkezdte szerzetesi életét.

Álmában a Choziba kolostor úgy jelent meg neki, mint magas, fényövezte hegy. A látomásban bizonyára visszatükröződött valami e ház egészen különleges sajátosságából, nemhiába hívták „a vendégszeretet házá”-nak. Egy tehetséges, jámbor és nagy felebaráti szeretettől áthatott férfi volt akkor éppen a kolostor igumenje. György, aki már nem kezdő, hanem gyakorlott szerzetes volt, egy, a kolostorhoz tartozó hegyi cellát kapott tőle. Így hát Chozibában is folytathatta hivatását, a remeteéletet. Ennek az életnek a lényegéhez tartozik, hogy voltaképpeni titka minden külső tekintet elől elrejtőzik. Még a kolostorban lakó testvérek sem tudták, hogy mit csinál a remete egész héten át cellájában. Amit tapasztalhattak, mindössze az volt, hogy a legnagyobb megelégedettségben élt minden szükség közepette is; néhány dolog, amit tulajdonságairól beszélnek, Assisi Szent Ferencre (lásd A szentek élete, 566. o.) emlékeztet.

A chozibai remeték mindig eleven kapcsolatban maradtak kolostorukkal, amelyben szigorú közös élet folyt. Így a remete György is hétvégeken rendszeresen a kolostorba ment, hogy részt vegyen a szentmisén és a testvéri étkezéseken, ahogy a korai keleti szerzeteseknél szokásos volt. György ott is, mint egykor Kalamonban, diakonusként tevékenykedett. Vasárnapi szabad idejét szívesen használta fel arra, hogy elvezettette magát a testvérekkel munkahelyeikre, és eközben mindenkire szólott egy jó szót.

A szokásos istentiszteleteken kívül voltak még más alkalmak is, amikor megjelent a kolostorban. Elsősorban a nagy közös munkák voltak ezek, mint az évenkénti tüzelőfavágás, vagy a kenyérsütés, olyan munkák, amelyekben a remeték is részt vettek. A kenyérsütés volt György különleges szenvedélye. Ez ugyanis – különösen az elviselhetetlen nyári hőségben – fölötte nehéz munkát

jelentett. Azt beszélik, hogy György készen volt egy nap háromszor is befűteni a nagy sütőkemencébe, amire a testvérek közül senki sem volt képes. Elmondhatták róla: „Ez a szerzetes vasból van!” Györgynek azonban oka volt erre. Choziba, a vendégszeretet háza, ugyanis kenyereinek csak egy csekély részét használta fel a testvérek szükségletére. A ház éjjel-nappal nyitva állt a vendégek és zarándokok, mindenekelőtt pedig a szegények előtt, és úgy látszik, ezt a vendégszeretetet bőségesen ki is használták. A vendégben és a szegényben jelenlevő Krisztus iránti szeretet hajtotta Györgyöt, hogy lehetőleg egyetlen sütési napot se hagyjon elmúlni az ő segítségével. Egyúttal a testvéreknek, különösen a fiatalabbaknak példát mutatott az önzetlen önatadásra.

A perzsák 614-ben elfoglalták Jeruzsálemet. György előre hirdette a bekövetkező szerencsétlenséget, bűnbánatra és megtérésre szólított fel. Ő maga azért imádkozott, hogy forduljon el Isten ostora népéről. Az ellenséges haderő azonban egyre jobban közeledett, úgyhogy a szerzeteseknek rá kellett szánniuk magukat a menekülésre. A kolostor lakói Arábiába menekültek, a cellák lakói pedig elbújtak a hegy barlangjaiban. Sokakat közülük elfogtak, elhurcoltak vagy megölték a szerzetesek után hegyet-völgyet átkutató perzsák. Györgyöt is elfogták. Lesóványodott alakja és megjelenésének szelíd, alázatos komolysága azonban még a kegyetlen katonákra is lenyűgözően hatott. Kenyeret és vizet adtak neki, s bántatlanul elengedték. Az idős szerzetes Jerikóba menekült, majd amikor a perzsák elvonultak Jeruzsálemből, felment a szent városba, s mihelyt a szerzetesek visszatelepedhettek Chozibába, hazatért, de most már nem a cellájába. A szigorú aszkézistől és a kiállott nyomorúságoktól legyengülve a kolostorban töltötte utolsó napjait. Mint érett és bölcs férfiú, az ifjak mintaképe és a szerzetesi magatartás tanítója lett.

Amikor egy betegség ágyba döntötte, tudta, hogy elérkezett az órája. Utolsó estéjén Antalt, kedvelt tanítványát kereste, és megüzente neki, hogy jöjjön, mert elérkezett az ideje. Antal azonban mint gondnok a számos vendég elszállásolásával volt elfoglalva, és nem tudta eldönteni, mit tegyen. Ekkor a haldokló azt üzenete neki: „Ne izgasd magad, gyermekem! Fejezd be a munkádat; megvárom, amíg jössz”. Csak éjfél felé hagyták el az utolsó vendégek a vendégszerető házat, és a fáradt gondnok elgyötörve lépett be haldokló mestere szobájába. Ez még egyszer felemelkedett, utoljára átölelte a fiatal szerzetest, akinek a kezdeti idők szorongatásaiban és kísértéseiben fáradhatatlan szeretettel segített, Krisztusban megmaradó kapcsolatuk jeleként békecsókot adott neki és arcát kelet felé fordította. Ezután így szólt:

„Hagyj el hát, lelkem, az Úrban, hagyj el!” És „átadta lelkét az Úrnak, aki benne és vele megharcolta a jó harcot, és a tiszteletre méltó szerzetesi életben vezette őt. Úgy hunyt el, mint ahogy a lábunkat egyik helyről a másikra tesszük, teljes békében és nyugalomban.”

Életét nem jellemezték nagy tettek, rendkívüli tanítások. Olyan szerzetesi élet volt az övé, mint sok más, amelyekből sohasem ismerünk meg semmit. Ezek helyett a névtelenek helyett, akiket csak Isten ismer egyedül, álljon itt emlékezetül. Teljesen betöltötte a lemondás és vezeklés láthatatlan gondja; a szerető önatadás a mindennapok munkájában; a mélységes, önzetlen jóság a testvérek, szegények és zarándokok iránt; a jóságos, intő, óvó, serkentő, vigasztaló tanítás, mindenekelőtt azonban a lángoló istenszeretet. Az imádság volt emberi létének belső erőforrása; belőle fakadt az a zavartalan béke, amely elárasztotta még utolsó óráját is.

Január 11.

SZENT TEODÓZIOSZ apát

Január 11.

*Mogarisszosz, 423 körül. +Teodóziosz kolostor, Jeruzsálem mellett, 529. január 11.

A két nagy szerzetesatya, Teodóziosz és Mar Szaba-i Szent Szabbász (lásd: 618. o.) nevéhez fűződik az 5. században Palesztina szerzetességének első nagy virágzása. Baráti kapcsolatuk miatt találóan nevezték őket „Péter és János új apostolpárjának”; mindketten a szerzetesi élet más-más változatát képviselik – Szabbász remete, Teodóziosz a közösségi élet előharcosa –, egyetértésük azonban, amely

hosszú, mozgalmas életükben sokféle módon megmutatkozott, minden másnál jobban mutatja, hogy a szerzetesi élet különböző formái között éppoly kevésbé áll fenn kibékíthetetlen ellentmondás, mint a két, olyannyira különböző apostol között.

Teodóziosz egy kis kappadókiai faluban, Mogarisszoszban vagy Garisszoszban nőtt fel elzárva a világ sürgés-forgásától, és már nagyon fiatalon egyházi szolgálatba lépett a közeli Komanában. Mint lektor és zsoldárénekes mindenekelőtt a Szentírást és a zsoldárokat ismerte és szerette meg; ezek ébresztették fel már nagyon korán izzó vágyát a teljesen Istennek szentelt élet után. Vonzotta a Szentföld és az ott felvirágzó szerzetesség. Amint alkalom kínálkozott számára a szentföldi zarándoklatra, elindult. Antióchiába vette az útját, és meglátogatta Oszlopos Szent Simeont (lásd: 25. o.), aki felismerte a fiatal zarándok jövője jelentőségét, és nagy vonásokban felvázolta számára későbbi életét és kolostoralapítását. Szent Juvenálisz jeruzsálemi püspöksége (422–458) alatt érkezett Teodóziosz Jeruzsálembe. Miután tisztelettel adózott ott a szent helyeknek, felmerült előtte a kérdés: „Hogyan tanulhatom meg a bölcsességet – vagyis a szerzetesi életet: ha egyedül élek teljes csendben, vagy más jámbor férfiakkal együtt?” Ő maga válaszolt rá:

„Még gyakorlatlan vagyok a lelki harcban; nem marad tehát számomra más, mint hogy először oktatást szerzek a szent atyáktól, és csak utána szedem le a csend gyümölcseit.” A közösségben való élet tehát csak előkészület lett igazi céljához: a remeték csendes visszavonultságához. Mihelyt azonban rendelkezett a szükséges felkészültséggel, hogy egyedül élhessen a pusztában, elhagyta mestereit, és visszavonult egy Jeruzsálemtől nem messze, a hegyekben lévő barlangba, amely a legenda szerint egykor a napkeleti bölcseknek szolgált éjszakai menedékhelyül. Azt remélte, hogy élete végéig ott szolgálhat Istennek csendes nyugalomban és szemlélődésben. Aszkézise a legmesszebbmenően szigorú volt: csaknem „elfelejtett gondoskodni a testéről”. Böjttel, éjszakai virrasztással és szakadatlan imádsággal harcolt rendetlen hajlamai ellen, fegyelmezte a testét, és fáradozott szívének ama tisztaságáért és belső szabadságáért, amely a szemlélődéshez vezet. Tápláléka ezekben az években alig volt más, mint Isten igéje.

Ám „a hegyen épült város el nem rejthető”; nemsokára Teodózioszról is kezdett kisugározni az istenismeret és istenszeretet tiszta fénye, és másokat is kezdett magához vonzani. Titokzatos azoknak az embereknek a vonzóereje, akik sem hatalmat, sem befolyást nem keresnek. A Teodóziosz által támasztott szigorú követelmények ellenére, vagy talán éppen azért egyre többen kérték, hogy nála maradhassanak. Szembe kellett néznie élete döntő kérdésével: elutasíthatja-e az istenkeresőket? „Nagyon jól tudta – mondja róla tanítványa és életrajzírója, Teodorosz petrai püspök –, hogy a szemlélődő nyugalom hozza a legtöbb lelki termést. Nem zárkozhatott el ama belátás elől, hogy emberbaráti cselekedet lenne, ha a kezét nyújtaná mindazoknak, akik meg akarnak menekülni és másoknak is”. Teodóziosz követte lelkiismerete hangját, és feláldozta szívének azt a vágyát, hogy zavartalan csendben éljen, és egyedül Istent kereshesse. Így a legnagyobb és legvirágzóbb szentföldi kolostor alapítója lett. Ez kijelölte további életútját. Minden erejét kolostorára és testvéreire fordította.

460 körül kezdődtek az építkezések. Egy zarándok szerzetesek számára adományokból létesített szállás lett az alapja annak a hatalmas kolostoregyüttesnek, amely a következő évek folyamán fejlődött ki. Cellák a több száz fős testvéri közösségnek, különféle műhelyek, vendégház idegen szerzeteseknek, három betegház: egy-egy szerzeteseknek, világiaknak és a szegényeknek, otthonok az öreg és elgyengült szerzeteseknek, egy „kolostor a kolostorban” a pusztaság sok remetéje számára, akik erre az életre való felkészületlenségük miatt testi-lelki szenvedésekbe és betegségekbe keveredtek, és akiket Teodóziosz mindenhol felvett, vigasztalt, gyógyított és a helyes útra vezérelt, valamint több templom; mindezek a sivatag közepén egész kis várost képeztek, amelyben eleven, tevékeny élet bontakozott ki.

Teodóziosz pedig a szó legigazabb értelmében mindenkinek mindene lett. Ámbár maga sem volt valójában képzett, övének kegyelemmel elhalmozott tanítója lett, s a szava mélyen hatolt a lelkekbe. Ahogy a Szentírás egész életében kiindulópontja és állandó kísérője volt, úgy lett tanítása tartalmává is. A szerzetesélet Krisztus Evangéliumának kitartó követését jelentette számára. Emellett mélységes

szeretet lelkesítette a szent liturgia ünneplésére. Négy templom tartozott a későbbi években a kolostorhoz, így a különféle népcsoportok saját nyelvükön imádkozhatták a hét szent imaóra zsolozsmáját és hallgathatták a szentmise tanításait: görögök, thrákok, örmények és végül a pusztai remeték és más vezeklők, akiket Teodóziosz irgalmas szeretete befogadott. A görög nyelvű szentmisére összegyűjt az egész közösség a főtemplomban. Szigorú fegyelem, mély imádságos szellem, béke és egyetértés uralkodott az egész kolostorban, s mivel a munka is megkapta a megfelelő helyét, a nagy közösség el tudta tartani önmagát.

A szent különleges szeretettel törődött a szegényekkel és betegekkel s általában minden szükséget szenvedővel. „Mindenkinek mindene lett a Boldog – mondja petrai Teodorosz –, a szenvedők irgalmas orvosa volt, a vakok szeme, a bénák lába, a hajléktalanoknak fedél és a mezteleneknek ruha.” Nap mint nap százával ültek a szegények asztalainál. Kolostora falain is túlnőtt Teodóziosz befolyása, amikor 493-ban a Szentföld összes kolostorának (koinobiumának) archimandritájává nevezték ki. Szabbász, a remetekolostorok archimandritája mellett ilyenképpen egész Palesztina számára a szerzetesi élet legjelentősebb vezetője lett. Növekedett a befolyása azokra a dogmatikus küzdelmekre vonatkozóan, amelyek azokban az évtizedekben megrengették a Szentföldet. A harciasan előrenyomuló monofizitizmussal szemben Szabbással együtt az ortodoxia legerősebb védőbástyája és a kalkedoni zsinat szenvedélyes védelmezője volt.

Három alapvető erényt magasztal benne mindkét életrajzírója, petrai Teodorosz és szküthopoliszi Kürillosz: az igaz hitből fakadó legszigorúbb aszkézist, csaknem pazarló nyájasságot és barátságot minden idegen és szegény iránt és a szent liturgia szakadatlan ápolását. Mindezek valóban a krisztusi ember igazi ismertetőjegyei.

Teodóziosz 529. január 11-én hosszú, súlyos szenvedés után, 105 éves korában halt meg kolostorában. Abban a barlangban temették el, amelyben fiatal remeteként élt. Szentségét halála után is sok csoda tanúsította. Kolostora a 15. századig a Szentföld ékessége maradt.

Január 12.

BISCOP SZENT BENEDEK bencés apát

Január 12.

*Northumbria, 628 körül. +689-90. január 12.

Benedek az észak-angliai Northumbriában született 628 körül, Szent Edwin király (kb. 617–632) idejében, amikor Szent Paulinus püspök (+ 644) hirdetni kezdte itt az Evangéliumot. Mint nemes ifjú, néhány évig a király udvarában szolgált. Amikor azonban mintegy húszéves lett, megérlelődött az a kívánsága – mint Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.) közli –, hogy „az igazi királynak szolgáljon”, ezért Yorki Szent Wilfriddel (634–709/10) együtt indult első római útjára. Utazásának célja az volt, hogy a kontinens szerzetesi szokásait és hagyományait tanulmányozza, ezért az utazás során tizenhét kolostort látogatott meg. Benedek második római útjára Szent Vitalianus pápa idejében (657–672) vállalkozott. Ezt megelőzően belépett a frank birodalom déli tengerpartján lévő Lérins kolostorába. Itt kapta meg a tonzúrát, és két évet tanulmányokkal töltött el, majd ismét Rómába ment.

Northumbria és Kent királyai röviddel azelőtt küldték a Canterbury érsekévé választott Wighard paptól Rómába, hogy a pápa szentelje püspökké. Megérkezése után azonban Wighard egy járvány során meghalt. Most már a pápa dolga volt, hogy helyébe másikat válasszon. Első választása Szent Hadrianus (+709) afrikai születésű szerzetesre, egy Nápoly közelében lévő kolostor apátjára esett; Hadrianus azonban nem akarta elvállalni az érseki hivatalt. A másik jelölt egy Tarzoszból való görög szerzetes, a későbbi Canterbury Szent Teodor (602–690), aki abban az időben Rómában élt. Teodort püspökké szentelték, a pápa pedig megbízta Benedeket, hogy Teodorral együtt térjen vissza Canterburybe, s legyen ott tanácsadója és tolmácsa. Benedek Teodorral és Hadrianusszal 669

májusában érkezett meg Canterburybe; nem sokkal ezután a Péter és Pál kolostor apátjává nevezték ki. Két évvel később ismét Rómába indult.

Az utazások és tanulmányok eme éve alatt tekintélyes könyvtárt gyűjtött össze, emellett szokatlanul gazdag tapasztalatokat szerzett a szerzetesi életben. Amikor 674-ben visszatért Northumbriába, tettejével és képességeivel olyan hatást gyakorolt Ecgrith királyra, hogy az személyes birtokából földterületet ajándékozott neki a Wear torkolata közelében, és engedélyezte, hogy kolostort alapítson (Wormouth) Péter apostol tiszteletére. A következő hónapok folyamán Benedek beutazta Galliát, hogy olyan építőmunkásokat keressen, akik képesek arra, hogy római mintára kőtemplomot emeljenek. A templom ablakainak beüvegezéséhez is vitt olyan embereket, akik értettek az üvegtézéshez, mivel – úgy látszik – ez a mesterség akkortájt még ismeretlen volt Angliában. Öt évvel Wormouth megalapítása után ismét Rómába utazott; könyvtára számára keresett új könyveket, temploma számára pedig liturgikus felszerelést, ruhákat és ereklyéket. Amikor hazatért, magával vitte a Szent Péter templomból János főkántort, hogy tanítsa meg szerzeteseit a római énekekre, és oktassa őket a római liturgiára.

Egy évvel Rómából való hazatérése után Benedek további adományt kapott Ecgrith királytól a Tyne melletti Jarrowban, hogy ott egy Pál apostolnak szentelt kolostort alapítson. Tizenhét jarrowi szerzetes telepedett át az új alapításba Szent Ceolfrith (lásd: 504. o.), Benedek unokafivérének vezetésével. Kevéssel utóbb Szent Béda Venerabilis, aki az előző évben lépett be hétéves korában oblatusként Wormouth kolostorába, szintén Jarrowba került.

Az új kolostort 685. április 23-án szentelték fel: alapkövét még ma is őrzik Jarrowban. Ebben az évben indult el Benedek hatodik és egyben utolsó római útjára, hogy könyvtára számára további könyveket, temploma díszítésére pedig festményeket szerezzen. Távolléte alatt mindkét kolostorában járvány pusztított; Jarrowban csak Ceolfrith és a kis Béda maradt meg, akik még így is „kórusban” énekelték a zsoltárait. Benedek betegen tért vissza Rómából, s élete utolsó három évében bénulása ágyhoz szegezte. Attól félt, hogy világias lelkületű testvére örökségül igényli majd mindkét kolostort, ezért szerzetesei lelkére kötötte, hogy Szent Benedek Regulájával és a Szent Agatho pápától (678- -681) kapott kiváltsággal megegyezően ne válasszanak mást apátnak, csak a kolostorból való testvért. Röviddel halála előtt, miután valamennyi testvér tanácsát meghallgatta, maga elé hívatta Jarrowból Ceolfrithet, és mindkét kolostor egyedüli apátjává tette. Halála előtt még szigorú utasításokat adott, hogy összegyűjtött nagy könyvtárát feltétlenül őrizték meg, és semmiképpen se hanyagolják el. Ez a könyvtár mindig különleges gondoskodása alatt állt. Kezdetől fogva azt kívánta, hogy kolostorai egyaránt legyenek a jámborság és a tudomány iskolái. Abban az időben, amikor a régi világ iskolái lehanyaglottak, s az Egyház alig kezdett hozzá nevelési és iskolarendszerének kifejlesztéséhez, Benedek felismerte annak sürgető szükségességét, hogy az eljövendő nemzedék számára megőrizze és továbbadja a klasszikus ókor és a korai Egyház ismereteit, s tanítókat képezzen a papság és a nép számára. Alig volt olyan kívánsága, amelyet Jarrow, nemzedékének legnagyobb tanítója, Béda révén meg ne tartott volna.

Benedek 689. január 12-én halt meg, A wormouthi Szent Péter templomban temették el az oltár és az apostol ereklyéinek közelében, akit – mint Béda mondja – „egész életében mindig tisztelt, és aki kinyitotta neki a kaput, hogy beléphessen a mennyek országába”.

Pucci Szent Antal szervita, pap

Január 12.

*Poggiole di Vernio, 1819. április 16. +Viareggio, 1892. január 12.

Az a történelmi korszak, amelyben Antonio Maria Pucci született, amelyben felnőtt és apostoli tevékenységét kibontakoztatta, olyan mozgalmas és zavaros volt, mint kevés másik.

Szabadságmozgalmak rendítették meg Itália államait. Toszkána nagyhercegsége, amelyben 1844-ig élt, talán az egyetlen olyan állam volt, amely viszonylagos békét élvezett. A vele határos

hercegségben, Luccában, papi tevékenységének kezdetén arisztokratikus jellegű, mérsékelt politikai légkör uralkodott.

A helyzet alapvetően megváltozott 1859-ben a nemzeti egységtudat megnövekedésével, amely népszavazásban és Piemont királyságának bekebelezésében jelentkezett, és amelyet az olasz királyság kihirdetése koronázott meg 1861. március 17-én. Az egyházi állam meghódítása (1860) a pápaság és az olasz állam közti szakításhoz vezetett, s ez még inkább elmélyült Róma megszállásával (1870). 1866-ban több mint 2.000 szerzetesi közösséget fölsozlattak, vagyonukat pedig elkobozták az állam javára. Az olasz állam szembenállása az egyházi állammal és a pápasággal fellendítette az antiklerikalizmust, és aranykorát élte a szabadkőművesség. Mindezekhez járultak még anarchikus áramlatok, szocialista megmozdulások. Valamennyi olyan jelenség, amelynek kedvezett a munkások és parasztok elképesztően alacsony életszínvonala. Mindezzel, a hitéletnek egyáltalán nem használó nehézséggel kellett találkoznia Antal atyának is munkaterületén.

Róma elfoglalása után a hajthatatlan egyházi csoportok mellett mindinkább észrevehetővé váltak olyan erők is, amelyek nagy figyelemmel és gondossággal tanulmányozták a szociális problémákat, és alkalmas eszközöket kerestek ahhoz, hogy az Evangéliumot közel vigyék a tömegekhez. Közéjük tartozott Antal is.

Élete külsőleg nem látszik különlegesnek. Az Appenninek előhegyeinek vidékéről, szegény, de egészséges, vallásához és szokásaihoz hűséges parasztcsaládból származott. Apja sekrestyés volt. A fiút még születése napján az Euszták névre keresztelték. Az ifjú együtt dolgozott testvéreivel a mezőn és a gesztenyeerdőkben. A plébános tanította olvasni, írni, számolni, és amikor észrevette élénk tehetségét, latinra és a gimnázium többi tantárgyára is. Az apja által támasztott nehézségek ellenére tizennyolc évesen belépett a firenzei szervitákhoz. Plébánosa a következő ajánló sorokat adta számára: „...Euszták... gyermekkorától kezdve mindmáig kiválóan viselkedett, buzgón látogatta a keresztény oktatást, és fogadta a szentségeket..., kezdettől fogva kinyilvánította a szerzetesi élet iránti erős hajlandóságát és hivatását”.

1837. december 23-án öltözött be, és kezdte meg a noviciátust Antal Mária néven. Tanulmányainak a Monte Senarión történt befejezése után 1843 májusában ünnepélyes fogadalmat tett, majd pappá szentelték és Viareggióba küldték a Szent András plébániatemplom káplánjának. 1848-tól élete végéig e templom plébánosa volt. Emellett huszonnégy éven át töltötte be rendházában a prior tisztét, s egyúttal Toszkána provinciális is volt a halálát megelőző második évig. Hitéletét rendkívüli egyszerűség és becsületesség jellemezte, teljesen az Evangélium szellemét sugározta. Életét Istennek szentelte a szerzetben: fogadalmakkal, regulákkal és alapszabályokkal. Ebben a keretben valósította meg szentségre törekvő életét, Istenhez való mind szorosabb kötődését. Egy napon így szólt testvéreihez: „Saját megszentelődésünk és mások megszentelése az egyetlen cél, amely miatt Isten meghívott minket a szerzetbe”. Rendtársaihoz intézett sok buzdításából – amelyek éppúgy, mint a néphez szóló prédikációi, teljesen a Biblia szellemében gyökereztek, és tele voltak az abból vett idézetekkel – alapmotívumként állandóan kicsendül az egyedül szükséges: hogy kövessük az alázatos, szegény és megfeszített Krisztust. Különösen a szerzeteséletnek kell arra irányulni, hogy Ura keresztjét kövesse mindhalálig. Ebben a mélységes felismerésben és a Megfeszített szeretetében gyökerezik gyengéd tisztelete a fájdalmas Istenanya iránt is, aki mindenkinek példát adva együtt szenvedett Fiával.

A rendi állapot azonban nem elegendő egymagában. „Sokkal könnyebb bármely kereszténynek elnyerni örök üdvösségét, mint a hanyaggá vált szerzetesnek,... mert megvetendő, sőt éppenséggel istenkáromlás, ha az Istennek hozott áldozatból egy részt visszatartunk vagy visszaveszünk.” Mivel Antal atya visszavonások nélkül élte hivatását, Viareggio „curatino santo”-ja (szent plébánosa) tudott lenni, ahogy már életében mindenki nevezte.

A „megfeszített Úr, aki, hogy mindenkinek jót tegyen, mindannyiunk testvére akart lenni és minden emberi nyomorúságot magára vett, sebekkel és vérrel borítva gyalázatos halált halt”. Ez a Krisztus és fájdalmas Anyja vezette Antal atya lelkipásztori tevékenységét is. Mindent magára vállalt. Először is

1849-ben megalapította a Gyermek és felnőttek keresztény oktatásának kongregációját. A viareggiói halászok fiai számára, akik apjukkal együtt dolgoztak, esti iskolát hozott létre. 1850-ben megszervezte az ifjúság eszményét követő Szent Lajos-szövetséget. 1853-ban, Ozanam Frigyes[2] halála évében alakult meg Viareggióban az első Szent Vince konferencia.

Hogy a népből való lányok keresztény nevelésének gondját megkönnyítse, megnyitotta a szervita nővérek intézetét; ebben támogatója volt Leci Katalin, aki nővérként a Mária Julianna nevet vette fel. Így lassanként összeálltak a Keresztény anyák kongregációjának alapjai, amely 1882-ben nyerte végleges formáját. 1860-ban azzal a céllal, „hogy megtartsa az erős katolikus hitet a családban és a keresztény társadalomban”, megalapította a Szent Józsefről nevezett bűnbánók jámbor társulatát.

Szervezeteinek ez a rendszere mégis csupán eszköz volt. 1864 ádventjének második vasárnapján pontosan megmagyarázta ezt népének: „Ne gyertek elő a keresztleveletekkel, nincs rá szükségem; kereszteléstek bizonyosága, amelyet elvárok tőletek, a jótetteitek... A kereszttség egymagában nem elég ahhoz, hogy Krisztust formáljatok magatokból; hozzá tartozik Isten törvényeinek és a megfeszített Jézus követésének szem előtt tartása is, mert a keresztény elnevezés Krisztus nevéből származik, és kereszténynek csak azt nevezik, aki Jézus Krisztust követi”.

Felebaráti szeretete, amelyről fáradhatatlanul prédikált, kifejezésre jutott a betegekről, szegényekről és elhagyottakról való gondoskodásában is. Az 1854-től 1856-ig tartó kolerajárvány alatt saját személyét semmibe véve kockáztatta életét: „Nem szükséges, hogy sokáig éljünk; csak az szükséges, hogy az Isten által nekünk ajándékozott időt kihasználjuk, és megtegyük, amit Isten kíván tőlünk.” Felkereste a szegényeket, nagy tapintattal és titokban segített rajtuk, s mindebbe nem fáradt bele még életének utolsó pillanataiban sem. A viszálykodás és civakodás által szétzilált családokban helyreállította a békét. A beteg gyerekek iránti különleges szeretetétől vezérelve 1856 nyarán a viareggiói tengerparton megnyitott egy gyermekgyógyhelyet; kezdetben csak három gyermek lakott benne, 1875-ben már ezernél több. Szeretetszolgálat, gyengédsége és előzékenysége nem feledheti jellemének egy másik oldalát: ahol szükség volt rá, Antal atya igen energikusan lépett fel, és nevén nevezte a dolgokat. A kormányzat megbízottjának, aki 1866-ban azért jött, hogy a szervita kolostort birtokba vegye, a ház küszöbén olvasta fel lángoló tiltakozását. Nagy bátorsággal, bár sohasem keresztény szeretet nélkül, védelmezte a szószékről a pápát az antiklerikálisok és szabadkőművesek ellen, mindenekelőtt az olasz királyság kikiáltása és Róma megszállása után.

Viareggio a szabadkőművesek és liberálisok kezében volt, ennek ellenére Antal atyát egyházközsége nyilvános temetés tiszteletében részesítette ezzel a megokolással: „Csupán mint ember is nagy érdemeket szerzett Antonio Maria Pucci az országért végzett munkájával, függetlenül katolikus papi állapotától,... és az igazi erény állandó példájának kell tekinteni.”

Életében nincs semmi rendkívüli. Nem arsi plébános, hatása nem terjedt túl plébániájának és városának szerény határain. Szentsége abban állt, hogy hivatását mint szerzetes és mint plébános a megfeszített Úrral való bensőséges egyesülésben élte át napról napra, tetről tette, pillanatról pillanatra. 1952-ben boldoggá, 1962. december 9-én szentté avatták.

Január 13.

POITIERS-I SZENT HILARIUS

Január 13.

*315 körül +Poitiers, 367.

Hilarius idejében Poitiers álmos kisváros volt Gallia római provinciában, ahol unatkoztak a helytartók. Szórakozásra és mulatságra csak kevés alkalom nyílott. Nem voltak ott sem híres iskolák, sem híres emberek, a tanulni vágyóknak a bordeaux-i iskolát kellett fölkeresniük. A város a közlekedési csomópontoktól messzi-távra esett. A kereszténység a 4. század előtt aligha verhetett itt gyökeret.

Hilarius vidéki ember volt. A hosszú téli napokat és az éjszakákat arra fordította, hogy gyarapítsa műveltségét és szellemi gazdagságát. Tudásszomja nagy volt. Jól ismerte a latin írókat, akik nagymértékben meghatározták kemény, ellentétekben gazdag stílusát, amelyet később tudatosan magasabb szintre emelt, amikor Isten nagyságáról kellett szólnia.

Amint Venantius Fortunatus, a költő följegyezte, Hilarius nem volt keresztény. Megházasodott és egy leánya született. Életének a keresztységét megelőző időszakáról sajnos csak keveset tudunk.

Már érett férfi volt, amikor egy este a Biblia olvasása közben mélyen megragadta Istennek önmagáról tett tanúsága. Elhatározta, hogy megváltoztatja életét. El akarta nyerni Istentől azt a tökéletes boldogságot, amelyre annyira vágyakozott. Valószínűleg ekkor kezdett közeledni a kicsiny helybéli keresztény közösséghez.

Mindennél jobban üldözte a halál gondolata: „Megkaphatom-e Istentől jutalmamat, ha a halál kiolt bennem minden érzést és minden életet? Értelmem elutasította magától ezt a kételyt. Erős meggyőződést adott nekem, hogy Isten sohasem hívott volna létre, olyan létre, amely képes a gondolkodásra és a bölcsesség megszerzésére, ha más oldalról csak erőm kikerülhetetlen hanyatlására és az örök halálra adott volna kilátást.”

Hilarius föliratkozott a hitjelöltek jegyzékébe. Nem tudjuk, hogy feleségével és lányával együtt-e? Nem sokkal később húsvétra virradó éjjel fölvette a keresztiséget. Föltűnést keltő esemény volt ez Poitiers-ben, hiszen az ő társadalmi köreiből csak kevesen tartoztak a keresztény közösségbe. Külsőleg semmi sem változott az új keresztény életében, folytatta régi életmódját, de új szellemmel telítette. Szent János evangéliuma után nagy elmélyüléssel olvasta Szent Máté evangéliumát, amely utolsó kételyeitől is megszabadította. 350 körül meghalt a város püspöke, akinek a nevét sem ismerjük. A keresztény nép összegyűlt és közfelkiáltással Hilariust választotta püspökké.

A választást különösebb lelkesedés nélkül, de feladatának tudatában fogadta. Egyszer úgy emlékezett meg róla, mint „ráruházott hivatalról”.

Jó érzéke volt a dolgok lényege iránt, ezért mindenekelőtt az igehirdetés feladatának szentelte magát. Az éppen tanulmányozott Szent Máté-evangéliumot magyarázta híveinek. A szöveg szellemi értelmét tárta föl előttük, s ennek a kommentárnak a szövege ránk maradt. Nem mindig volt könnyű gondolatait és fejtegetéseit követni, tekintélye mégis egyre növekedett. Öt-hat év alatt kiépítette egyházmegyéjét. Mártont, Gallia későbbi apostolát, eredménytelenül próbálta maga mellett tartani mint diakonusát. Papjait valószínűleg közös életre fogta össze. Messze volt Rómától és az ariánusokkal vívott küzdelmektől, amelyek az egyház keleti felében már teljes heveséggel folytak. Megvallotta, hogy „a niceai hitvallásról még csak nem is hallott, amíg számkivetésbe nem küldték”.

A 353-as esztendőig Galliában senki sem törődött az arianizmussal. A keresztény Kelet hitvitáiba csak a trieri püspök bonyolódott bele, aki befogadta a száműzött Alexandriai Szent Atanáz. Hilarius távol maradt az arles-i (353) és a milánói (355) zsinatokról. Ezeket Constantius császár hozta össze. Másodszor is elmozdították Atanáz, és megnyitották a birodalom nyugati tartományainak kapuit az arianizmus előtt.

355-ben Hilarius állt az arles-i Saturniusszal szemben kibontakozó ellenállás élére. Saturnius volt tudniillik az arianizmus fő képviselője Galliában. Hilarius megszervezte a galliai püspökök gyűlését, és meggyőzte őket, hogy vizsgálják fölül az arles-i határozatokat, különüljenek el az ariánus püspököktől, és utasítsák vissza Atanáz elítélését. Nem sokáig váratott magára a császár ellenintézkedése, amelyet Saturnius sugallt: Hilariust száműzetésbe küldték Kisázsiaiba.

356—359 között élt Hilarius ott: „Fogságomban nem veszítettem el derűmet, mert Isten ígését nem lehet bilincsbe verni.” Száműzetése ellenére nagy mozgási szabadságot élvezett, amelyet alaposan ki is használt, hogy jobban megismerje Keletet. Korábban úgyszólván semmit sem tudott a birodalom keleti tartományairól. Fokozatosan megismerte az ottani egyházi helyzetet, a teológiai problémákat, és belelátott a keleti gondolkodás sajátjaiba. Látván a tanításban mutatkozó zavarokat és tévedéseket, elhatározta, hogy teljes világossággal írásba foglalja a Szentírásra vonatkozó igaz

katolikus tanítást és a teológiai érveket. Már száműzetésének első hónapjaiban elkezdte írni A Szentháromság című főművét, amelynek talán szerencsésebb volt az eredeti címe: A hitről az ariánusokkal szemben. „Kényszerítve láttam magamat, hogy ügyetlen szavaimmal megvilágítsam ezeket a kimondhatatlan titkokat, és az emberi nyelv elégtelenségeire bízzam azokat a misztériumokat, amelyeket tulajdonképpen hitünkbe és lelkünk tiszteletébe zárva kellene őriznünk.” Hilarius számára a teológia sohasem a pusztá tudásvágy kielégítése, hanem mindig az élő Isten megközelítése volt.

Keleti tartózkodásának köszönhető az is, hogy vesztett gall merevségéből. Nagyszabású békítő munkába fogott: kísérletet tett a 325 óta közzétett hitvallási formulák értelmének kifejtésére. Az ellentáborban is elismerte azt, ami nem volt merőben rossz, és ahol csak lehetségesnek látszott, igyekezett az igaz hitnek megfelelő értelmezést találni. Érintkezésbe lépett az ariánusokkal: „Nem tartottam bűnnek, hogy társalogjak velük vagy belépjek templomaikba, mindenestre anélkül, hogy hitüket elfogadnám, vagy hogy nagyon bizakodnék abban, hogy együtt dolgoznak velünk a béke helyreállításán.”

Hilarius e fáradozásaival kihívta maga ellen azoknak a „hithű” köröknek a rosszsallását, amelyek nem voltak képesek összeegyeztetni az igazságot és a keresztény szeretetet, a tanbeli szilárdságot és a kölcsönös megbecsülést.

Ott volt a szeleukiai zsinaton, de nem sikerült az értelmet diadalra segítenie. Éppen ilyen kevés sikerrel járt a császárral való találkozója Konstantinápolyban, mert a saját földijei lettek árulói, akiknek hithűségét pedig annyira megdicsérte. Ez nagy megaláztatást jelentett számára.

Végül is a keleti ariánusok gondoskodtak róla, hogy „Kelet bajkeverőjét” visszaküldjék hazájába. Hazatérve legfőbb feladatának azt tartotta, hogy az igaz hitet visszaállítsa. Sulpicius Severus elmondja, hogy a poitiers-i püspök ebben az időben a kétely és a félelem időszakát vészelte át. A száműzetés és az egyházi események élesen megvilágították előtte, hogy a teológiai alaptételek mennyire tehetetlenek a császári hatalom túlkapásaival szemben. A párizsi zsinaton (361) elérte a galliai arianizmus két fejének, Arles és Perigueux püspökének kiközösítését. A rigoristák bosszúságára a többi ariánus érzületű püspökkel szemben Hilarius ismét tanújelét adta józanságának és bölcsességének. Az volt az alapelve, hogy azokat a püspököket, akik elismerték korábbi tévedésüket, hagyják meg a helyükön. Ez volt a gall egyház szerencséje. „Az egész világnak be kellett látnia – írja Sulpicius Severus –, hogy gall hazánk Hilarius püspök föllépése által szabadult meg a szakadástól.”

Amikor visszatért püspöki városába, ott találta Mártont, aki beszámolt neki az igaz hit észak-itáliai összeomlásáról. 364-ben az új császár, Valentiniánus trónralépése után a poitiers-i püspök kezdeményezően lépett fel Itáliában és megszervezte Itália püspökeinek milánói gyűlését, de az nem volt képes az ügyesen védekező ariánus püspököt, Auxentiust eltávolítani a város püspöki székéből.

Ez a kudarc mélyen megrendítette Hilariust. Arra indította, hogy röpiratot írjon Contra Maxentium (Maxentius ellen) címmel, amelyben éles határozottsággal megbélyegezte a császár beavatkozását a vallási ügyekbe. Ezután egyre inkább visszavonult a csatározásoktól.

Életének utolsó éveit békében töltötte, miközben az igaz hit egyre újabb sikereket ért el. Hilarius ismét a Biblia tanulmányozásának szentelhette magát, és újra hozzálátott tanító munkájához. A zoltárokat magyarázta híveinek: a szó szerinti értelem alól kibányászta mélyebb értelmük drágaköveit. A boldogság szombati nyugalomáról vagyis az örök boldogságról így ír: „Azzal készülünk föl rá, ha imádkozunk, virrasztunk, sokat olvassuk a Szentírást, ha böjtölünk, alázatosak vagyunk minden viszontagság ellenére is.”

Hilarius írt liturgikus himnuszokat is azzal a szándékkal, hogy a híveket bevezesse a teológiai igazságok ismeretébe és szorosabban bekapcsolja a liturgikus ünneplésbe, de nem sok sikert aratott velük. Túlságosan sok volt bennük a teológia ahhoz, hogy elnyerjék a nép tetszését. Ezen a téren a milánói Szent Ambrus szerencsésebb kézzel dolgozott. De mit számított már neki akkor a siker vagy a balsiker! Szemét szilárdan az Úrra szegezte „irgalmasságának beteltéig”.

A vihar elcsitult, Hilarius élvezte a békét és várta az igazak jutalmát. 367-ben halt meg püspöki városában, Poitiers-ban. Korábban, megtérése és megkeresztelkedése előtt félelemmel töltötte el a halál. Most úgy jelent meg előtte, mint a fogyatkozást nem ismerő hajnal fénye, „amelyben vég nélkül hirdetheti az Úr hűségét és szeretetét”.

A 6. századi Jeromos-féle martirologium szerint Hilariust 367. január 13-án temették el. Rómában a 13. század óta január 14-én ünnepelték, mert Vízkereszt oktavája elfoglalta 13-át. 1969-ben, mivel ez a nap fölszabadult, újra 13-ra tették az ünnepét.

Poitiers-i Szent Hilarius saját szavai tanúsítják, micsoda szenvedélyességgel vetette magát az ariánusokkal folytatott hitvitákba.

Amikor a szeleukiai zsinaton (359) eredménytelenek maradtak fáradozásai, és igazhitű püspöktársai határozatlannak mutatkoztak állásfoglalásukban, ilyen szemrehányást tett nekik egy harcos iratban: „Egy szolga – nem azt mondom, hogy jó szolga, hanem csak olyan átlagos –, nem túri, hogy gazdáját gyalázzák. Bosszút áll érte, ha módjában áll. Egy katona életének veszélyeztetésével is védelmezi királyát, sőt még akkor is így tesz, ha a saját testét kell eleven védőpajzsként eléje vetnie. Egy házőrző kutya ugatni kezd, mihelyt valami szimatot kap, és felugrik a legkisebb gyanús neszre. Ti pedig halljátok, hogy az emberek azt mondják: »Krisztus, az Isten igaz fia nem Isten!« A hallgatásokat beleegyezés ebbe a káromlásba! És ti hallgattok mégis! Dehogyan hallgattok! Kárhoztatjátok azokat, akik ellene szegülnek a káromlóknak. Hangotokat azokéval egyesítitek, akik belétek akarják fojtani a szót!”

Január 15.

EGYIPTOMI SZENT MAKARIOSZ szerzetes, pap

Január 15.

*Felső-Egyiptom, 300 körül. +Szketisz, 390 körül.

A Nílustól nyugatra, északnyugat-délkeleti irányban szeli át a Líbiai- sivatagot egy időszakos patakmeder, a Vádi-en-Natron. Nevét a benne található nátronról kapta. Délkeleti végében, ahol Kairó felől a karavánút beér a vádiba, még ma is áll a Der Abu-Makar, a Makariosz- kolostor. Minden valószínűség szerint nem messze tőle töltötte el hosszú életének túlnyomó részét Szent Makariosz, akit kortársai „az egyiptomi” és „a nagy” melléknévvel ruháztak fel. A völgy legzordább része, Szketisz neve örökre összefonódik Makarioszéval. A szent életének ideje csaknem betölti a 4. századot, amelyben az Egyház meghódította az egész akkori római birodalmat, és amelyben a birodalom határain gyorsan és erőteljesen felvirágzó szerzetesség jelentősen elmélyült.

A 3–4. század fordulóján született egy egyiptomi faluban. Már ifjú korában visszavonult egy cellába, talán a saját falujában, vagy nem messze tőle. Példás életmódja miatt megkapta az egyházi rend fokozatait, valószínűleg a diakonusságig bezáróan. Amikor megkísérelték, hogy lelkipásztorul megnyerjék egy kis falu számára, elmenekült egy másik faluba. Ott azután hamarosan megrágalmazta egy gyermeket váró fiatal lány, hogy ő a gyermek apja. Alázatosan vállalta rossz hírbe keveredését minden következményével együtt, és keményen dolgozott azért, hogy elláthassa „asszonyát” és „gyermekét”. Az ég azonban kinyilvánította ártatlanságát: amikor elérkezett a szülés ideje, a nő nem tudott szülni, míg hazugságát vissza nem vonta. Amikor a falu lakói ünnepélyesen meg akarták követni Makarioszt, a megtiszteltetéstől való félelmében elmenekült. Harmincéves volt akkor.

Úgy látszik, hogy ez volt a fordulópont az életében. A pusztába vonulva Szketisz lett a birodalma. Ő volt az első, aki meg merte tenni, hogy ebben a rettenetes, meddő és néptelen pusztában letelepedjen. Hatvan évig – egyetlen megszakítással – kitartott ezen a helyen; hosszú időn át csak két testvérével élt együtt a remeteségben, akik közül az egyik segítette, amikor később az emberek kezdtek odaáramlani. Egy maga vájta barlang alkotta a lakóhelyét, egy másik az oratóriumát. A

szerteszét első nemzedéke számára a sivatag olyasféle, mint egy nagy szenvedély. Egyszerű és őszinte volt az emberek ottani élete, mint maga a sivatagi táj. Tudunk-e azonban valami valóban határozott dolgot belőle? Azért mentek a szerzetesek, a magányosság és az egyszerűség e megszállottjai távol az emberek köréből, hogy senki se lássa és ne is hallja őket, s ne is kelljen látniok és hallaniok semmit, hanem csak Isten maradjon számukra egyedül. Hogy meghallhassák ezt az egyetlen hangot, minden más hangot el kellett némítaniok, mégpedig nemcsak a külsőket, hanem még inkább a belső hangokat. Amit tehát Makariosznak tennie kellett – mindenekelőtt a begyakorlás első éveiben –, az volt, amit minden szerzetesnek is tennie kell: olvasni a Szentírást, elmélkedni, imádkozni, megsiratni a bűneit, bűntölni, virrasztani, keményen dolgozni, hogy teljesen Istennek adhassa át magát. Létfenntartását szorgalmas kosár- és kötélfonással biztosította. Alkalmanként segített a fellahoknak a Nílus völgyében lévő földjeiken az aratásban.

Állhatatosságával csakhamar nagy tökéletességre jutott, hírneve pedig egyre terjedt. Testvérek gyűltek köréje, s alávették magukat tanításának és vezetésének. Idővel elviselhetetlenné vált, hogy a Szketiszben sem pap, sem templom nem volt található, s a testvéreknek több mint hetven kilométeres utat kellett megtenniük a sivatagban, hogy eljussanak a legközelebbi nagyobb szerzetestelepülésig, ha részt akartak venni a szentmisén. Így történt azután, hogy Makarioszt negyvenévesen – feltehetően Szent Antal (lásd: A szentek élete, 42. o.) tanácsára – pappá szentelték. Szketiszben később négy templom is létesült.

Nemcsak a testvérek áramlottak Makarioszhoz, hanem messziről érkeztek az emberek, hogy tanácsot és segítséget kérjenek, bármilyen fáradságos és veszélyes volt is az utazás a sivatagon át. Bárki kérte, mindenkiel önzetlenül megosztotta belső gazdaságát, amelyhez kemény lemondás és csendes szemlélődés által jutott. Nagy volt a hatása, számos pogány megtérését is neki tulajdonították.

Szent Cassianus (lásd 400. o.) nagyon jellemző leírást hagyományozott ránk a Makarioszt körülvevő szerzetesek köréből. Egy öreg szerzetes egyszer azt mondta, hogy csak négy atyáról tud, akik eljutottak a teljes szerzetesi tökéletességre, akikben éppúgy megvoltak a remeték erényei, mint a kolostorban élőké. Közéjük tartozott két Makariosz nevű férfi is. (A másik: Alexandria Szent Makariosz; lásd: 20. o.) Mindenki másnál mohóbban élvezték a pusztaság titkát, s így eljutottak a szív teljes tisztaságára, ám ugyanolyan megadással viselték el az emberek tolongását és a testvérek gyöngeségeit, mintha semmi más tennivalójuk nem lett volna, mint hogy szokásos kötelességeiket teljesítsék a jövevények iránt.

A Makariosznak tulajdonított számos kijelentés és anekdota közül némelyik bepillantást enged szerzetesi tanításába és szívének mélységébe.

A vasárnapi istentisztelet befejeztével Makariosz egyszer ezekkel a szavakkal bocsátotta el a szerzeteseket: „Meneküljtek, testvérek, meneküljtek!” Amikor megkérdezték tőle, hogy hová menekülhetnének egyáltalán, hiszen mégiscsak a sivatagban vannak, Makariosz ujját az ajkára tette, és így szólt:

„Ettől meneküljtek!” – ezzel bement a cellájába és becsukta maga mögött az ajtót.

Amikor egyszer megkérdezték Makariosztól, hogy mit ért az emberek előli menekülésen, így válaszolt. „Ülj le a celládban, és sirasd meg bűneidet!”

Történt egyszer, hogy két remetetelep, Szketisz és Nitria között az úton egy pogány ember nagyon megvert egy remetét, mert az szidalmazta. A még haragtól feldúlt emberrel találkozott Makariosz és szeretettel köszöntötte: „Üdvözlégy, munkás!” A pogány megdöbbenve kérdezte: „Ugyan, mi jót látsz rajtam, hogy köszöntél nekem?” „Láttam, hogy dolgoztál – hangzott a válasz –, csak nem jól.” Ennek hallatára az úgy megindult, hogy megtért és remete lett. Amikor ezen álmélkodtak a többiek, Makariosz megjegyezte: „A gonosz beszéd megrontja a jókat, a jó beszéd pedig a rosszakat is jóvá teszi.”

Egy fiatal remete azon panaszkodott, hogy kísértések gyötrik. Makariosz tudta, hogy ennek a henyélés az oka, ezért azt mondta, dolgozzék egész nap és csak napnyugta után egyen. Amikor ismét

találkoztak, megkérdezte, hogy gyötrik-e még a kísértések. Az így válaszolt: „Még pihenésre sincs időm, hogyan lenne időm a kísértésekre?”

Egy másik alkalommal ezt a kijelentést tette: „Ha a megvetést úgy tekinted, mint a dicséretet, a szegénységet olyannak, mint a gazdagságot, az ínséget, miként a bőséget, akkor nem halsz meg. Lehetetlen ugyanis, hogy aki valóban hisz és Isten félelmében tevékenykedik, áldozatul essen a tisztátalan szenvedélyeknek és a démonok ámtításának.”

„Az imádkozás alkalmával nincs szükség sok szóra – mondotta a testvéreknek. Arra van szükségünk csak, hogy így imádkozzunk: ‚Uram, amint akarsz és tudsz, könyörülj rajtam!’ A kísértésben pedig így kiáltunk: ‚Uram, segíts!’ Hiszen Ő tudja a legjobban, hogy mire van szükségünk.”

Önmagát és tökéletességét nem sokra tartotta, s nem gondolta magát különbnek vagy jobbnak a világban élő egyszerű kereszténynél. Talán a legszebben mutatkozott meg az alázatossága abban, hogy teljesen lemondott arról, hogy bárkit is megítéljen, lett légyen az bár a legnyilvánvalóbb bűnös is. Szelídsége és nyájassága közmondásos volt; szófukar és elutasító csak akkor lett, ha valaki dicsérni kezdte. Tanítványainak ezt az életszabályt mondta: „Ne okozz fájdalmat senkinek; ne ítélj meg senkit! Ehhez tartsd magad, és megtalálsz az üdvösséget.” Innen eredhetett ez a mondás:

„Makariosz Istenhez hasonló a földön. Ahogy Isten oltalmazza a világot, úgy fedi be Makariosz apát a bűnöket. Úgy nézi, mintha nem látná, úgy hallgatja, mintha nem hallaná őket.”

REMETE SZENT PÁL

Január 15.

*Egyiptom, 228. +Egyiptom, 341. v. 343.

Aki Budapesten a kéttornyú Egyetemi templom homlokzatát megfigyeli, két szent életnagyságot meghaladó szobrát látja: az egyik Remete Szent Pált, a másik Remete Szent Antalt ábrázolja. Nem véletlenül, hiszen a templom is, és a hozzáépült ház is a Remete Szent Pálról pálosoknak nevezett, ősrégi, magyar alapítású szerzetesrend tulajdona volt. Alapítónak Pált nem mondhatjuk, legfeljebb csak közvetve, annyiban, amennyiben ő volt a szerzetességnek mint a világtól elvonuló életformának első kezdeményezője.

Hazája, Egyiptom is a római birodalom tartománya volt, s így a Decius császár által megindított keresztényüldözés őt is érintette. Láthatta, hallhatta a vértanúk hősi helytállását, tanúja lehetett nem egy keresztény hittagadásának. Az utóbbit megvetette, az előbbire nem érezte magát elég erősnek, ezért a harmadik utat választotta: elrejtőzött, majd a sivatagba menekült, hátrahagyva minden vagyonát. Ott egy hegy tövében kies barlangra talált: benne tiszta forrás csörgedezett, a barlang felső nyílásán besütött a nap, a bejáratánál pedig nagy pálmafa adott árnyékot és gyümölcsöt. Olyan hely volt ez, ahol – nagy önfegyelméssel – meg lehetett élni... Szentünk ide húzódott, s bár időközben az üldözések alábbhagytak, majd 313-ban Nagy Konstantin császár türelmi rendelete nyomán teljesen megszűntek, életéből hat évtizedet mégis itt töltött, imába és munkába merülten.

Élete vége felé egy másik egyiptomi remete, Szent Antal látogatta meg őt. Kettejük találkozása az egyházművészet kedvelt témája.

Remete Szent Pál életét a vallásos képzelet korán kiszínezte. Ennek egyik eleme a képein látható holló. Arra utal, hogy mindennapi táplálékát az a fél cipó jelentette, amit Isten rendelésére egy holló hozott neki a csőrében... Oroszlánnal együtt is ábrázolják, mert a legenda szerint két oroszlán kapart számára a sivatag homokjában sírhelyet. Később a kosárfonók tartották őt védőszentjüknek. Az egyiptomi remeték ugyanis – különösen később, amikor már közösségeket alkottak – kosárfonásból, ill. kosaraik eladásából tartották fenn magukat.

Halála évét 341-re rögzítették. Holtteste előbb Konstantinápolyba került: onnan a velenceiek vitték magukkal városukba 1240-ben. Nagy Lajos királyunk idején a budaszentlőrinci pálos tartományi és anyaházba hozták. A török uralom idején nyoma veszett.

A szent életét így írja le Szent Jeromos, aki maga is tapasztalatból ismerte a pusztai remeték életét:

Decius (259–261) és Valerianus (253–260) császárok idejében igen nagy üldözés támadt az egész világon a keresztények ellen, de főképpen Thébában, Egyiptom tartományában, a Nílus folyó vizeinél. A császárok szolgái vagy inkább ördögei minden igyekezetükkel keresték a keresztényeket, hogy igen kegyetlen gyötrelmekkel mind testi, mind lelki életüktől megfosszák őket, megtagadta velük az igaz hitet.

Pál tizenöt esztendő volt, mikor sógora – hogy jószágát, amelyet atyja hagyott rá, megszerezze – el akarta őt árulni a kegyetlen üldözőknek, nem tekintve felesége könnyeire. Ezért Pál elhatározta, hogy mindenét elhagyja, s a pusztába megy lakni a vadak közé, gondolva, hogy azok kegyesebbek lesznek hozzá, mint az emberek.

A pusztába érkezve egy barlangot talált, mellette egy forrást és egy pálmafát. Úgy megtetszett neki a hely, hogy elhatározta, ott éli le életét, mert ételt ad neki a pálmafa gyümölcse, italt a forrás, ruhát meg a pálmafa levelei. Pál kilencvennyolc esztendeig élt itt.

Senki ne csodálkozzék ezen – mondja Szent Jeromos –, mert bizonyágom Jézus Krisztus az ő angyalaival, hogy én két remetét láttam Szíria pusztájában, kik közül az egyik ötven esztendeig volt egy barlangban, és egész idő alatt makkból készített kenyérrel és zavaros vízzel élt. A másik egy régi kútban lakott, s naponta csak öt száraz fügét evett, semmi egyebet.

Abban az időben, amikor Pál a pusztában élt, Szent Antal barát is ott lakott, aki kilencvenesztendő lévén elgondolkozott azon, vajon van-e valaki, aki nála több időt töltött a pusztában. És jelentették neki, hogy van egy nála tökéletesebb, s induljon el keresésére. Mindjárt útnak indult a jó öregember, egy botocskával támogatva megrokkant testét.

Egy egész napig ment, de semmi mást nem talált, csak vadak csapásait. Az éjszaka nagy részét imádságban töltötte, majd másnap megint útnak indult, s hamarosan talált egy barlangot, melynek közelében figyelni kezdett, van-e odabent valaki. Állhatatosan figyelve észrevette, hogy fény van benn a barlang egyik szegletében. Nem tudta a szent ember, mit tegyen: bemenjen-e vagy bekiáltson? Míg így tanakodott magában, egyszerre csak becsukták előtte a barlang ajtaját, és ő kívül maradt.

Akkor Antal megértette, hogy ott van az, akit ő keres. Leborult a földre és alázatosan kérte, nyisson neki ajtót. Így beszélt: „Te tudod, ki vagyok én és honnan jövök; és noha nem érdemlem meg, hogy meglássam arcodat, mindaddig el nem megyek innen, amíg nem láttalak. Te befogadod a vadakat, és azok szállást vesznek nálad, miért vetsz meg engem, aki ember vagyok? Szorgalmasan kerestelek, és ó, szerencsémre meg is találtalak. Miért nem akarsz, hogy bemenjek hozzád? Ha nem engeded, hogy életben lássalak, tudd meg, hogy halva fogsz találni az ajtód előtt, és fáradoznod kell majd a testem eltemetésével, mivel nem akartál látni engem.”

Nagy sóhajtásokkal mondta e szavakat Szent Antal a vágy miatt, mivel látni kívánta Szent Pált, az Isten szolgáját. Pál az ajtó mögül így felelt neki: „Jó atyám fia, én nem tudom, mi a kívánságod, amit könyörgések és könnyhullatások erejével akarsz. Ha meghalni jöttél ide, ne csodáld, hogy nehezen nyitok neked ajtót” – és ezt mondva kitérte ajtaját.

Megnézték egymást a szent vének nagy csodálkozással, és aztán összeölelkezve nevéken szólították egymást, mintha már régi ismerősök lennének, és nagy hálát adtak Istennek. Azután leültek a forrás közelében, és Pál szólani kezdett: „Íme, itt van, akit a pusztában annyi fáradsággal kerestél. Íme, a már megsenyvedt tagok megőszült szőrrel fedve. Íme, az ember, ki majd porrá lesz. De minthogy a szeretet minden dolgokat elszenvet, a fáradságon kívül, melyet keresésem miatt vállaltál, azt akarom, hogy más fáradságod is legyen: mondd el nekem, hogyan folynak most a világ dolgai, ki uralkodik, és vannak-e még bálványozók?”

Szent Antal mindent rendben elbeszél, aztán elmondta a maga életét, hogy miért jött a pusztába, és mennyi időt élt ott. Miközben így beszélgettek, eljött egy holló, leszállt a közeli fára, azután kedvesen hozzájuk repülve letett közéjük egy kenyeret, és elszállt. Akkor Pál azt mondta Antalnak: „Áldott legyen az Úristen, ki nekünk eledelt küldött. Tudnod kell, hogy hatvan esztendeje már, hogy ez a holló nekem mindennap fél kenyeret hord, de most a te eljöveteledért az Úr megkettőzte az ételmet.”

Mind a ketten hálát adtak az Istennek, azután egy kicsit vetélkedtek azon, ki legyen, aki megtöri a kenyeret. Pál azt mondta, Antalnak kell elosztania, mert ő a vendég. Antal meg azt mondta, hogy Pálnak kell osztania, mert ő az öregebb. Végül megegyeztek abban, hogy közös erővel törik ketté a kenyeret. Miután ettek, ittak a forrás vizéből és hálát adtak az Istennek.

Mikor eljött az éjszaka, annak nagyobbik részét imádságban töltötték. Másnap visszatérve a nyájas beszélgetésre, Pál így szólt Antalhoz: „Édes Atyámfia, régóta tudtam én, hogy te e pusztában lakol. És az Úristen megígérte nekem, hogy meglátlak téged halálom előtt. Ezért eljött az idő, melyet oly igen kívántam, melyben az én lelkem eloldódik testem kötelékeitől. Az Isten hozott téged ide, hogy eltemesd az én testemet, földbe temetve a földet.”

Mikor Antal ezt megértette, sírni kezdett, és kezdte kérlelni, hogy vigye őt magával arra az útra. Erre Pál így felelt: „Antal, nem illik, hogy azt akarjad, ami nem tetszik az Istennek. Jó volna neked a test terhét elhagynod, és a makula nélküli Barányt, Krisztus Jézust követned, de atyádfiainak hasznáért szükséges, hogy bizonyos ideig még velük maradj, őket tanítsd és jó példát adj nekik. És ha nem restelnéd a fáradságot, megkérnélek, hogy menj el, és hozd el nekem azt a palástot, amit neked Atanáz adott, hogy abba takarva temesd el testemet.”

Pál nem azért mondta ezt, mintha gondja lett volna arra, hogy holtteste mibe lesz takarva, hanem hogy Antal ne legyen jelen halálakor, és így kevésbé fájjon neki a halála.

Csodálkozott Szent Antal, hallva, hogy Pál Atanáz palástját kéri, amiről eddig nem volt szó közöttük. Meggondolva azonban, hogy Isten Pál szívében lakik, nem mert neki ellentmondani, ezért sírva megcsókolta kezét és szemét, majd visszatért a saját klastromába. De oly nagy sietséggel akart járni, hogy ugyancsak megerőltette megrokkant testét. Megérkezve klastromába, meglátta őt két tanítványa, akik vénségében szolgáltak neki, elébe mentek, és így szóltak: „Hol voltál, édes Atyánk?” Ő így válaszolt: „Jaj nekem, szegény bűnösnek, ki méltatlanul viseltem a szerzetes nevet. Én láttam illést, láttam Keresztelő Jánost, mivelhogy láttam Pált a Paradicsomban.” A szent öregember nem mondott egyebet, hanem a földre lehajtva fejét, mellét verve bement a cellájába, és vette a palástot. Tanítványai kérték, magyarázza meg nekik a dolgot, de ő azt felelte nekik: „Ideje van a hallgatásnak, és ideje van a szólásnak.” Evett egy keveset, és útnak indult. Közben állandóan Pálra gondolt, mivel félt, hogy távollétében meghal.

Két napon át vándorolt, s már nem volt több hátra, mint három óra járásnyi út, mikor látta Pál lelkét olyan fehéren, mint a hó, amint a mennybe ment nagy fényességgel a próféták és apostolok társaságában, s az angyalok nagy sokaságától kísérvé. Akkor Antal a földre borult, port szórt a fejére, és mondta: „Ó, Pál, miért hagytál el engem? Miért nem búcsúztál el tőlem? Olyan későn ismertelek meg, és ilyen hamar vesztítettek el téged...” Mikor odaérkezett, látta, hogy Pál térden áll, arcát és kezét az égre emeli, mintha még élne.

Megölelte a szent testet, megcsókolta, és keservesen siratta. Azután karjaira vette, kivitte a barlangból, és elmondta mind a zsoltárokat és dicséreteket, amelyeket a halottakért szoktak mondani a keresztények.

Elvégezve a szolozsmát gondolkodni kezdett, hogy miként temesse el a szent ember testét: Ha visszamegy a kolostorba szerszámokért, mi lesz a szent testtel, míg visszajön, hiszen három napig tart az út. De azt is fölöslegesnek tartotta, hogy ott maradjon tétlenül. Végül is elhatározta, hogy ott marad, és így szólt az Istenhez: „Uram, Istenem, meg akarok halni a szolgád mellett. Itt akarok megpihenni, mert ily módon boldog lesz a lelkem.” – Midőn Szent Antal így szólt, egyszer csak két oroslán jött a sűrű erdőből, kiket Antal meglátva igen megrémült. De szívét Istenhez emelte, és

segítséget kért tőle. Látta, hogy az oroszlánok úgy közelítenek hozzá, mint a szelíd bárányok. Megálltak Szent Pál teste mellett, és ordításukkal mutatták, hogy ahogyan tudják, siratják az ő halálát. Aztán kisvártatva körmükkel kaparni kezdték a földet, s hamarosan akkora árkot ástak, amelyben elfért egy ember teste. Elvégezvén munkájukat Szent Antalhoz közeledtek, és fejüket szelíden ingatva nyaldosták a kezét, mintha jutalmat kérnének munkájukért. Antal úgy ítélte, hogy áldást kérnek tőle, ezért szeméit az Úrhoz emelve így szólt: „Uram, Istenem, kinek gondviselése nélkül a falevél sem rezdül, és a legkisebb madár sem veszíti életét, add meg ezeknek az állatoknak, kik téged tisztelnek, ami nekik illendő.” És megáldva azokat, intett a kezével, hogy elmehetnek, s azok úgy is cselekedtek.

Antal ezután fogta a holttestet és a verembe tette, aztán befödte földdel. Előbb azonban betakarta a magával hozott palástba, és magához vette Pál köntösét, amely pálmafalevelekből készült, hogy ez legyen öröksége. Ezután visszatért klostromába, és elbeszélte tanítványainak mind, ami történt. A húsvéti és a pünkösdi nagy ünnepeken ettől kezdve mindig magára öltötte Pál köntösét.

Ennek a dicsőséges Remete Szent Pálnak a halála Krisztus Urunknak 343. esztendejében történt.

Január 16.

CAPPENBERGI SZENT GOTTFRIED *premontrei szerzetes*

Január 16.

*Cappenberg, 1097. +Ilbenstadt, 1127. január 13.

Csak harminc évig tartott a hatalmas, gazdag Cappenbergi Gottfried élete, aki öt évvel korai halála előtt lemondott minden hatalmi törekvéséről és birtokáról, s alázasosan „Krisztus szegényévé” lett. Az éppen csak megalakult premontrei rendnek ajándékozott mindent, amit nemes nemzetsége birtokolt, és belépett a birtokain alapított kolostorba. Mielőtt Szent Norberttel (lásd: A szentek élete, 253. o.) találkozott volna, saját élménye és elhatározása alapján tért meg. Öccsét, Cappenbergi Boldog Ottót (+1171), mindkét nővérét és hitvesét, Juttát is sok akadály ellenére a világtól való elfordulás útjára vezette, és nagy hatású, szentként tisztelt mintakép lett sokak számára anélkül, hogy hivatalosan szentté avatták volna.

Mindez a pápaság és a császárság, az Egyház és a birodalom közti hosszú küzdelem, az investitúraharc végén történt, rövidebb az 1122. évi wormszi konkordátum előtt, amely egy kompromisszumos béke által egyelőre lezárta mindenféle küzdelmet. Cappenberg grófja, akit már fiatalon jámbornak és szelídnek ismertek, harcosként is visszariadt a jogtalanságtól. És mégis elkerülhetetlenül belekeveredett ama küzdelembe, mely Németországban a királyság és a hatalomra törő fejedelmi nemesség között váltakozó sikerrel folyt.

Gottfried rokona volt Németország legjelentősebb fejedelmi és uralkodói nemzetségeinek. Ifjú korában nőül vette Arnsbergi Frigyes lányát, kinek nem volt testvére. Felesége gazdag dél-vesztfáliai öröksége a cappenbergieknek Münsterlandban, az Alsó-Rajnában és Wetterauban messzire nyúló birtokával talán Északnyugat-Németország legnagyobb területévé nőtt volna össze, ha Gottfried le nem mondott volna róla; premontrei kolostort alapított az országos uralom és fejedelmi dinasztia helyett. Ősei váráról el lehetett mondani, hogy uralkodik Vesztfálián: Cappenberg a Dortmund és Münster közti erdős magaslaton fekszik; körös-körül tág kilátással a sík vidékre, mintha uralkodói székhelyeknek épült volna. Amikor Gottfried lemondott a világról, a münsteri püspök szerette volna megszerezni e várat püspöksége és uralma szilárd védőbástyájául. Gottfried azonban semmi áron sem egyezett bele ebbe, sem vételi, sem csereáron. Várának és egész birtokának többé nem a hatalmat, a háborút, a világot és jogtalanságát kellett szolgálnia, hanem egyszer s mindenkorra „be kellett lépnie a mennyei engedelmességbe, Isten békéjébe”. Hogyan jutott el mindehhez?

Grófi sarjként hadakozás közepette nőtt fel. Apját korán elvesztette. 1120-ban Gottfried a császár képviselőjeként még közvetített Dortmundban a város és apósa, Arnsbergi Frigyes egy vitájában. A

következő tavasszal azonban mindkét cappenbergi testvér már a császár ellenségeinek táborába állt. A Münster körüli csatában nagy részben felperzselték a várost. Régi dómja is lángok martaléka lett. Cappenbergben úgy tudták, hogy Gottfried gróf bűnösnek érezte magát a dóm felégetésében. Vezeklésül mélyen megrendülve lemondott a világi életről, de nemcsak saját lelki üdvössége miatt lett szerzetes, vagy alapított kolostorokat. Rábeszélte testvéreit és feleségét is a világtól való elfordulásra; egész nemesi nemzetségét ki akarta szakítani a hatalom világából. Lovagi szolgálát (105 volt a számuk) jól felszerelve kárpótlásul átadta a münsteri püspöknek.

1121 késő őszen, kilenc hónappal a münsteri dóm leégése után találkozott Szent Norberttel, aki vándorprédikátorként Krisztus szegénységét követő, apostoli életre vállalkozó férfiakat és nőket keresett a Laon melletti Prémontré közössége számára. Gottfried hallotta kölni prédikációját, s csakhamar az új rendnek ajándékozta egész kiterjedt földbirtokát; ott létesült az első három német premontrei kolostor: Cappenbergben, Varlarban és Ilbenstadtban, s később még egy női alapítás a Wesel melletti Averndorpban. Wormsban azon a napon, melyen megkötötték a konkordátumot, Norbert közbenjárására Gottfried császári menlevelet kapott a cappenbergi kolostor számára, amelyet Münster püspöke röviddel azelőtt szentelt fel. Norbert maga is odament első prépostként, és csak most vette fel rendjébe Gottfriedet és testvérét, Ottót, aki később ottani prépost lett.

Gottfried szokatlan elhatározása hallatlan nagy feltűnést keltett kortársai körében, de nem mindenütt csodálatot és tiszteletet. Némelyek eszeveszettnek tartották, amiért alázatosan a hatalomtól megfosztva akart élni, nem akarta többé grófnak és úrnak hívatni magát, hanem csak „Krisztus szegényének”. Mások gúnyolták és gyalázták; Arnsbergi Frigyes valósággal tombolt haragjában, mert veje lánya hozományát is ki akarta vonni mindenféle hatalomgyarapodás alól, és nem akart az ő örökségébe lépni. Elmondta Norbertet csalónak, árulónak, Gottfried megrontójának, akasztással fenyegette, és csapattal vonult Cappenberg ellen, amikor Norbert is ott volt. Tehetetlenül és megszegyenülten kellett azonban visszavonulnia, mert a fenyegetettek egyáltalában nem kívántak védekezni, hanem meggyóntatták egymást, és a halálra készülve imádkoztak. Az Arnsbergi gúny tárgya lett a birodalom fejedelmei szemében, akik kevésbé voltak vakok a „keresztény alázatosság e ragyogó példájával” szemben, s akik saját előnyüket keresték, mint pl. a staufi herceg, Sváb Frigyes, aki megvette cappenbergi rokonaitól sváb váraikat, és értékes ereklyéken kívül olyan vételárat adott értük, amellyel ki tudták fizetni Prémontré új rendje pápai megerősítésének költségeit.

A Staufok – mindenekelőtt Barbarossa Frigyes, akinek a keresztapja Gottfried testvére, Ottó volt – a későbbiekben is támogatták és megajándékozták a cappenbergi kolostort. Gottfried lelkülete számára nehezen volt elviselhető, hogy testvére ügyes vezetésével hamarosan tehetős nemesi ház lett belőle; míg ő maga alkalmazkodott Norbert szigorú akaratához. Az ő kívánságára, de nehéz szívvel ment el szeretett hazájából Prémontrébe, hogy felvegye az alsóbb rendeket, azután pedig Magdeburgba, ahol Norbert az új császár, III. Lothár alatt érsek, birodalmi fejedelem és birodalmi kancellár lett – kétségtelenül Gottfried fájdalmas csalódására. „Alig tudta elviselni, hogy szeme előtt lássa a világ pompáját és tolokodását.” Betegen tért haza Magdeburgból, és mindössze harmincévesen halt meg az ilbenstadti kolostorban. Ott is, Cappenbergben is, ahová ereklyéinek egy részét átvitték, és ahol azóta szentként tisztelik, felállították síremlékét.

Január 17.

REMETE SZENT ANTAL

Január 17.

*Kome (Egyiptom), 251/52. +356.

Aki rászánja magát, hogy annak a Szent Antalnak az életét kutassa, akinek a kereszténység a legrégebb időtől fogva a „Nagy” megtisztelő jelzõt adta, készüljön föl jónéhány meglepetésre. Még ha elutasítja is az egész csodás színjátékot, amely körülfontja az Antal-legendát, kénytelen lesz számos dolgot csodálkozással tudomásul venni. Tulajdonképpen már az is szinte érthetetlen, hogy több mint

1600 év után még mindig emlegetik a nevét. Hiszen Antal csak egy szegény közép- egyiptomi fellah, földműves volt, és nem vitt végbe semmiféle történelemalakító tettet, mint ahogyan nagy államférfiak vagy egyházi kiválóságok szokták. És mégis csak „csodára” gondolhat az ember, amikor alaposabb vizsgálódás után látja, hogy neve milyen mélyen belevésődött az osztatlan kereszténység történetébe, hogy alakjából micsoda magával ragadó erő áradt, amely sok kortársát is elbűvölte; s amikor fölismeri, hogy ez a világtól futó remete, aki egyre nagyobb magányra törekedett, indította el a monasztikus élet hatalmas mozgalmát, amely a külső és belső támadások dacára sok-sok évszázadon át fennmaradt, és még ma is töretlen. És ha az ember azt is tudja, hogy éppen az európai kereszténység – különösen a 14. és 18. század között – a Szent Antal-tiszteletnek hányféle változatát hozta létre, akkor önkéntelenül szeretne közelebbit és pontosabbat tudni erről az emberről.

Antal alakját a korai idők legtöbb szentjénél több legenda övezi, amelyből költők és más művészek merítettek ihletet; elég, ha csak a festő Matthias Grünewaldra (+ 1528) hivatkozunk. Ezek a legendák alkalmas irodalmi formák az érzékfeletti valóság megközelítésére.

Antalról azonban nemcsak a legendák elbeszélései állnak rendelkezésünkre, hanem cáfolhatatlan, történelmi súlyú tanúbizonyságok is, amelyeket nyugodtan összevethetünk régi korok más történelmi személyiségeiről tanúskodó forrásokkal. Ez ugyan nem állítható minden megszorítás nélkül arról az Antal-életrajzról, amelyet Alexandriai Szent Atanáz érsek 365 táján, tehát alig tíz évvel a nagy szerzetes atya halála után írt. Ez az antik regényformát követő életrajz ugyanis túlságosan célzatos irat ahhoz, hogy történelmi utalásaiban gyanútlanul meg lehessen bízni. Nagyon is világosan fölismerhető a szándék, hogy a szerzője keresztény hősi eposzt akart írni.

Rajta kívül vannak azonban megbízható tanúságtevők a 4. század szerzetesi irodalmából, különösen Pakhomiosz írásai. Ott van azután az a hét levél, amely Antaltól ránk maradt. Ezekben egyénisége természetesen háttérben marad a tárgyalt kérdések mellett. Mindenekelőtt az Atyák mondásai (Apophtegmata Patrum) címen ismert nagy gyűjteményben található tetemes számban Antal mondásai, amelyekből jobb képet kapunk egyéniségéről, mint hosszú beszédekből vagy beszámolókból.

Amikor Antal 251-ben vagy 252-ben megszületett Koméban, Közép- Egyiptom egyik falujában, a régi kereszténység éppen talán legsúlyosabb megpróbáltatását élte át. Decius császár (249–251) restaurációs politikájának megfelelően keresztényüldözést indított, amely az egész Római Birodalomra kiterjedt. Egyetlen keresztény sem volt már biztonságban, függetlenül attól, hogy az Imperium Romanum melyik tartományában élt: ma vagy holnap a császári törvényszék elé hurcolhatták. És sokan bizonyultak gyengének. Annál fenségesebben ragyogott a hűségesegek hitvalló bátorsága. A következő évtizedekben, egészen 313-ig, amikor Konstantin császár kiadta a milánói türelmi rendeletet, a kereszténység vállalása életveszélyt jelentett. Aki meg akart maradni kereszténynek, annak állandóan készen kellett lennie a vértanúságig való helytállásra.

Antal jómódú házban nőtt föl. Amikor húsz éves lett, meghaltak szülei, és ráhagyták a családi örökséggel való gazdálkodást és a hűgárol való gondoskodást. De egyszer csak történt valami, ami egy csapásra véget vetett annak, hogy a fiatalember csak úgy békésen éldegéljen a világban. Egy alkalommal a szentmisén az igehirdetésre figyelve hirtelen belévägott a fölismerés, hogy neki szól az, amit a lektor Máté evangéliumából éppen olvasott: „Ha tökéletes akarsz lenni, add el, amid van, az árát oszd szét a szegények között... Aztán gyere, és kövess engem!” Az ige nem volt ismeretlen előtte, de az ifjú Antal úgy érezte, hogy akkor és ott hangzik el először, és egyenesen a szívébe kiált. Olyan ellenállhatatlan ereje volt a szónak, hogy követnie kellett. Úgy tett, amint hallotta: eladta a családi birtokot, és ami nem volt szükséges a hűgárol való gondoskodáshoz, a szegényeknek adta. Azután megkezdte az új életet, amelyről még nem is sejtette, hová fogja őt vezetni.

Hogy miből is áll a „lelki élet”, teljesen ismeretlen volt előtte. Mi okosabbat tehetett volna hát, mint hogy utánozza azokat, akiket a keresztény közösségben különösen jámbor embereknek tartottak: az „aszkréták” voltak ezek, akik Istennek tetsző életet akartak élni, ki- ki a maga módján. Hozzájuk hasonlóan Antal is visszavonult a hétköznapi élettől, és teljesen a vallásos gyakorlatoknak adta át

magát, elsősorban a zsoldár-imádkozásnak. Kezdetben még a falu közelében lakott. Aztán hamarosan a líbiai sivatagban egy sziklasírban húzta meg magát, majd később egy omladozó kastély romjai között. Egy barátja hordta neki a nélkülözhetetlen szűkös eledelt. Ettől eltekintve minden összeköttetést megszakított a külvilággal. De minél inkább eltépte a földi ragaszkodások kötelékeit, annál elviselhetlenebb lelki támadások érték. Ősi keleti elképzelések szerint – aminek visszhangját Jézus megkísértésének történetében is megtaláljuk – a sírok és az elhagyott helyek, mindenekelett pedig a sivatagok a démonok hazája voltak. Antal ebbe a birodalomba hatolt be, és ott épített ki magának szállást. Hogyan is történhetett volna másképpen, mint hogy a démonok támadást indítottak ellene. Antal pedig – az apostol intelmének megfelelően – „Isten teljes fegyverzetét” öltötte magára, hogy „a sátán cselvetéseinek ellenállhasson” (Ef 6,11). Így ő lett a győztes. Amikor végül húsz év után ismét az emberek közé ment, úgy jelent meg előttük, mint bölcs férfi, aki „ismeri a mélységes titkokat és telve van Istennel” (Antal élete). A szigorú önsanyargatások ellenére nem tört össze a teste. Arcán azoknak a hatalmas tapasztalatoknak fénye tükröződött, amelyek bensőleg átalakították.

Nevét hamarosan fölkapta a hír. Mindenfelől özönlöttek hozzá az emberek, akik imáiba ajánlották magukat, vagy szerzetesi életet akartak élni az ő vezetése alatt. Antal nem tudta a kérők ostromát elhárítani. A közeli és távoli környéken mindenfelé remeteségek nőttek ki a földből. Így a világ elől menekülő remetéből a „szerzetesek atyja” lett. Mindenesetre ez még nem volt a szerzetességnek az a formája, amely később Pakhomiosz kezdeményezéséből kialakult. Mert jóllehet számos tanítvány sereglett Antal köré, ő sohasem fogta össze őket olyan tartós közösséggé, amelynek közös szabályzata van. Az a szerzetesi szabályzat, amely a neve alatt ránk maradt, valójában későbbi korból származik.

Bármennyire szerette is Antal a sivatagot és az Istenben elmerült magányos életet, abban semmi sem akadályozta meg, hogy az emberek közé menjen, ha a kereszténység napi problémái úgy kívánták. Ez történt, amikor Maximinus Daja császár idejében (308 táján) az alexandriai börtönökben sínylődő hitvallókat erősítette a hitükért vívott harcukban. Egy másik alkalommal, élete vége felé, püspök-barátja, Atanáz kérésére ment a fővárosba, hogy nyilvánosan föllépjen az ariánusok ellen. De ezt igazolja a már említett vonzerő is, amelyet Antal a lakosság minden rétegére gyakorolt, föl egészen a magas klérusig és a császári udvarig. Maga Konstantin és gyermekei is leveleztek vele.

90 éves elmúlt már, amikor útra kelt, hogy szemtől szemben láthassa a másik nagy remetét, Pált (lásd január 15-én). Találkozásukat Szent Jeromos leírásából ismerjük.

356-ban halt meg Antal, 105 éves korában. A sírja – mivel kérte testvéreit, hogy titokban temessék el – 200 éven át ismeretlen volt. 561-ben megtalálták, ereklyéit Arles-ban, a Szent Julien-templomban őrzik. A koptok és a sírek remetéi Szent Antal fiainak tekintették magukat. Franciaországban a 11. században alapítottak egy betegápoló társulatot, melyből az antonita rend fejlődött ki. Két nemes férfi, apa és fia anyarozstól megbetegedett, és Szent Antal ereklyéjétől meggyógyult. Hálából kórházat építettek és ápolták a hasonló bajban szenvedőket. Mivel Szent Antal az anyarozs okozta gyulladás ellen hathatós közbenjárónak bizonyult, magát a bajt Szent Antal tüzének nevezték. Antalt a tizennygy segítőszent között is tisztelték.

Antal szellemi útját, vallás-erkölcsi törekvéseit a megalkuvást nem ismerő határozottság jellemezte, ugyanakkor minden volt, csak nem rajongó, vagy a valóságtól idegen álmodozó. Bár radikális követelményeket állított föl magával szemben, meggyőzően józan és szerény volt. Ismerte az ember előtt álló határokat: Isten titkainak és döntéseinek kifürkészése nem a mi dolgunk. Jobb beismerni tudatlanságunkat azokban a dolgokban, amelyek meghaladják az embert. Az a döntő, hogy az ember magára figyeljen. Még ha birtokolná is egy szerzetes a csodás gyógyítás adományát, saját üdvössége felől akkor is rettegésben kellene élnie. Az ördög cselvetéseivel szemben csak egy segít: az alázat.

Antal rendelkezett józan emberismerettel, érzékkel a helyes mérték iránt, valamint bölcsességgel, amellyel el tudott igazodni a dolgok között. Jámborságának lényeges vonása volt testvériessége. Nem véletlen, hogy a szerzetességben ismét új csengést kapott a szó: „testvér”. Az Egyházban régen

elfelejtették Jézus evangéliumi figyelmeztetését (Mt 23,8), különbséget tettek a „lent” és a „fent” között. A szerzetesek Antalt követve vissza akartak térni a kezdeti kereszténységhez. Ezért nevezték magukat egymás közt „testvérnek”, és arra törekedtek, hogy testvérként is bánjanak egymással. Antal arra tanította övéit, hogy élet és halál a felebarát iránti magatartástól függ.

Meg volt győződve arról, hogy a szerzetest a saját fáradozásai nem jogosítják föl arra, hogy önmagában bízzék. Mert az embernek az az igazi nagy teljesítménye, ha Isten előtt elismeri a bűneit, és utolsó leheletéig kész a gonosz támadásainak elhárítására. Amikor egy napon az egyik szerzetes megkérdezte, hogy mit kell tennie, ezt a választ kapta: „Ne bízz igaz voltodban, ne aggasson, ami elmúlt, és fáradozz azon, hogy nyelvedet és gyomrodat féken tartsad” (vagyis hallgass és böjtölj).

A koptok, a szírek és a bizánciak január 17-én ünneplik Szent Antalt. Jeruzsálemben már az 5. században ugyanezen a napon emlékeztek meg róla. Rómában a 12. században vették át az ünnepét.

Az Atyák mondásai tudósítanak Szent Antal jellemző mondásairól és viselkedéséről, amelyek az evangéliumból fakadó jámborságát és vallásos józanságát tanúsítják.

Egyszer egy szerzetest társai szerfölött dicsőítettek Antal jelenlétében. A szent hívatta és próbára tette őt, hogy képes-e a megbántás elviselésére. Amikor erre képtelennek bizonyult, ezt kellett hallania: „Olyan faluhoz hasonlítsz, amelynek házai kívülről díszesek, belülről azonban kifosztották a rablók.”

Valaki egyszer tanúja volt annak, hogy Antal a látogatóba érkező szerzeteseket milyen – szerinte éppen nem aszketikus – módon fogadta és vendégelte meg. Az az ember vadász volt. Antal fölszólította, tegyen nyilat az íjára és feszítse jól meg. Az ember úgy tett, de megjegyezte: „Ha túlságosan megfeszítem, eltörik.” Erre az ősz Antal ezt mondta: „Így fognak járni a szerzetesek Isten művének végzése közben (a szerzetesek aszketikus gyakorlatait értették ezen abban az időben), ha mértéken túli erőfeszítést kívánunk tőlük.” Máskor meg ezt mondta: „Sokan elemésztik testüket önsanyargatásaikkal, de mivel hiányzik belőlük az ítélőképesség adománya, messze járnak Istentől.”

A szent kiemelkedő testvéri magatartásáról ad hírt a következő történet: Egyszer egy szerzetes Abba Elias „kolostorában” bűnbe esett, és kitesztették. Antalhoz jött, aki szívesen fogadta, aztán visszaküldte kolostorába. A szerzetesek azonban ismét elkergették. Visszatért tehát Antalhoz és elmondta: „Nem akarnak újra befogadni.” Akkor Antal követet menesztett oda, s ezt üzent: „Egy hajó hajótörést szenvedett és rakományát elvesztett. Csak nagy fáradtsággal tudott kikötőbe menekülni. Ti azonban azt is a tengerbe akarjátok szórni, ami megmenekült.” Amikor a szigorú szerzetesek megértették Antal szavait, visszafogadták a testvérüket.

Január 18.

ÁRPÁDHÁZI SZENT MARGIT

Január 18.

*Klissza (Dalmácia), 1242. +Nyulak szigete (ma: Margitsziget), 1270. január 18.

Atyja IV. Béla király, Szent Erzsébet testvére, anyja Laszkárisz Mária bizánci hercegnő volt. Margitot még a szíve alatt hordozta édesanyja, amikor a tatárok Batu kán vezetésével, 1241-ben Wahlstattnál megsemmisítették a németek és lengyelek egyesült seregét, majd a vértől és a győzelmi mámortól megittasodva betörték Magyarországra. Béla király megkísérelte föltartóztatni őket a Sajónál, de borzalmas vereséget szenvedett, s Dalmáciába kellett menekülnie. A szülők végső szükségükben a születendő gyermeket Istennek ajánlották. És a lehetetlen megtörtént: messze Belső-Ázsiában meghalt a nagykán, s Batu a Duna-Tisza táján meghódított hatalmas területeket hátrahagyva, összegyűjtötte lovasait, és sietve távozott kelet felé, hogy le ne késsen az osztozkodásról.

Béla és Mária nem vonakodott fogadalmát teljesíteni: amikor Margit hároméves lett, átadták a domonkos nővéreknek Veszprémben.

A domonkosok rendi családja, amelyben Margit felnövekedett, még csak néhány évtizede létezett. Még telítve volt az első buzgalom frissességével és töretlenségével. Amíg a prédikáló testvérek bejárták Spanyolországot, Dél-Franciaországot és Észak-Olaszországot, tanítottak, koldultak, eretnekekkel vitatkoztak, addig a Szent Domonkos szabályait követő női kolostorok a belső, misztikus jámborság őrhelyei voltak. Szűz Mária bensőséges szeretete, a szenvedő Megváltó iránti nagy odaadás, valamint a megalkuvás nélküli vezeklő szellem voltak lelkiségük jellegzetes vonásai. A vezeklés mindenekelőtt a szeretet önfeláldozó tetteiben, betegek gondozásában, bélpoklosok ápolásában nyilvánult meg.

Ebben a szellemben nőtt fel Margit. Béla király, leánya részére új kolostort építtetett a Duna egyik szigetén (Nyulak szigete, ma Margitsziget), Buda közelében. Itt tett fogadalmat Margit 1254-ben. Különböző kijelentései értésünkre adják, hogy a tizenkét éves leány tudta, mit tesz, amikor letette fogadalmát Humbert rendfőnök előtt. Isten kétszer is nagyszerű lehetőséget adott neki arra, hogy az egész világ előtt bebizonyítsa: ő teljesen szabadon és szívének teljes odaadásával szentelte magát az Úrnak. Kétszer is lett volna rá lehetősége, hogy Rómától felmentést kérjen a fogadalma alól. Atyja ugyanis kétszer is fölkereste a kolostorban házassági ajánlattal, mindkét alkalommal biztosítva őt arról, hogy a fölmentést Róma minden bizonnyal meg fogja adni, hiszen a kilátásba helyezett házasságok igen nagy politikai előnyökkel járnának. Az első kérő a lengyel király volt, a második Ottokár cseh király. Margit mindkettőt határozottan visszautasította. Ottokárral azonban – atyja sürgető kérésére – egy bemutatkozás erejéig találkozott. A cseh király a találkozás után tudatta vele, hogy szépsége a rendi ruha ellenére is elbűvölte. Margit erre meglehetősen fölháborodással azt mondta a nővéreknek: inkább levágatja az orrát, hogysesem még egyszer ilyen hűtlenségnek kitegye magát. Atyját pedig emlékeztette arra, hogy ő ajánlotta föl egykor Istennek, és a cseh királyság összes kincsével és dicsőségével együtt siralmas látvány ahhoz az országhoz képest, melyet az ég és föld Királya ajánl neki, aki az ő jegyese egyszer s mindenkorra.

Szenttéavatási aktái megmaradtak, s nővér- és kortársainak, élete tanúinak sok értékes és hitelt érdemlő vallomását is tartalmazzák. Értésünkre adják, hogy Margit számára magától értetődő volt a szabályok szigorú megtartása, a kemény önsanyargatás, s a legnyomorúságosabb, utálatot gerjesztő betegek szolgálatában való hősiesség kitartás. Nagyon gyorsan és erélyesen leszoktatta nővértársait arról, hogy benne bármi módon is a királylányt tiszteljék. Egy szolgáló, akit csodával határos módon mentett meg a megfulladástól, a szenttéavatási akták szerint így tanúskodott: „Margit jó és szent volt, mindnyájunk példaképe. Alázatosabb volt, mint mi, szolgálóleányok.”

Életének alapszabálya egészen egyszerűen hangzik, de a három egyszerű tétel az evangélium egész tökéletességét magában foglalja:

Istent szeretni, magamat megvetni, senkit meg nem utálni, senkit meg nem ítélni.

Isten rendkívüli imameghallgatásokkal és csodákkal jutalmazta odaadását. Margit bírta a jövődőlés adományát is. Bizonyított példa, hogy atyjának II. Osztrák Frigyessel Stájerországért folytatott harcában a győzelmet előre megmondotta. Nyilvánvalóan a fátyol alatt is IV. Béla odaadó leánya maradt. Nem hagyta ugyan politikai érdekből férjhez adni magát, de az utolsó nagy Árpád-házi uralkodó messzemenő terveivel és erőfeszítéseivel szoros kapcsolatban volt. Talán ebben a kapcsolatban és közös felelősségben látta életének igazi értelmét. És ez az elhivatottság olyan vezeklő életre ösztökélte, ami ma nekünk szinte öngyilkosságnak tűnik. Egykor Istennek ajándékozták, mivel atyja azt hitte, ezáltal kieszközölheti Magyarország megszabadulását a tatároktól. Amikor Margit elég idős volt ahhoz, hogy önmaga felől szabadon döntsön, megerősítette ezt a fölajánlást. Remélte, hogy Isten elfogadja őt, mint elfogadta valamikor Krisztus áldozatát, akinek haláláról ezt mondja az Írás: jobb, ha egy ember hal meg, mint hogy az egész nép elveszen.

Huszonnyolc éves korában halt meg, szeretettől és vezekléstől elemésztve. Halála óráját derűs arccal előre megmondotta a nővéreknek. Boldoggáavatási perét sohasem fejezték be, de tiszteletét 1789-ben hivatalosan is engedélyezték. 1943-ban avatták szentté.

Életét az 1300-as évek elején írták meg, s Ráskay Lea domonkos apáca másolatában maradt ránk egy 1510 körüli kódexben. Az alábbiakban ebből közlünk néhány részletet:

„Mert eloszlott vala néminemű malaszt az ő orcájában és néminemű malasztos, megért erkölcs az ő tekintetében, úgy, hogy sem kemény beszédekkel, sem lágy beszédekkel nem láttatnék megváltoztatni... Gerjendez vala ez nemes szűz az isteni szerelemnek tüzével, és meggyulladván, imádkozék vala szüntelen, olyha minden közbevetés nélkül, úgy, hogy napnak első idejétől fogva az konventnek ebédének ideiglen szünetlen imádságban marad vala meg.

És mennyével felülmúl vala mindeneket nemességgel, annyéval inkább erőlködik vala magát megalázni ez nemességes szűz, magyar királynak nemes leánya. Hetet tart vala az konyhán, főz vala az szororoknak, fazekat mos vala, tálakat mos vala, az halakat megfaragja (lepikkelyezi) nagy hidegségnek idején, úgyhogy az nagy jeges víznek hidegségétől ez gyenge szűznek az ő kezének bőre meghasadoz vala és a vér kijő vala az ő kezéből, és némikoron bekötik vala az ő kezét az ő nagy fájdalomért. Az konyhát megsepri, fárd hord vala hátán, vizet merét vala és ő maga az konyhára viszi vala.

Éjjel fölkel és úgy hallgatja vala, ha valamely szoror nyög, és hozzámegyen, megkérdezi. Némelyeknek bort hevít, némelyeknek ruhát melegít, és odateszi, hol az betegnek fájdalma vala. Ha kedég valamely az szororok közül meghal vala, tehát ez szűz mindaddig el nem megyen az meghalt szorornak testétől, mígnem eltemettetik vala. Hanem az holttestnél imádkozik, és oly igen nagyon siratja, nagyobbban hogynem mintha őneki testi atyjafia volt volna.

Esmég ez szűz vala mindenben szegénységnek szeretője és megtartója és igen szeret élni vala szegénységben. Őneki ruhája, kápája vala igen ő és megszakadozott, és foltos vala. És némikoron ez szűz az sárból veszen ki posztódarabokat, és azzal foltozza vala meg köntösét, kápáját.

Ez szűz eszében forgatja vala gyakorta és néha egyebekkel is beszél vala az ő nemzetének, eleinek életüket és életöknek szentségét. Azaz: Szent István királynak életit... Szent Imre hercegnek is ő életit... Szent László királynak életit... Szent Erzsébet asszonynak, az ő szerelmes néjének szentséges életit... Ilyenféle gondolatokban és szólásokban foglalja vala magát ez szűz, és nagy magas fohászokot vonson vala az ő szívének belső részéből, és kéré vala ez szenteknek esedezésüket, hogy az ő érdemüknek miatta és az isteni ajándoknak, malasztanak miatta érdemlennie lenni az ő nyomuknak és érdemöknek követője.

Mikoron az ő nagy keserűségét látnák szororok, olyha őrajta könyörülvén, úgymondnak vala őneki:

– Mi tenéked benne? Mit gondolsz vele? Mire hogy minden történetért te tennen magadat gyötröd?

Tehát ez szentséges szűz Szent Margit asszony az ő szívének mélységéből vonsván nagy fohászokot, ezenképpen felele:

– Az anyaszentegyház, minden hív kereszténynek anyja az ő drágalátos tagiban metéltetik és igen keményen gyötretik. És ti azt mondjátok énnekem: Mi tenéked benne? Nemde nem ő szült-e keresztvíznek miatta újonnan engemet, ti veletek öszve?! Nemde az ő leányai közül való vagyok-e én? Bizonyal az vagyok!

Mikoron jutott vala ez szentséges szűz az ő betegségének tizenharmad napjára, egy szombat napon... meggyullada ez méltóságos szűz az mennyei jegyesnek szerelmében: kit kíván vala, kit szolgál vala, kit mindeneknek felette szeret vala, kinek szerelméért mind atyját, anyját és ez világi országnak birodalmát elhagyta vala. Az ő ártatlan lelkét, szentséges, méltóságos lelkét ajánlván az ő Teremtőjének, az ő édességes, kívánatos jegyesének, elnyugovék az Úrban.”

Január 19.

NORICUMI SZENT SZEVERIN szerzetes

Január 19.

*410 körül. +Favianis (a Duna melletti Mautern), 482. január 8.

Szeverin életének hátterét a római birodalom összeomlásának és a germán törzsek dél felé nyomulásának viharos időszaka adja. Noricum helyzete vigasztalan volt: fosztogató és gyűjtogató hordák pusztították, mindenre rátelepedett a rettegés, a szegénység és a reménytelenség.

Ezt megelőzően a 4. századi Noricumban élénk és virágzó missziós tevékenység bontakozott ki.

Szent Szeverin életének egyetlen ránk maradt forrása (Vita Sancti Severini), amely tanítványától, Eugippiustól (+ 533 után) származik, sem származását, sem korát nem közli. Ehelyett elmondja, hogy amikor egy igen tekintélyes presbiter egyszer a származása felől kérdezte, Szeverin Isten szolgája számára jelentéktelennek ítélte meg ezt a kérdést. – Feltehető, hogy előkelő származású római volt, s miután előzően remeteként élt a Közel-Keleten, a hatvanas évek elején ment Noricumba, ahol a haláláig tevékenykedett. Noricumban kiépült egyházi szervezetet talált: templomok és kolostorok hálózták be a vidéket. A térítés lényegében lezárult, így Szeverin szűkebb értelemben vett missziós tevékenységéről nem lehet beszélni.

Először Noricum legkeletibb városában, Asturisban (Klosterneuburg) telepedett le. Folytonosan növekvő tevékenységi körzete csakhamar átnyúlt Nyugat-Noricumon egészen Rätiiáig (Graubünden). Favianis (Mautern, a Duna mellett) városka mellett kolostort alapított, s ez huzamos tartózkodási helyéül szolgált. Szerette volna itt tölteni az életét magányban és csendes imádságban, de nem volt képes megtagadni a segítséget a háborútól és a gazdasági bajoktól szorongatott lakosságtól. Újra meg újra visszatért csendes kolostorába, hogy szorosabban kötődjék Istenhez. Visszavonultságában megnövekedett az ereje apostoli feladataira. Tevékenysége túlterjedt Noricum nyugati határain és Dél-Noricumon, s felölelte a Dráva vidékét is. Fő gondját a leginkább veszélyeztetett határvidékek képezték.

Ha közelebbről meg akarjuk határozni Szeverin küldetését, akkor legjobban az ínségesek Istentől küldött segítőként kell jellemeznünk. Azt tekintette feladatának, hogy a határvidéki emberek minden gondján-baján segítsen. Lelkipásztori munkájában főként arra törekedett, hogy a hitet felébressze és ébren tartsa az egyszerű népben éppúgy, mint a papságban. Ebben látta a mennyei és földi jólét alapját. A vallási élet élővé tételére különösen alkalmasnak tartotta a kolostorok alapítását. Arra is törekedett, hogy meghatározott regulával befolyásolja a szerzetesi életet. Ahol a fegyelem és a jámborság ezt kívánta, határozottan beavatkozott. Ismételten ráirányította testvéri figyelmét arra, hogy a világtól való elszakadás a szerzetesi élet elengedhetetlen feltétele.

Számos ránk hagyományozott példa tanúsítja, hogyan oszlatta el vagy enyhítette Szeverin embertársai testi baját. A beteggyógyítás mellett különös gondja volt a foglyokra és a szegényekre. A róluk való gondoskodást olyan jól megszervezte, hogy hatáskörének csaknem minden városában és kastélyában táplálták a szegényeket. De gondoskodott a rászorulók felruházásáról is. Karitatív tevékenysége segélyforrásául szolgált a tized beszolgáltatása, amelyet nyomatékosan megkövetelt. Feladatai megvalósításában megbízható segítőként álltak mellette a szerzetesek.

Még az északon lévő királyi szomszéd, Flaccitheus sem tudta kivonni magát Szeverin erőteljes személyiségének hatása alól, és a gótokkal való vitáiban mindig tanácsát kérte. A király fia, Fewa követte apja példáját, és fejedelemként hajlott Szeverin szavára. Bölcs tanácsai előtt meghajoltak a barátai, hatalommal teli fellépése tiszteletnyilvánításra készítette ellenségeit. A politikai zűrzavarokban és háborús cselekményekben gyakran békét szerzett. Egyszerű szerzetesként a tartomány voltaképpen lelki feje volt; a püspökök is figyeltek szavára. De azt is elmondhatjuk, hogy Szeverin valójában a tartomány politikai feje is volt. Tekintettel a katonai és polgári hatóságok tehetetlenségére, a római kultúra képviselőjének tekintették; az ugyanis ezen a határvidéken

továbbra is érvényesült. Szeverin arra törekedett, hogy megtartsa a római népi elemet s vele együtt a római kultúrát és a keresztény hitet. Hogy még halálában se kerüljön barbár uralom alá, úgy rendelkezett, hogy holttestét a tartomány kiürítésekor vigyék át Itáliába.

Halála előtt még egyszer intette testvéreit, hogy szüntelenül törekedjenek a szentségre. Favianisi kolostorában halt meg rövid szenvedés után 482. január 8-án, és ott is temették el. Ma a Nápoly melletti Frattamaggioreban nyugszanak földi maradványai.

Január 20.

NAGY SZENT EUTHÜMIOSZ szerzetes, pap

Január 20.

*Melitene, 377. +Euthümiosz-kolostor, Jeruzsálem mellett, 473. január 20.

„Mint valami mély szakadékból” kellett szküthopoliszi Kürillosz (524 – ?) szerzetesnek – aki a nagy Euthümiosz szép és értékes életrajzát ajándékozta nekünk – „hosszú múltból és feledésből” kiemelnie e gazdag, de rejtett élet adatait és közléseit. Nyolcvan év telt el a szent halála és életrajzának összeállítása között, de a pusztai szerzetesek közt voltak még néhányan, akik ismerték őt vagy közvetlen tanítványait.

Euthümiosz Valens és Gratianus császár korának végén, 377-ben született az örményországi Melitenében. Alig volt hároméves, amikor elvesztette apját. A város püspöke vette magához; megkeresztelte, alapos világi és teológiai képzésben részesítette és lektorra szentelte. Euthümiosz kezdettől fogva az isteni dolgok felé fordult. Közelebbit nem tudunk gyermek- és ifjú éveiről, sem arról, hogy milyen belső harcokon és fejlődésen ment át a fiú, majd a fiatal ember; azt tudjuk csupán, hogy derekasan fáradozott testének és lelkének megfékezéséért, ami mindenféle szerzetesi élet kezdete és alapja. Nincs tudomásunk arról, hogy mikor lett Euthümiosz szerzetessé. A püspök udvarában egyébként is szerzetes módjára élt, és már fiatal éveiben a szomszédos kolostorok lakóira irányult figyelme. Amikor pappá szentelték, a püspök ráruházta a róluk való gondoskodást. Tízévi tevékenység után azonban feltört Euthümioszban a természetének legmélyén gyökerező szeretet a magányosság iránt; huszonkilenc évesen elhagyta a várost, és „szökevényként” Jeruzsálembe ment, „telve vággyal, hogy ott valami pusztaságban lakjon”. Magányossághoz való elemi vonzódása élete végéig jellemzője maradt.

Euthümiosz tanulékonyan nézett körül a szent város szerzetesei között és a környező pusztaságokban is, majd Fárán remeteségének egyik barlangcellájába vonult vissza, amelyet egykor Szent Khariton (+ 350 körül), a júdeai hegyvidék remeteéletének megalapítója rendezett be. Néhány évet töltött ott imádságban és aszkézisben, s mindenekelőtt Szent Theoktisztozzal (+ 466/67), hasonló lelkületű társával kötött barátságot, aki élete végéig hűségesen ragaszkodott hozzá. Már e kezdeti években szokása lett, hogy vízkereszt nyolcada utántól virágvasárnapig visszavonul a pusztába belsejébe, s teljes elköltözésben marad ott, imádsággal és böjttel készülve húsvét ünnepére. A hasonlóképpen cselekvő remetek azonban minden szombaton és vasárnap összejöttek nála, hogy vele mint pappal együtt szentmisével ünnepeljenek.

Egy ilyen pusztai útja alkalmával kísérőjével, Theoktisztozzal együtt talált egy barlangot, amelybe csak a legnagyobb erőfeszítéssel és életveszéllyel lehetett bemászni. Szerfölött nagy örömmel rendezkedett be ott a két nagy imádkozó és magányosságkedvelő, s vadon termő növényekkel táplálkoztak. Csendjük azonban nem sokáig maradt zavartalan. Pásztorok fedezték föl a különleges vezeklőket, és mint Isten embereit ismertté tették őket a környéken. Az emberek elindultak hozzájuk, s a szerzetesség történetében újra és újra ez lett azoknak a sorsa, akik nem vágytak másra, csak hogy a legmélyebb elrejtettségben szolgálhassanak Istennek.

Csaknem akarata ellenére ugyan, de Isten látható vezetésével, így lett Euthümiosz kolostoralapító. A kis település lassan-lassan szabályszerű kolostorrá nőtt; vezetését Euthümiosz átadta

Theoktisztoznak. Ő maga visszavonult egy barlangba, amely egyaránt szolgált számára lakóhelyül és templomul, s onnan tartotta szemmel és vezette az újonnan érkezettek lelki gondozását és szerzetesi nevelését. Teljes csendben tevékenykedett ott „mint a lelkek orvosa, s gyógyította és vigasztalta mindazokat, akik hozzá mentek”. Egyáltalában nem volt azonban a világtól elidegenedett álmodozó, aki idegenül állt volna szemben az élet valóságaival; nagyon jól tudta, hogy az igazi szerzetesi élethez hozzátartozik a testi munka is; eszerint járt el ő maga is, és így nevelte a rábízottakat is. Kezdetől fogva egészséges mértékeltetés és nagy szelídség jellemezte. Theoktisztoz kolostora mindig megmaradt a közösségi élet házának, és később Euthümiosz remetekolostorának utánpótlását is jelentette.

Már ebben a korai időben adódott egy esemény, amely jelentőségében meghaladta egy szerzetesközösség szűk kereteit. Amikor egy fiatal, kora ifjúságától béna, pogány szaracént Euthümiosz csodálatosan meggyógyított, az egész törzsével együtt megkeresztelkedett, s ez csak kezdete volt a szaracénok tömeges megtérésének. Mivel nagyon ragaszkodtak a szenthez, aki megkeresztelte és a keresztény hitre oktatta őket, sátor táborokban telepedtek le a kolostortól nem messze, később pedig a szaracén Péterben megkapták első saját püspöküket is, aki már az efezusi zsinaton képviselte őket.

Euthümiosznak csakhamar elege lett a növekvő hírnévből, ezért titokban elmenekült a Holt-tenger melletti Ruban pusztába. Kolostorát jó kezekben tudta Theoktisztoznál. Itt sem sikerült neki hosszú ideig ismeretlennek maradni; a hozzá áramló emberek gyógyulást és oktatást kerestek nála, és ebből az időből néhány csodájáról is maradt ránk tudósítás. Két kolostor és mindkettővel együtt templom is jött létre tevékenysége nyomán a Holt-tenger melletti földszáv közepén. Végül visszatért Theoktisztoz kolostorának közelébe, és észrevétlenül letelepedett egy barlangban. Először a testvérek, majd a megtért beduinok találtak rá, és újból felvették vele a kapcsolatot.

Euthümiosz védekezhetett, ahogy akart, Isten nem csupán a maga számára ajándékozta neki adományait. Elérkezett az idő, amikor Euthümiosznak meg kellett kezdenie tevékenységét. Még habozott, egy látomásban azonban parancsot kapott, hogy a jövőben „senkit se utasítson el többé, aki az üdvösségre akar eljutni”. Euthümiosz követte az isteni intést, és maga köré gyűjtötte a remeték egy kis csapatát. A beduinok segítségével kolostort épített számukra, s ez az ő nevét viselte. A Jeruzsálemből Jerikóba vivő úttól délre esett, a Júdeai pusztaság közepén, és hamarosan berendezték lavrának, vagyis olyan remetetelepnek, melynek lakói az egyiptomi remeték példájára laza kapcsolatban éltek együtt. Ami egyesítette őket, az elsősorban a szombat és vasárnap közös liturgikus megünneplése volt. 428-ban jeruzsálemi Szent Juvenálisz érsek megáldotta az új lavrát és felszentelte első templomát is. Két pap és két diakonus látta el Euthümiosz mellett a liturgikus szolgálatot. Már a kezdetek kezdetén észrevehető volt a gyöngéd lelkületű szent tanítványaira gyakorolt mélyes hatás. Az évek folyamán tekintélyes számban kerültek ki iskolájából papok, diakonusok, sőt püspökök is, és messze elvitték azt a termést, amely a sivatag magányosságában nőtt és érett be.

Ebben az időben keletkezett és sok nyugtalanságot okozott a nesztoriánizmus és a monofizitizmus eretneksége. Az ellene folytatott harcban Euthümiosz különösen a sivatagi szerzeteseknek, akik nem rokonszenveztek a monofizitizmussal, maradt menedéke és védőbástyája. Befolyása akkor érte el tetőpontját, mikor a császárné, II. Teodóziusz monofizitává lett felesége fölkereste őt a sivatagban, hogy meghallgassa tanácsát és visszatérjen a katolikus hitre. A magányos vezeklő az igaz hit harcosaként éber teológiai érdeklődéssel avatkozott bele az események menetébe, oktatással és intelmmel, nem utolsósorban pedig a kolostorából kikerült klerikusok és püspökök befolyása által.

Ám a külvilág érdekei, még ha az Egyházi voltak is, sohasem váltak életének fő tartalmává. Kemény aszkézisben és szüntelen imádságban töltötte napjait a lehető legnagyobb magányosságban; és így növekedett benne az a belső isteni erő, amely az emberi élet voltaképpen lényegét alkotja. Ennek az erőnek azonban sajátossága, hogy tartósan nem maradhat elrejtve és tevékenység nélkül, hanem kisugárzik és kifelé válik hatékonyá. A régiiek hajlottak arra, hogy ezt a hatékonyságot csodának tekintsék, szükség esetén pedig sok fantáziával megfelelően alakítsák is; egyáltalán nem is lehetett

ezért másképpen, mint hogy a Szent Euthümioszban munkálkodó isteni erő csodák adományában nyilatkozott meg. Sohasem tett azonban csodát pusztán a csoda kedvéért; mindig mások üdvére szolgáltak e cselekedetei: gyógyítások, megtérítések, közbenjáró imádság és a „szellemek megkülönböztetésének” képessége.

Az olyan természetben, amilyen Szent Euthümioszé volt, ama két ellentétes indításnak, hogy a magányban csak Istennel legyen, s hogy a kapott kegyelmeket másokkal megossza, szükségszerűen összeütközésbe kellett kerülnie egymással. Ez az összeütközés többször is észrevehető volt nála. Milyen gyakran kellett tőle az embereknek és önmagától saját magának is – hajlama és legbensőbb kívánsága ellenére – szót és útmutatást vagy tevékeny beavatkozást valósággal kicsikarni! Emberek iránti magatartását mégis mélységes felelősség jellemezte. A misztériumok ünneplése és a zsolozsmázás állt élete középpontjában, és vált egyben övéi életének középpontjává is. Bár a hét legnagyobb részét remeteségben visszavonultan töltötte, és ilyenkor sem az érsek, sem a császárné nem tudott vele beszélni, mégis kolostorának lelke maradt. Az emberek okos és finom érzékű tanítója és nevelője volt, s nem is lehetett hallani két kolostorán belül semmiféle feszültségről vagy lázongásról.

A magányos szerzetes, aki elmenekült, mihelyt meghallotta valami előkelő vendég érkezésének hírért, s aki későbbi éveiben megtehetette, hogy nemegyszer a pátriárkát vagy császárnét sem bocsátotta maga elé, olyan kisugárzó erővel rendelkezett, amely messzire terjedt szét kolostorából. Meggyőzően kítűnt ez halálakor. Megsejtette közeli elválását. Miután utódját, akit a szerzetesek választottak, megerősítette, pontos útmutatásokat közölt arról, hogy a remetetelepet alakítsák át kolostorrá, majd „rendelkezett a szabályzatról, a vendégek fogadásáról és a zsolozsma buzgó ápolásáról”. Mindenkinnek még egyszer lelkére kötötte, hogy őrizzék meg a régi szerzetesi erényeket, mindenekelőtt a szeretetet.

Azután egy vasárnapot követő éjszakán, 473. január 20-án mélységes békességgel elszenderült a templom sekrestyéjében. Csak hűséges kísérője, Szent Dometianus (+ 473) volt mellette.

Elhunytának hírére mindenfelől beláthatatlan sokaság gyűlt össze; szerzetesek, papok és a nép. Az őt még egyszer látni kívánó emberek aradata akkorára nőtt, hogy az érseknek katonai erőt kellett igénybe venni, azért is, hogy hosszú várakozás után végre sor kerülhessen temetésére. „Úgy tűnt azonban – közli életrajzírója –, hogy teljesen az angyalokhoz vált hasonlóvá, amint mesterkéletlen lényén szelídség áradt el. Arca kisimult, derűs, fehér lett, szeme ragyogó, alakja kissé hajlott, haja és hosszú szakállja, amely egészen az övéig ért, hófehér. Minden tagja ép maradt: sem a szeme, sem a fogai nem károsodtak a legcsekélyebb mértékben sem; erős volt, életerővel teli, mikor meghalt”.

Így vonult be e nagy és szeretetre méltó szent képe a történelembe. Túlságosan nagy az időbeli távolság élete és életrajzáinak keletkezése között. A múlt fátyla eltakar néhány olyan dolgot, ami a mai embert talán érdekelné; személyiségéből és emberi vonásaiból sok minden örökre elveszett számunkra, így szívének küzdelme és szenvedése, belső lelki alakulása is. De mit számít ez? A régieknek más volt fontos; jellemének és tevékenységének lényege teljes világosságában s jelentőségében tűnik elénk: Euthümiosz egészen szerzetes és egészen pap volt, s mindkettőben egyedül Istenre hagyatkozott. Isten kegyelme által alázatosságában, szeretetében és önátadásában „lélekhardozóvá” lett, az emberek atyjává és tanítójává; a mély csendben és rejtettségben kiteljesedett élet kiáradt belőle anélkül, hogy bármikor is törekedett volna bensőséges hatásokra. A keleti egyház szerzetessége Euthümioszt mindmáig legnagyobb atyái közé sorolja.

SZENT FÁBIÁN PÁPA

Január 20.

+Róma, 250. január 20.

236-ban a vértanú Anterus pápa utódként került Péter székére. A római egyház papja volt, a hagyomány szerint Rómában is született. Korán kitűnt a vértanúk iránti tiszteletével és a katakombák körüli szolgálataival. Nem egy vértanút ő temetett el.

Pápasága az üldözések közti, aránylag békés időszakra esett. Így nyílt alkalma arra, hogy megszervezze a római egyház közigazgatását. A politikailag tizennégy kerületre tagolt várost Fábián pápa hét egyházi kerületre osztotta, s mindegyik élére egy fődiákonust állított, akiknek a hívek gondozására kellett felügyelniük. A betegek, özvegyek és árvák gondozása, a temetők és a liturgiával kapcsolatos teendők tartoztak hozzájuk. Külön figyelmet szentelt a katakombáknak: sok vértanú sírját rendbehozatta.

Az afrikai egyház vitáiba is beleavatkozott annyiban, hogy az eretnekségbe tévedt Privatus püspököt megfosztotta hivatalától. Egy zsinatot is összehívott, amely ítélkezett Origenész művei felett.

A hagyomány azt mondja, hogy ő hozatta Rómába Szardínia szigetéről Pontianus pápa maradványait, és Gallia első hét térítő püspökét szintén ő indította útnak.

Lehet, hogy a hagyomány adatai nem egészen pontosak, annyi azonban kétségtelen, hogy Decius császár nem nézte jó szemmel a tevékeny és építő pápát. Szent Ciprián szerint egyszer kijelentette, hogy szívesebben látna a birodalom területén egy trónkövetelő vetélytársat, mint Rómában Fábián püspököt. Valóban elhangzott-e ez a kijelentés, nem tudjuk, de hogy a császárnak útjában volt, abból is látszik, hogy a 250-ben kiadott üldözési rendelet első áldozatai között Fábián pápa is vértanú lett.

Január 20-án ölték meg, és a Callistus-katakombában temették el. 1969-ig együtt ünnepeltük Szent Sebestyén vértanúval, mivel azonban az ősi liturgikus könyvek külön orációval emlékeznek rájuk, 1969 óta ismét külön van az ünnepük.

Cézárei Euszébiosz beszéli el, hogyan történt Fábián megválasztása. Anterus halála után összegyűltek a rómaiak, hogy pápát válasszanak, de nem találtak alkalmas embert. Fábián pap a barátaival vidékről tért haza, s amikor megtudta, hogy éppen választás van, bement a gyűlésre. Korábban senki nem gondolt arra, hogy ő legyen a pápa, mikor azonban elvegyült a választók között, hirtelen egy galamb szállt le és a fejére telepedett. A jelenlévők isteni jelként fogadták, és megválasztották pápának.

A római keresztények, élükön Fábián pápával ilyen levelet küldtek Karthagóba, ahol Szent Ciprián volt a püspök: „Az egyház szilárdan áll a hitben, jóllehet néhányan félelmükben – előkelőségüket féltve vagy egyszerűen emberi okok miatt – meginogtak. Elkülönültek tőlünk, de mi nem hagytuk magukra, hanem arra intjük és buzdítjuk őket, hogy tartsanak bünbánatot, s így bocsánatot nyerhetnek Tőle, aki ezt adhatja. Nem akarjuk, hogy általunk is elhagyatva még rosszabbá váljanak. Lássátok tehát, testvérek, hogy nektek is így kell tennetek. Ha meginogván meg is tagadják némelyek a hitüket, buzdítástokkal térítsétek meg őket, hogy ha újra vallatásra fogják őket, megvallják hitüket... Üdvözlötüket küldik a bilincsből lévő testvérek és papok, s az egész egyház, mely aggódva törődik mindazokkal, akik segítségül hívják az Úr nevét. De kérjük, ti is emlékezzetek meg rólunk.”

Mikor pedig Ciprián püspök hírére vette, hogy Fábián vértanú lett, így írt a rómaiaknak: „Amikor bizonytalan hírek jártak felénk jó társam (Fábián pápa) elköltözéséről, és a hallottakról nem lehetett megbizonyosodni, Crementius diákonus meghozta leveleteket, melyben elmondtátok dicsőséges halálát. Olvasván nagy öröm töltött el, hogy jó kormányzását ilyen dicsőséges vég koronázta meg. Annak is örvendek, hogy emlékezetét ily jeles tanúsággal veszitek körül, s így általatok mi is példát kapunk a hitben és az erényekben. Mert amennyire veszedelmes és káros követői számára az előljáró bukása, oly hasznos és üdvös, ha egy püspök a hitbeli szilárdság példáját adja testvéreinek.”

SZENT SEBESTYÉN

Január 20.

+288. (?)

A vértanúként tisztelt Sebestyén a legnépszerűbb szentek közé tartozik. Mint segítőszenthez fordultak hozzá pestis és más – embereket vagy állatokat pusztító – járvány idején. Számos testvérület és kézműves-céh tisztelte védőszentjeként, ereklyéinek birtoklásáért több helység vetélkedik. A művészet Sebestyén vértanúságát sokszor választotta témájául, és számtalan változatban dolgozta föl a mindenkori ízlésnek megfelelően. A szentek római naptára január 20-án emlékezik meg róla Fábián pápával együtt.

Az emléknap dátuma és a megünneplés ténye szinte az egyetlen, amit komolyan vehető tanúságnak elfogadhatunk Szent Sebestyénről. Ünnepe egészen a 354. évi római kalendáriumig vissza lehet vezetni. Emlékezetét abban a Via Appián lévő katakombában ülték meg, amely az ő nevét viseli. Már a 4. században építettek ott egy bazilikát, igaz, hogy először az apostolok tiszteletére, csak később lett Szent Sebestyén temploma. Sírjánál tiszteletének még régibb nyomai fedezhetők föl. Hogy ez a sír mikor fogadta magába a vértanú tetemét, nem lehet pontosan megmondani. Az időpont meghatározására vonatkozó minden kísérlet csak föltevés.

Úgy látszik, hogy a milánói Szent Ambrus már többet tudott Sebestyénről. A 118. zsoltárról mondott 20. beszédében talál alkalmat, hogy a vértanúról szóljon. Szentünk édesanyja állítólag milánói volt. A város tehát igényt tartott az ifjúra! Diocletianus társcsászára, Maximianus idejében (286–305) került eszerint Rómába, és ott szenvedett vértanúságot. Nem sokat lehet kihámozni ezekből az adatokból, de ennyi is bizonyítja, hogy Szent Sebestyén tisztelete 380 táján már elérte Milánót. A tiszteletnek e gyors terjedését minden nehézség nélkül érthetővé teszi a Róma és Milánó közötti élénk kapcsolat, a vértanú adatainak és ereklyéinek lelkes gyűjtése (ami abban az időben éppen nem kívánatos, nyereszkedő vonásokat is kezdett ölteni: Szent Ágoston panaszkodik bizonyos szerzetesekre, akik mindenfelé kóborolnak vértanú-csontokat árulva, és sokat mondóan fűzi hozzá: „bárcsak vértanúktól erednének!”), végül magának a milánói püspöknek, Ambrusnak az a törekvése, hogy mennyei közbenjárók tekintélyes csapatát állítsa hívei oldalára.

Hogy Szent Sebestyént tisztelték a sírjánál, arról egy kolostor alapítása is tanúskodik a bazilika mellett. III. Sixtus pápa (432–440) szerzetesi közösséget bízott meg azzal a feladattal, hogy gondoskodjék a tisztelet folyamatosságáról, az istentisztelet rendjéről és a zarándokok figyelmes ellátásáról. Ebben a kolostorban keletkezett az 5. század első felében a Szent Sebestyén-legenda, ez a romantikus szenvedéstörténet, tele csodás eseményekkel, hirtelen megtérésekkel és a keresztény hit védelmét szolgáló terjedelmes szónoklatokkal. A zarándokok áhítatos kíváncsisága sugallta ezt a tisztelt vértanút dicsőítő költeményt.

Eszerint Sebestyén a császári gárda tisztje volt, Narbonne-ban született, de Milánóban élt. Diocletianus és Maximianus császár nagyra becsülte, és közvetlen környezetébe rendelte. Sebestyén egyszerre tudott császári tiszt és hűséges keresztény lenni, aki bátran védte a hitet. A legenda tehetséges szónoknak mondja a tisztet, aki bajtársait el akarta vezetni a hithez és bátorította a fogságban sínylődő keresztényeket. Végül maga Sebestyén is a császári törvényszék elé került, és hite miatt halálra ítélték. Kinn a szabad mezőn karóhoz kötözték, hogy a katonák halálra nyilazzák. Amikor már halottnak vélték, otthagyták. Egy jámbor római özvegy, Iréne házába fogadta a súlyos sebesültet, és addig ápolta, míg föl nem épült. Amikor Sebestyén ismét megjelent a nyilvánosság előtt, úgy fogadták, mint aki holtából támadt föl.

A legenda írója itt egy, a vértanú-történetekben kedvelt kifejezési módot használ, hogy kifejezze meggyőződését, mely szerint a keresztény élet valójában elpusztíthatatlan. Bármilyen borzalmasak is az alkalmazott kínzások és a halál módjai, alapjában véve nem árthatnak a hívőnek, hiszen ő halhatatlan. Ezt a hamisítatlan keresztény hitet a vértanú-legenda fölékesíti. Nem elég, hogy a vértanú a halálos szenvedést egyszer kiállja, hanem többször is meg kell ízelelnie a halál misztériumát. Sebestyén is újra a hóhérok kezére kerül. Másodszor is halálra ítélik. Most bunkókkal verik halálra és

egy csatornába dobják. Ezúttal egy Lucina nevű római asszony veszi gondjába a testet és eltemeti. A legendaíró itt is római hagyományból merít: egy Lucina nevű római matróna több vértanú történetében szerepel úgy, mint aki a halálra kínozottnak megadja a végtisztességet.

Természetesen könnyű az ilyesféle vértanú-legendákat szigorú kritika alá vonni. Mindazonáltal lehet, hogy e legenda nem ábrázolja „a szentet a maga korában”, de egy későbbi kor meggyőződését jól tükrözi, megmutatván, hogyan gondolkodott az a kor a szentekről és életszentségük helyes tiszteletéről.

A Depositio Martyrum január 20-án emlékezik meg Szent Sebestyén temetéséről. Mivel az ősi liturgikus könyvek külön említik Sebestyént és Fábían pápát, külön könyörgésük is volt. 1969-ben addig közös ünneplésüket ismét különválasztották.

Szent Sebestyénről az elbeszélők jámbor képzelete ilyen eleven jeleneteket formált:

Sebestyén testőrkapitány látszólag unottan járkált Róma egyik szegénynegyedében. A szembejövő emberek tisztelettel vagy félelemmel tértek ki előle, tudták, hogy a császár kegyeit élvezi.

Az egyik népes utcán egy szegényesen öltözött ember ütközött Sebestyénbe, akinek egyenruháján egyszerre csak megzörrent a vas. Sebestyén érezte, hogy egy értékes tartalmú edényke került mellvértje mögé, fúrge kéz ügyeskedte oda. Az az ember már régen el is tűnt a nyüzsgésben.

A magasrangú tiszt most már láthatóan határozott léptekkel folytatta útját. Egy épület elé ért, a két őr nagy tisztelettel köszöntötte. Sebestyén belépett a házba. Egy ismeretlen kapitány lépett eléje: „A császár mindenkinek megtiltotta a belépést a börtönbe”. Sebestyén elmosolyodott: „Barátom, ez nem vonatkozik a testőrök parancsnokára! Látni akarom, hogyan teljesítik kötelességüket.”

És már félre is tolt a másikat. Senki sem állta útját. Az udvaron az őrség katonái tisztelegtek neki.

Sebestyén belépett egy fülledt, bűzös folyosóra. Nemsokára meredek lépcsőn át egy nagy, bereteszelt teremhez ért. Őrt nem lehetett látni. Villámgyorsan fölrántotta a reteszt, és egy boltozatos helyiségbe lépett, amelyben mintegy harminc rémült és lesoványodott ember szorongott. Sebestyén gyorsan benyúlt mellvértjébe, elővette a kis edénykét és az egyik fogoly férfinak nyújtotta.

„Az ostyák” – súgta oda a meglepett embernek. „A püspök köszönt benneteket!” Rögtön visszament a folyosóra és harsány hangon kiáltott: „Őrség!” Egy egész csapat katona rohant oda. Fenyegető mozdulat kíséretében megszidta őket kötelességeik elhanyagolása miatt: senki sem állt útjába, egyetlen őr sem volt a folyosón, éppen ott, ahol a „legveszedelmesebb” keresztények vannak.

A katonák ijedtségtől sápadozva álltak körül a kapitányt és fogadkoztak, hogy ezután jobban őrködnek.

„Újra visszajövök és ellenőrzöm munkátokat. Ha megint ilyen kötelességmulasztást tapasztalok, kénytelen leszek jelentést tenni a császárnak” – mondta Sebestyén, s még a börtön parancsnokának is kijutott a korholásból.

Január 21.

PÁVIAI SZENT EPIFÁNIUSZ püspök

Január 21.

*Pávia, 438. +Padova, 497.

Amikor hildesheimi Othwin püspök 961-ben Ottó királlyal együtt Itáliába vonult, hogy a császárkoronázás tanúja legyen, épülőfélben lévő székesegyháza számára becses ereklyét akart megszerezni. Itália gazdag volt az ilyen kincsekben, de adakozni nem szeretett belőlük. Othwin talált néhány klerikust, akik éjszaka feltörtek a páviai dómban néhány szarkofágot, és kivették Szent Speciosa szűz és Szent Epifánusz püspök csontjait. Amikor a rablás ismeretessé vált Páviában, Othwin

püspök elbúcsúzott a császártól, és drága adományaival észak felé sietett. A hildesheimi egyház hívei ujjongva fogadták. Bármilyen megdöbbenően hat is ránk ez az epizód, el kell fogadjuk Othwin kortársaitól, akik tudósítanak róla, hogy a szent ereklyék birtoklásáért való jámbor buzgóság a megszerzés módjának megfontolásával nem sokat törődött.

Az, aki így Hildesheimben talált új nyugvóhelyet, a leghatározottabb püspöki egyéniségek egyike volt a régi római birodalom utolsó időszakában. Pávia, ahol 438-ban született, szilárd talajt nyújtott számára, ahonnan e nagyon nyugtalan időkben áldásosan tudott működni az államért és az Egyházért. Fiatalon lett pappá; életrajzírója és utóda, Szent Ennodius (+ 521) páviai püspök tanúsága szerint mintegy nyolc éven át teljesítette a „menny katonája pályafutásának újoncszolgálatát”. Ebben az időben bontakozott ki természetes képességeinek gazdagsága. Arcvonásainak és alakjának feltűnő szépségét, csengő hangját, határozottságát és jólneveltségét minden embertársával való kapcsolatában magasztalták. Úgy látszik, már ifjú klerikus korában különleges tehetsége volt ahhoz, hogy a civakodók közt békét teremtsen. Ezen a téren mindenestre többet tett, mint amennyi természetes adottságaitól telt volna. Egy alkalommal egy paraszt, aki perlekedett egy pappal valami szántóföld miatt, nekitámadt a közvetítő Epifániusznak. Egész Pávia felháborodott a kedvelt szubdiákonuson esett sérelem miatt. Epifániusz azonban olyan meggyőző szeretettel bocsátott meg, hogy példája teljesen magával ragadta a perlekedőket. Saját személyének maradéktalan odaadásában rejlik sikerének voltaképpeni titka, nemcsak abban a kis vitás ügyben, hanem későbbi, nagy politikai küldetéseiben is.

Epifániuszt 466-ban szülővárosa püspökévé szentelték. Püspökségének éveit egybeesnek azokkal a sok szenvedést hozó zavargásokkal, amelyek a nyugatrómai birodalom bukásához vezettek. Felső-Itália hatalmas ura ekkoriban a germán Rikimer volt Milánóban. A római császárok neki köszönhetőek uralmukat. Ebben a természetellenes állapotban gyakran támadtak feszültségek. 471-ben megbízták Epifániuszt, hogy simítsa el egy egyenetlenséget Rikimer és apósa, Anthemiusz császár között. A püspök túlságosan fiatalnak és tapasztalatlanak érezte magát erre a feladatra, mégis vállalta ezzel a megokolással: „Vonzódásomat, amellyel hazámnak tartozom, nem tagadom meg.” A kibékítés sikerült, bár nem volt tartós.

Néhány évvel később egy másik árnyékcsászár kérte a püspök segítségét a nyugati gótok ellen, akik Dél-Galliából kiindulva megkísérelték, hogy kihasználják Itália belső gyengeségét. Epifániusz nem sajnálta a fárastó utazást az Alpokon át, sőt nem várta meg még a kedvezőbb évszakot sem, hanem rögtön télen elindult. A nyugati gótok királya, Eurik megindult a béke ilyen hírnökének láttán. A megmenekülés azonban ezúttal is csak a sors késleltetése volt. 476-ban Róma utolsó helytartóját is legyőzték a germánok, Odoaker leverte az utolsó császárt és Itália ura lett. Páviát ugyanebben az időben hódították meg és fosztották ki. Epifániusz minden befolyását érvényesítette az új uralkodónál, hogy a polgároknak az újjáépítést lehetővé tegye. Öt évre szóló adóhaladékot sikerült elérnie. A páztor fáradhatatlanul tevékenykedett nyájáért. Ő maga régen lemondott minden fényűzésről, és úgy élt püspöki lakásában, mint a legszegényebbek. Ami ezt a régi nemességből származó rómaiakat a barbárok támadása elleni védőbástyává tette, az nem a kifinomult kultúra és szokások, hanem a megélt Evangélium ereje. Így aztán „a hazáért” való helytállása túlmutat minden nemzeti érdeken. Epifániuszban az egységnek az az egyetlen alapelve testesült meg, amely megmaradt az 5. század széteső világából, és új jövő felé vezette azt: az Egyház.

Két évtizeddel az utolsó római császár letaszítása után a keleti gótok nyomultak be Itáliába Teoderik vezetésével. Ismét Felső-Itália lett a leginkább sújtott rész, s Epifániusz ismét a béke mentsvára lett. Teoderik, aki kiválóan értett ahhoz, hogy új birodalmának minden jó energiáját felhasználja, nagy tiszteletet tanúsított Pávia püspöke iránt. Őt küldte el a burgundiai királyi udvarba, hogy ott hater fogoly szabadonbocsátását kérje. Epifániusz kiegészítette ezt a nagy művet, amennyiben a hazatérők számára földet és pénzt kért Teoderiktől, hogy szabadságuk ne váljék teherré. 497-ben utolsó utazására indult Ravennából Páviába. Betegsége azonban gyorsabb volt, mint a kocsija, és Pádovában beteljesedett a szent jelmondata: „Az élet számomra Krisztus, a halál pedig nyereség”.

SZENT ÁGNES

Január 21.

+Róma, 304. (?)

A 303--305 közötti években az utolsó nagy üldözési hullám szakadt a Római Birodalom keresztényeire. Diocletianus császár úgy vélte, hogy restaurációs politikája keretében föl kell számolni a kereszténységet. Sokan nem állták ki a hitnek ezt a próbatételét, mások viszont megkapták az erősség ajándékát, hogy vérükkel tegyenek tanúságot hitük mellett.

Amikor azután 313 után már nem háborgatták a keresztényeket, hamarosan összemosták ez elmúlt idők történéseit. A Konstantin császárt megelőző időket szinte teljesen az üldözések idejének tekintették; az első évszázadok keresztényei hősként lettek. A vágyódással és büntudattal vegyes csodálat a vértanúk tiszteletének fölvirágzásához vezetett. Ami egy-egy esetben hiteles és közismert volt, azt minden különösebb fontolgatás nélkül általánossá tették. Eleven vértanú-irodalom keletkezett, amelyben a költészet és a valóság sajátos törvényeket követett. Amit Szent Ágnesről tudunk, azt ezzel a háttérrel kell szemlélnünk.

Származása és élete felől semmi biztos adatot sem ismerünk. A szentek naptára szűznek és vértanúnak nevezi, halála évének 304-et számítják. A mintegy ötven évvel később összeállított vértanújegyzék megemlíti a nevét. Damasus pápa verses sírfelirattal dicsőítette Ágneszt (366 és 384 közt), Ambrus milánói püspök néhány évvel később beszél róla (De virginibus I, 12; De officiis I, 41, 203), Prudentius, a hispániai költő pedig hosszú verssorokat szentel neki (Peristephanon 14). Ezekkel föl is soroltuk az Ágnesről szóló legkorábbi híradásokat. De mi derül ki belőlük?

Római Ágnes fiatalon áldozta életét keresztény hitéért. Nem világos, hogy lefejezték-e vagy megégették. Vértanúsága pontos idejéről hallgatnak a források. Már nem tudjuk kideríteni, hogy honnan merítik a legrégebb tanúk tudásukat. Római helyi tradíció őrizte meg a szent szűz, Ágnes vértanúságának hagyományát. E tradíciót a 4. század vége felé rögzítették írásban, s később káprázatos, meseszerű legenda szövődött köréje.

Sajátos jellegű tanúbizonyság viszont Szent Ágnes emlékhelye a római Via Nomentánán. Ezen a helyen Konstantin császár leánya, Konstantina bazilikát emeltetett, és hozzáépíttette saját mauzóleumát. Ez az építkezés a helyi hagyomány mellett szól: a régi egyházban szokásos volt ugyanis, hogy vértanúsír közelében választottak temetkezési helyet (depositio ad sanctos), és a szent közbenjáró erejébe vetett hitről tanúskodik.

Bár a szent nevén kívül más alig volt ismeretes, Ágnes a hitnek és a tiszteletnek köszönhetően nagy szentté lett. Nevét fölvtették a mise római kánonjába. Egyházyatyák és szónokok fáradhatatlanul hirdették e vértanú szűz dicséretét.

Ünnepét kezdettől fogva január 21-én ülték, mert a Depositio Martyrum szerint ezen a napon temették el.

A keresztény nép többféle változatban ismerte Szent Ágnes hősi halálának elbeszélését. Íme az egyik:

A mély börtön ajtajából néhány nőt lökdöstek elő, akiknek szemében leplezetlen félelem tükröződött, amikor a kínzás színhelyét megpillantották.

A kapitány szeme megakadt egy leány arcán. Alig lehetett több, mint 12 éves, és ő volt az egyetlen, akinek arcán a félelemnek nyomát sem lehetett fölfedezni.

A kapitány csodálkozott a fogoly fiatalságán, és a nevét kérdezte.

– Ágnesnek hívnak.

– Biztosan tévedés lesz, hogy idehoztak. Nyilván kényszerítettek, hogy részt vegyél a keresztények imáján.

– Nem, kapitány, senki sem kényszerített.

A férfi segíteni szeretett volna Ágnesnek. Egyszerűen semmi kedve sem volt már a véres ügyekhez. Most azonban irtózatot indultba jött ekkora bátorság láttán. Odakiáltott a katonáknak:

– Kötözzétek a cölöphöz! Ő lesz az első. Gúnyolta az isteneket és a császárt!

Amikor Ágnes a cölöpnél állt, így szólt a kapitányhoz:

– Kapitány, nem akartalak megsérteni. Segíteni akartál rajtam. De majd segít nekem az én Istenem, aki hatalmasabb, mint te és a császárod!

A kapitány dühöngve a korbácsért nyúlt. Az első suhintás süvítve füttyült végig a levegőben.

– Állj meg, kapitány! – hangzott a kiáltás az udvar másik oldaláról.

Egy megtermett katona lépett elő, aki rettenthetetlenségéről volt ismert, és emiatt a császár már többször megjutalmazta.

– Add nekem feleségül! Van neki bátorsága! Éppen hozzám illik. – mondta.

Az volt ugyanis a szokás, hogy egy nő megszabadult minden büntetéstől és kereszténysége megtagadásának számított, ha egy katona feleségül kívánta.

A kapitány odafordult a lányhoz:

– Egyik legjobb katonám kíván feleségül. Ha elhagyod a keresztények őrült hitét, elengedlek.

A katonák szeme a lányra szegeződött. Ágnes hallgatott. Még két másik katona lépett elő:

– Ha ő nem tetszik neki, mi szeretnénk elnyerni.

– Igazán mind megbolondultatok, vagy keresztények lettetek! – kiáltotta a kapitány. Villámló szemmel fordult a lányhoz:

– No, válassz, melyiké akarsz lenni?! Pompás választási lehetőség áll előtted. Ilyen még egy asszonnyal sem történt e falak között!

– Azé akarok lenni, aki engem először választott: Istené!

Erre vége szakadt a kapitány türelmének. Így kiáltott:

– Le kell fejezni, mégpedig azonnal! Rajta!

De senki sem mozdult. A kapitány ekkor a haragtól vörösen adott parancsot azoknak, akik a leányt feleségül kérték:

– Te lefejezed, te segítesz, a többiek meg elintézik a többi tennivalót!

A katonák törvénye pedig az engedelmisség.

Ezen a napon perzselően sütött a nap Róma tetői fölött. A vízholdóknak verejtéktől csillogott a hátuk, de a katonák szemében könny csillogott. Ilyen mindaddig nem történt Rómában.

SZENT FRUCTUOSUS, AUGURIUS és EULOGIUS vértanúk

Január 21.

*Tarragona, +259. január 21.

Fructuosus a 3. században volt Tarragonának, Hispánia egykori híres városának püspöke. Nagy tiszteletben állt. Élete eseményeit sajnos nem ismerjük, csak azt tudjuk, hogy diákonusaival együtt ő is áldozatul esett Valerianus császár 258. évi keresztényüldöző ediktumának, amely elsősorban a püspököket és diákonusokat vette célba. Fructuosust diákonusaival együtt, akik hozzá hasonlóan kitartottak Krisztus és Egyháza iránti hűségben, 259 januárjában letartóztatták, elítélték és kivégezték. Egy átdolgozott, hiteles keresztény tudósítás tájékoztat perük és vértanúságuk részleteiről. Ebből a következőkről szerzünk tudomást:

„Valerianus és Gallienus császár uralkodása, s Aemilianus és Bassus konzulsága idején Fructuosus püspököt és két diákonusát, Auguriust és Eulogiust január 16-án, vasárnap letartóztatták. Fructuosus éppen pihenőre tért, amikor Aurelius, Festucius, Aelius, Pollentius, Donatus és Maximus megbízottak behatoltak házába. Amikor Fructuosus meghallotta lépéseiket, azonnal felkelt és papucsban eléjük ment. A katonák így szóltak hozzá: Gyere velünk! A helytartó megparancsolta, hogy állítsunk elő diákonusaiddal együtt. – Menjünk! – válaszolta Fructuosus –, de ha megengeditek, felhúszom még a cipőmet. – Tedd, ahogy akarod – felelték a katonák. Elvezették és fogságba vetették. Fructuosust teljes bizalom töltötte el, és már előre örült annak a koszorúnak, amelyet az Úr szánt neki.

Szüntelenül imádkozott. Egész testvéri közössége mellé állott; enivalót és frissítőket vittek neki, és kérték, hogy gondoljon rájuk.

Másnap Fructuosus a börtönben megkeresztelte Rogatianus testvérünket. Hat napot töltöttek a börtönben. Január 21-én, pénteken elővezették és kihallgatták őket.

Aemilianus helytartó így szólt: Fructuosus püspök, Augurius és Eulogius lépjenek elő!

A bírósági szolga jelentette: Itt vannak!

A helytartó megkérdezte Fructuosustól: Hallottad, mit parancsoltak a császárok?

Fructuosus: Nem. Egyébként keresztény vagyok.

Aemilianus: Megparancsolták, hogy imádjuk az isteneket.

Fructuosus: Az egy Istent imádom, aki az eget és a földet alkotta, a tengert és mindazt, ami bennük van.

Aemilianus: Tudod, hogy vannak istenek?

Fructuosus: Nem.

Aemilianus: Hamarosan tapasztalni fogod.

Fructuosus akkor feltekintett az Úrhoz és csendesen imádkozni kezdett önmagukért.

A helytartó így szólt: Kinek akarunk hát engedelmessé válni, kivel tisztelünk, ha az isteneket nem tiszteljük és a császárnak nem hódolunk? – Ezután Auguriushoz fordult: Ne törődj Fructuosus szavaival!

Augurius diákonus azonban ezt mondta: A mindenható Istent tisztetem.

A helytartó erre megkérdezte Eulogius: Tiszteled Fructuosust?

Eulogius: Nem Fructuosust tisztetem, hanem azt, akit ő is tisztel! (Azokban az időkben néhány tévtanító Messiásnak mondta magát, a helytartó ezek szerint Fructuosust is ilyen álmissiásnak tartotta.)

A helytartó megkérdezte Fructuosustól: Püspök vagy?

Fructuosus: Igen, az vagyok.

A helytartó: Csak voltál! – és kihirdette az ítéletet: Mindhármukat elevenen égezzék el.

Amikor Fructuosus püspököt diákonusaival együtt levezették az amfiteátrumba, a nép nagy együttérzést tanúsított irántuk, Fructuosust ugyanis nemcsak a testvérek, hanem a pogányok is nagyon szerették. Az amfiteátrumban lektora, Augustalis odalépett Fructuosushoz, és könnyek között kérte, hogy levehesse a püspök cipőjét. Hagyd csak, fiam – válaszolta a püspök –, levetem én magam is. Nagyon biztosnak és boldognak érzem magamat, mert bizonyos vagyok az Úr ígéretében. Amikor letette cipőjét, előlépett Félix, a testvérek egyike, megragadta a kezét és kérte, hogy gondoljon rá. Ámde Fructuosus ezt felelte neki tisztán és érthetően, úgyhogy mindenki hallotta: Az egész katolikus Egyházra gondolnom kell, amely kelettől nyugatig terjed.

A már megnevezett megbízottak élesen figyelték. Fructuosus pedig Szentlélekkel eltelve, olyan hangosan, hogy minden testvér meghallhatta, így szólt: Nem fosztanak meg titeket a pásztorotoktól. Az Úr – ahogy megígérte – nem hagy cserben benneteket sem most, sem a jövőben. Amit itt láttok, az csak múltó megpróbáltatás.

Miután így vigasztalta a testvéreket, „bementek az üdvösségbe”, vagyis elnyelték őket a lángok.

Amikor elégték a kötelek, amelyekkel megkötözték őket, örömmel térdeltek le, és elmondták megszokott imáikat. A feltámadás bizonyosságában, a kereszt jelében (kitárt karokkal) imádkoztak az Úrhoz végső leheletükig."

Szent Fructuosusnak és diákonusainak vértanúaktáit évszázadokon át nemcsak Spanyolországban, hanem az afrikai egyházban is felhasználták liturgikus olvasmányul emlékűnnepeükön. Erről Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) is tanúságot tesz: ünnepnapjukon prédikációt mondott, és benne néhány helyet idézett a most olvasott aktából.

Január 22.

PALLOTTI SZENT VINCE pap

Január 22.

*Róma, 1795. április 21. +Róma, 1850. január 22.

Szüleinek, akiknek szent életét Vince gyakran emlegette, élelmiszerkereskedése volt Rómában. Vincének kezdetben nem sikerült az iskolában helytállnia. Tanítója, egy piarista atya mondta róla: „Egy kis szent ő, csak kár, hogy butácska”. Anyjával együtt aztán bensőségesen imádkozott a Szentlélekhez, és segítségével a legjobb tanulók egyike lett.

Kispapként írt sorai megéreztetnek valamit szenvedélyes természetéből:

„Isten mindenben és mindenkor! Semmit sem akarok, ami nem tetszik Istennek, semmit, semmit, semmit, de mindent, mindent, ami tetszik Istennek. Istent keresem egyedül, egyedül, egyedül!”

Vince számára Isten elsősorban a végtelent, a mérhetetlent, a végtelenül szentet és tökéleteset jelentette. Isten végtelenségével szemben önmagát semminek érezte. „Semmi és bűn az én egész gazdagságom, semmi és bűn az én egész életem. Ám Isten szeretete és nagy irgalmassága által Urunk, Jézus Krisztus egész élete az én életem.” Méltatlanságának ez az érzése arra készítette, hogy az Irgalmasság Anyjánál keressen menedéket.

1818-ban szentelték pappá Vincét. Filozófiából és teológiából doktorált, majd segédtanár lett a Sapienzia-egyetemen. Barátja, Bufalo Szent Gáspár (1786–1837) egyre jobban az apostolságra és a karitatív feladatokra irányította a figyelmét. Esti iskolát alapított az iparos- és munkásfiatalok számára. Rendkívül sikeres lelkigyakorlatokat tartott. Egyszer, még tanulóként egy látomásban szemlélte a szegények, üldözöttek, szenvedők végtelenül hosszú menetét; a tekintetüket reá irányították, ő pedig feljűk tárta a karját, és felkiáltott: „Meg akarlak vigasztalni benneteket, szenvedéseitek részese akarok lenni.”

Harminckét évesen a római szeminárium spirituálisá lett. Meggyőződése volt, hogy azt „a lelkületet, amely a papszenteléskor nem sajátunk, később már nem szerezzük meg; nem mintha teljességgel lehetetlen lenne, hanem mert nagyon nehéz”. Más szemináriumok és kolostorok is megnyerték gyóntatóatyjuknak. Tudták, hogy karizmatikus kegyelemmel felruházott férfi, és így gyakran hívták haldoklók ágyához és kivégzés előtt álló gonosztevőkhöz. Egyszer egy halálosan beteg öreg harcos töltött revolverét a fejpárnája alá helyeztette, hogy lelője a papot, aki megkísérli, hogy felkeresse. Vince öreg nőnek öltözött, és addig szolgált, amíg végül feltehetette a stólat, és meggyóntathatta.

Szüntelenül úton volt kolostorok, kollégiumok és intézetek, templomok és oratóriumok, a nyomor házai és a gazdagok palotái között, ahol koldulnia kellett. A leggyakrabban igénybe vett gyóntatóatyák és igehirdetők közé tartozott. Egyszerű prédikációi számtalan megtérést idéztek elő. Egyszer a következő szabályokat ajánlotta az igehirdetőknek: „Imádkozni, tanulni, és azt, amiről a prédikáció szól, olyan jól gyakorolni, ahogyan csak lehetséges. Először tanulmányozd a szentbeszéd tárgyát, és lehetőleg ne keresd a prédikálás alkalmát. Ha viszont felkérnek a prédikációra, a legszükségesebb és leghasznosabb igazságokról kell szólni, hogy a népben újból felélesszük a hitet, és újra meggyújtsuk a szeretetet, aztán bízunk kell Istenben, aki hív minket. A prédikáció előtt a lehetőség szerint legalább néhány pillanatot az imának és egy szentírási fejezet elolvasásának kell szentelni... A prédikáló ébressze fel magában azt a kívánságot is, hogy Jézus prédikáljon általa, és teljes bizalommal imádkozza hozzá: „Tüntess el engem, és lépj Te a helyembe!”

Pallotti állandó kérése volt az Úrhoz: „Zúzd össze az életemet, és ültess a helyébe a tiedet!” És ezt is el tudta imádkozni: „Koronázd meg irgalmasságodat azzal, hogy minden teremtménynek megmutatod az én méltatlanságomat és a Te nagyságodat. Különösen arra kérek: indítsd valamely teremtményedre arra, hogy verjen, vessen meg, kínozzon és alázzon meg akaratom szerint, hogy így

módon legyőzzem szenvedélyeimet és büszkeségemet, s minden rossz teljesen szétzúródjék bennem, és minden csak a jóra irányuljon most és mindenkor”.

A megaláztatásért mondott imádsága meghallgatást nyert abban a tíz évben, amikor a nápolyiak római templomának igazgatója volt. Ez az elhanyagolt templom tükrözte azt a botránkozást keltő életet, amelyet semmittevésre fecsért el az az öt kötelességmulasztó pap, akiknek az előjárója lett. Ezek a papok hihetetlen harcot vívtak ellene, hogy minden lehetséges módon ingereljék és visszalépésre készítsék. „Isten irgalmának bizonyágai ők, s az isteni gondviselés diadalmaskodik majd” – volt Vince válasza, és maradt anélkül, hogy igazolta volna magát, vagy ellenintézkedésekhez nyúlt volna. Néhány év alatt sikerült közösségét teljesen átformálnia, és a vallási élet megújulása kisugárzott egész Rómára.

Bizonyára nem volt senki Rómában, aki olyan világosan felismerte volna az idők jeleit, mint Vince. Láta az 1848-as forradalmi év eljövételét, és megérezte, hogy „egy új ugart kell feltörni”. Nemcsak a pápának javasolt egyetemes zsinatot a katolikus élet megújítására, hanem ennek a megújulásnak az érdekében kigondolta a katolikus apostolság világméretű, hatalmas tervét is. Minden katolikusnak, papnak, szerzetesnek és világi embernek egyaránt apostolnak kell lennie. A különféle apostoli tevékenységeket egységes szervezetté kell összefogni. Célja volt: „az igaz hitet minden nem katolikus közt elterjeszteni, a katolikusok hitét újból feléleszteni, megőrizni és további növekedésre segíteni; egyetemes szeretettel – melynek az irgalmasság testi és lelki cselekedeteiben kell megnyilvánulnia – oda hatni, hogy a világ megismerje: Isten a végtelen szeretet”. Mindenki, aki arra kötelezett, hogy felebarátját úgy szeresse, mint önmagát, arra is kötelezett, hogy együtt munkálkodjék képességei és lehetőségei szerint annak üdvösségén. Egy dolgot mindenesetre mindenki megtehetne: hogy imádkozzék és hogy jó példájával felebarátja épülésére szolgáljon. Mindenkinek van valahol és valamilyen módon alkalma, hogy jót tegyen: otthon vagy az utcán, szórakozás közben vagy a hivatalban, a tanulásban vagy a fizikai munkában rokonai, lakótársai, barátai és ismerősei üdvösségének elnyerésére. Mindenkinek arra kell törekednie a maga módján – még ha csak imádsággal és a keresztény erények gyakorlásával történik is ez –, „hogyan az egész világon mielőbb egy nyáj és egy pásztor legyen”.

Kiérezzük ezekből a sorokból, hogy mennyire jogosan nevezhette XI. Pius pápa Vincét az Actio Catholica előfutárának. Mindenekelőtt saját életét csatolta hatalmas programjához, a tőle kiáradt ösztönzéseket, amelyek például szolgáltak különféle vallási társulatok, közösségekben élő papok és testvérek társaságának és egy nővérekongregációnak az alapításához. Az utóbbiakat papok és laikusok körei támogatták és gondozták. Ezt a szervezetet „A Katolikus Apostolság Társaságának” nevezte; feladata volt, hogy újból ösztönözzön minden katolikus vállalkozást, egyeztesse őket, megnyerjen számukra imádkozókat és mindenféle jellegű segítőket, olyanokat is, akik anyagi támogatást nyújtanak nekik. A Hitterjesztés Lyoni Egyesülete, amelynek a modern missziós mozgalom nagyon sokat köszönhet, ebben az anyagi támogatásban veszélyeztetve látta saját feladatát, elérte, hogy Vince művét betiltották; ez volt a legsúlyosabb csapás Pallotti életében. Amikor ismét engedélyezték, le kellett mondania a gyűjtő tevékenységről. A betiltással tehát elsősorban a laikus világra történő szélesebb körű, bensőséges ráhatást akadályozták meg. Emellett sok jó vállalkozást természetesen nem is lehetett már olyan jól támogatni, mint ahogy egyébként lehetséges lett volna. Pallotti műve ellen azt is felhozták, hogy a katolikus apostolság nem lehet valamely társulat feladata az Egyházon belül, hanem a világ püspökei ügyének kell lennie. „A Katolikus Apostolság Társasága” átalakítva „A Missziók Jámbor Társasága néven folytatta tevékenységét. Vince a szívében viselte a külföldi missziók sorsát is; nevéhez fűződik a milánói és Mill Hill-i missziós szeminárium. Másik kedvelt gondolata volt az Egyház újraegyesítése. Ő hívta életre azokat a nagyszabású ünnepeket, amelyeket évenként tartanak vízkereszt oktavája folyamán a San' Andrea- templomban az ortodox egyházzal való újraegyesülés végett.

1849 augusztusában így szólt Tiszteletreméltó Bernhard Maria Clausi (1798–1849) Vincéhez, a gyóntatóatyjához: „Vince, Vince, emelkedj föl ebből a szennyes világból! Mit keresel még itt? Egy hónap és három nap! Clausi 1849. december 20-án, Vince pedig egy hónappal és három nappal

később halt meg. Egy fagyoskodó embernek ajándékozta a köpenyét, és köpeny nélkül ült be a hideg gyóntatószékbe. Az akkor szerzett tüdőgyulladásban halt meg 1850. január 22-én.

1950-ben XII. Pius pápa boldoggá, 1963-ban pedig XXIII. János pápa szentté avatta.

SZENT VINCE

Január 22.

*304.

Vince a korai keresztény idők azon szentjei közé tartozik, akiknek történeti valósága kétségtelen, de életükről és halálukról alig van megbízható híradásunk.

A legendás Passio S. Vincentii levitae (Szent Vince diákonus kínszenvedése) szerint Vince a spanyolországi Huescából származott. Szent Valerius, Zaragoza püspöke oktatta a szent és a profán tudományokban. Miután diákonussá szentelték, Vince mint segítőtárs és diákonus magára vette mindazokat a tennivalókat, amelyeket püspöke öregsége és hiányos beszédképessége következtében nem tudott ellátni. Amikor Diocletianus császár alatt kitört a nagy üldözés, Valencia kegyetlen helytartója azzal akart tekintélyt szerezni magának, hogy a császári parancs végrehajtását a püspökön és diákonusán kezdi. Bilincsbe verve Zaragozából Valenciába vezették őket, és ott 304 táján mindketten elszenvették a vértanúságot.

Az ősz püspök a bántalmazások következtében hamarosan kiszenvedett, Vince azonban a borzalmas kínzásoknak egész sorozatát volt kénytelen elviselni. Amikor végre meghalt, a helytartó – aki túl gyorsnak találta Vince halálát és kevésnek a szenvedését – még a halotton is ki akarta tölteni bosszúját. Megtagadta tőle a temetést: kidobták testét a szántóföldre, hogy kutyák és madarak falják föl. De egy nagy holló – Isten küldte! – megvédte a holtat. Végül a tetemet zsákba varrták, és kövekkel súlyosbítva a tengerbe vetették. Ekkor a tenger hullámai újra meg újra a partra sodorták a szentet, míg egy keresztény meg nem találta és illően el nem temette.

A szent kultusza elsősorban a latin egyházban ősi. Így a spanyol vértanú-diákonus neve ama kevesek közé tartozik, akik be vannak jegyezve Polemius Silvius kalendáriumába, valamint a karthagóiba. Nem volt az egész birodalomban egyháztartomány, amely Szent Vince ünnepét meg ne ülte volna. Szent Ágoston több prédikációt mondott a szent tiszteletére, minden martirológium megemlíti, és Rómában három templom viseli a nevét.

Tisztelete főleg Franciaországban terjedt el, amihez különösen hozzájárulhatott a szent tunikájának vagy stóljának (öltözetének) a története. A zaragozai püspök I. Childebert királynak ajándékozta azt, és a király számos más ereklyével együtt 531-ben Franciaországba vitette. A király állítólag saját templomot építtetett az összes ereklyék számára, amely később a Saint-Germain-des-Prés nevet kapta. Szent Vince tunikája Franciaországban hamarosan olyan tekintélyre tett szert, hogy Tours-i Szent Márton igen tisztelt köpenyével kelt versenyre a hívek szemében. Tunikája révén lett Vince később a takácsok védőszentje, ami a chartres-i takács-céh esetében már a 13. században kimutatható.

Szent Vince azonban elsősorban ünnepének dátuma (január 22.) következtében lett népszerű mint időmeghatározó szent, különösen a szőlősgazdák körében. Máiig sok nyelven használatos még a régi paraszti mondás: „Ha megcsordul a Vince, tele lesz a pince”. Hogy szentünk a bor patrónusa lett, annak oka nagy valószínűséggel nevének népies etimológiája: Vin-Cent (százszoros bor).

Franciaországon kívül a keresztény bortermelők Elzászban, Dél-Németországban és Ausztriában részesítik tiszteletben. Párizsi borkereskedő-társulások még a barokk időkben is verettek olyan pénzt, amilyen egyéb szentekkel együtt Vince is látható.

A vértanú diákonus életének eseményeiről csak a hívő hagyomány szolgál elbeszéléssel. A Legenda aurea (Aranylegenda) a maga módján tanúságot tesz szentünk erős szókimondásáról.

A bírónak ezt mondta: „Te, a halál papja, csak kőből faragott isteneket tudsz imádni. Mi azonban a világosság élő Istenét imádjuk és ezzel megvalljuk az egyedül igaz és egyetlen Istent, valamint az Ő Fiát, Jézus Krisztust.”

Félelem nélkül nézett szembe Vince a kínzásokkal: „Rajta, zúdítsad csak rám minden gonoszágodat, amelyet a gonosz lélek sugall neked: Látnod kell majd, hogy Isten segítségével erősebb leszek a szenvedésben, mint te a kínzásban.”

Amikor a hosszú kínzás után a hóhér karja fáradtan lehanyatlott, így szólt hozzá a megkínzott: „Mitől lankadt el a kezed? Bíró, tévedsz! Azt véled, hogy kínozok engem, amikor összeszabdalom tagjaimat, melyek előbb vagy utóbb úgyis elenyésznek. Él azonban bennem valami, amit nem tudsz hatalmadba keríteni, és ami kigúnyol téged, mert nem vagy képes hozzáfélni!”

„Nem kívánom, hogy szenvedésemet csökkentsed, de azt el kell ismerned: alulmaradtál mindabban, amit csak velem elkövettél.”

Amikor még a természet erői is védelmezték a vértanú meggyalázásra kidobott testét, a kétségbeesett bíró fölkiáltott: „Hát még a halálban sem tudom legyőzni!” Ebben az értelemben mondta később Szent Ambrus Vincérő: „Megkínzták, összeszurkálták, megkorbácsolták és megégették, legyőzni mégsem tudták!”

Január 23.

LY ANDRÁS pap

Január 23.

*Csing-ku, 1692. +Ly-pao-tho, 1774. január 23.

Ha Ly András, a kínai világi papot besoroljuk az Egyház jelentős szentjei vagy boldogjai közé, nem azért történik, mert Kína első papjainak egyike volt, nem is mint hithirdetőnek és szervezőnek jelentős sikerei miatt, hanem mert mint már a halála után írta Boldog Moyo János-Márton (lásd: 251. o.): „Non est inventus similis illi (nem lehetett hozzá hasonlót találni), – a legragyogóbb talentumokkal rendelkezett, számos könyvet írt, s az üldözések és zaklatások egész sorát állta ki”. Egy ismerőjének ehhez a bizonyítványához csatlakozik az a szerencsés körülmény, hogy kínai papok tollából való dokumentummal rendelkezünk, amely egyedülálló nemcsak Kína, hanem az egész világ missziós történetében; egy latinul írt naplóval, amely 1924. évi kiadásában 677 sűrűn nyomott oldalt tesz ki. Az európai hithirdetők és kínai munkatársaik bizonyosságait megerősíti ez a napló, amelyet egyáltalán nem kinyomtatásra szántak, és csak 1906-ban vált ismeretessé Adrien Launay, a párizsi missziós szeminárium történésze és levéltárosa révén.

Ly András 1692-ben született Senszi tartományban, de már gyermekkorában Szecsuán tartományba került; a párizsi misszionáriusok, La Baluere és Basset vették magukhoz az eszes gyermeket, és már a latinra is tanították. Amikor a hithirdetőknek az 1707. évi rítusvita következtében el kellett hagyniuk Szecsuán tartományt, a tizenöt éves András is csatlakozott hozzájuk. Makaóban kapta meg a tonzúrát 1709-ben Ch.-T. Maillard de Torunon (1668–1710) pápai legátus kezéből, olyan kínos kísérő körülmények között, hogy ezek egész életére belevésődtek emlékezetébe. Az összegyűlt európai misszionáriusok között ugyanis egyesek kikeltek a kínaiak pappá szentelése ellen, s egyikük ez alkalommal erre a kemény ítéletre fakadt: „A kínaiak büszkék, állhatatlanok és hálátlanok, s ezért nem szabad őket pappá szentelni”. Még a párizsi misszionáriusok kantoni hivatalában is hallania kellett később ilyen szavakat: ettől kezdve ugyanis András Ayuthiának, Sziám egykori fővárosának a párizsi misszionáriusok által alapított szemináriumában végezte tanulmányait.

Miután 1725-ben msgr. de Cicé, Sziám apostoli vikáriusa pappá szentelte, a következő évben ismét Kínába ment. A párizsi misszionáriusok kantoni prokurátora a fiatal papnak a Fukien tartománybeli missziós területet jelölte ki, amelyet az ottani hithirdetők a későbbi vértanú püspök, Boldog Sanz Péter (lásd: 298. o.) vezetése alatt gondoztak. Már három év múlva azonban egy üldözés

menekülésre készítette, két évvel később pedig súlyos betegsége arra kényszerítette, hogy hagyja el Fukient, és a párizsi misszionáriusok kantoni képviselőjén keresztül gyógyulást. Mivel azonban az orvosok úgy ítélték, hogy Fukien tengeri klímája káros az egészségére, a prokurátor Szecsuán hegyes vidékére küldte, az ott tevékenykedő hithirdetőkhöz, Joachim de Martiliat-hoz (1706–1755), aki a következő időkben azután atyai barátja lett. Szecsuáni együttes munkájuk csupán rövid életű volt, mert az akkori apostoli vikárius, Müllener német lazarista unszolta őket, hagyják el Szecsuán tartományt és Hukuangban tevékenykedjenek. Csak 1737-ben adta át a Propaganda Kongregáció Szecsuán tartományt jogszerűen a párizsi misszionáriusoknak. J. de Martiliat-t Yünnan apostoli vikáriusává nevezték ki, és msgr. Müllener 1741-ben püspökké szentelte. Msgr. Müllener és utódja, a dominikánus Maggi halála után reá hárult Szecsuán, Hukuang és Kveicsu vezetése is. Mielőtt még azonban Joachim de Martiliat püspök lett volna, Andrással együtt sínylődött a kínai börtönben. A fogság mind enyhébb lett, végül visszaadták a szabadságukat.

1746-ban a Fukien tartományban dühöngő keresztényüldözés átcsapott Szecsuánba is. Martiliat és András egyik helyről a másikra menekült, míg végül a püspök számára nem maradt más hátra, mint hogy Makaóban keressen menedéket. Röviddel megérkezése után, 1747. január 17-én írt kínai munkatársának, hogy amennyire lehetséges, a misszió minden eseményéről és kérdéséről szabályszerűen értesítse. András örömmel vette ezt a megbízatást, és évről évre rendszeresen elküldte Makaóba csaknem naponta készített feljegyzéseit. A naplóvezetés annyira szokásává vált, hogy püspökének halála (1755) után is folytatta. Ez az a napló, amely 1747. június 15-ével kezdődik, és amelyet 1763 végéig folytatólagosan vezetett a párizsi misszionáriusok makaói prokurátora számára.

Ez a napló nemcsak a szecsuáni fiatal misszió és a szomszédos tartományok egyháztörténetének különösen értékes forrása, hanem különösképpen tanulságos az üldözések alatti missziós módszerek és lelkipásztorkodás szempontjából is. Ezen túlmenően kulcsot ad a kezünkbe, hogy megérthessük egy akkori kínai pap jellemét és magatartását.

6.000 keresztény élt Szecsuánban, amikor Andrásra hárult a gond és felelősség az óriási területen szétszórta seregért. Hogy e kicsiny nyájak nagyobb részben kitartottak a hitük mellett, és új megtérésekkel még gyarapodtak is, az ennek az egyszerű és alázatos kínai papnak az érdeme. Ha meggondoljuk, hogy Szecsuán tartomány 566.000 négyzetkilométer, megértjük, mekkora fáradságot és lemondást követelt a keresztényeknek csupán a gondozása is, hozzátevé, hogy Andrásnak nem volt valami jó az egészsége; felfogjuk továbbá, hogy emberileg egyszerűen lehetetlen volt oly sok, többnyire magányosan lakó keresztényt szabályos időközönként felkeresnie. Éveken át nélkülözniük kellett a papi segítséget és tanítást. Sok helyütt ezért kihűlt a hit, és így teljességgel érthető a hithirdető gyakran ismétlődő panasa a keresztények tudatlansága, a pogány erkölcsök és néhány aposztázia miatt. 1750-ben egy másik kínai pap, Ly Lukács érkezett a szíami szemináriumból Szecsuánba; idősebb névrokona gondos apaként látta el, és bevezette a missziós munka gyakorlatába.

1754-ben kapta meg első francia hithirdetőjét, Lefèvre-t munkatársául, aki azonban méltóságon alulinak találta, hogy tanácsokat fogadjon el egy tapasztaltabb kínai paptól. Ismét üldözések kezdődtek, s ezek során mindkettő, András és Lefèvre is áldozatul esett. Fogságból fogságba hurcolták őket, amíg végül azután a francia misszionáriust Makaóba száműzték, majd azután 1792-ben a francia forradalom áldozataként kellett meghalnia; András viszont mint kínait szabadon engedték. 1756-ban lépett a missziós területre François Pottier, a későbbi apostoli vikárius, és kezdettől fogva szívélyes és bizalommal teli érzéseket táplált kínai testvére iránt. Pottier hamarosan jogilag András felettese lett, mert Martiliat halála (1755) után a Propaganda Kongregáció a már Makaóban tartózkodó P. Raymondot Szecsuán apostoli vikáriusává nevezte ki, ő pedig Pottier-t a vikáriusává. 1762-ben azután a szíami szeminárium egy professzorát, P. J. Kerhervét nevezték ki apostoli vikáriussá. Ő András javasolta püspöknek és apostoli vikáriusnak a Propaganda Kongregáció számára: „Ly András úr bizonyos alkalmasabb lenne erre a posztra. Ez a tiszteletreméltó hitvalló mindenkinek a megítélése szerint a szecsuáni misszió lelke és támasza. Püspökké szentelése a

szecsuáni keresztények hitét újból megélné, a szeminárium tanulóit pedig reménységgel töltené el... a keresztelések száma megsokszorozódna...”

A hithirdető kívánsága nem teljesült ugyan, mert 1767-ben Pottier-t választották meg apostoli vikáriussá, azt mégis mutatja, hogy milyen nagyra becsülték missziós körökben a kínai papot. András ebben az időben bizony már öreg és megtört volt ahhoz, hogy felnőhessen ilyen feladatra. 1761 után egy üldözés alkalmával hosszú börtönt kellett elviselnie. Amikor kiszabadult, betegsége és nagyothallása nem tette többé lehetővé, hogy szétszórt keresztény közösségeket gondozhasson. Pottier helyettes vikárius ezért rábízta a Csengtu város közelében levő, mintegy 700 keresztény számláló közösséget. Itt nemcsak – mint előzően – termékeny lelkipásztori tevékenységet fejtett ki, hanem elindított egy új munkát is: megalapította Kína első kisszemináriumát, hogy előkészítse azokat a tanulókat, akik a sziámi szemináriumban akarták folytatni tanulmányaikat. A mindenfelé uralkodó nagy szegénység miatt a misszionáriusok ezt „Krisztus születése szemináriumának” (Séminaire de la Nativité) nevezték. Pottier, aki 1769-ben megkapta kinevező bulláját, ide hívta a misszionáriusait -- köztük Franciaországból és Sziámból való erősítések is voltak –, hogy velük együtt közösen végezzen lelkigyakorlatot püspökké szentelése előtt. Alig kezdték meg azonban ezt, amikor hirtelen felbukkanó csapat tört rájuk, három mandarinnal az élén. Mindenki menekült, amilyen gyorsan csak tudott. Csupán Gleyo misszionáriust fogták el, aki 1777-ig a kínai börtönökben szenvedett. Andrásnak is sikerült elmenekülnie és ismét új menedéket találnia. 1770-ben egy feljelentés következtében mégis arra kényszerült, hogy az újból megnyitott kisszemináriumot feloszlassa és meneküljön. A szeminaristákat Sziámba tudta küldeni, maga pedig egy kicsi, távol eső közösségben, Ly-pao-thóban talált utolsó földi menedékhelyére. Itt halt meg 1774. január 23-án, nyolcvankét éves korában.

E rövid életrajz sajnos csak halvány képet tud nyújtani a kínai pap gazdag személyiségéről. Különösen az első években mutatkozott kiváló szervezőnek. Naplói számos pontos évszámot tartalmaznak, a keletkezően levő új közösségek vásárlásait és bérleti szerződéseit, fáradozásait a hitoktatók és keresztény előjárók elmélyültebb képzése érdekében, és gondoskodását a Makaóval való kapcsolat fenntartásáról s az évenként küldött futárokról. Emellett igazi hithirdető volt, aki minden kínálkozó alkalmat kihasználta, hogy a pogányokkal megismertesse a keresztény hitet és jártassá tegye őket benne.

Egy sor általa szerkesztett írás állt a pogányok térítésének szolgálatában. Módszere a párizsi misszionáriusok alapvetését követte, s egyszerűsített formájában mint „alulról felfelé” történő haladás jellemezhető (ellentétben a jezsuitákéval, amely „felülről lefelé” akart haladni). Folytonosan új közösségek alapítására törekedett, s ezeket azután egészséges és vallásos családok magva köré tömörítette. Hogy ez a rendszer is eredményes volt, mutatja az a tény, hogy Szecsuán a hierarchia 1947. évi felállításakor már nyolc egyházmegyére oszlott (közülük három a kínai világi klérusé volt). A már megnyert keresztényekre irányuló lelkipásztori tevékenységét is alig méltathatjuk kellőképpen. A szentmise ünneplése, kivált a nagyobb ünnepeken, amikor a keresztények messziről sereglettek össze, központi ügy volt számára. E célból általánosan érthető kínai nyelvre fordította le az Ordo Missae; Moyéval imakönyvet adott a keresztények kezébe, amely felettesei utasításainak megfelelően csak az Egyház liturgikus könyveiből való imádságokat tartalmazta. A kínai újévnek, a kínaiak fő ünnepének megülését nagy szeretettel és alkalmazkodással igyekezett valóban vallási liturgikus ünnepé formálni.

Egész missziópapi élete számára érvényes eme alázatos vallomása: „A lelkipásztorkodás és a papi hivatal a művészetek művészete. Senki nem állíthatja, hogy bármely halandó akkora bölcsességgel, tudománnyal és isteni okossággal rendelkezik, amelynek birtokában sohasem téved le a helyes útról. De őszintén és férfiasan küzdöttem”.

WARD MÁRIA rendalapító

Január 23.

*Mulwith, 1585. január 23. +Hewarth, 1645. január 30.

1585. január 23-án született, amikor I. Erzsébet idejében a katolikusokat elkeseredetten üldözték. Olyan környezetben nőtt fel, amely vallását buzgón gyakorolta, és szilárdan kitartott a katolikus Egyház iránti hűségében. Szülei gyakran kockáztatták az életüket, amikor papot rejtettek el a házukban. Nagyanyjának, Wright Orsolyának, akinél Mária korai gyermekségének néhány évét töltötte, a hite miatt tizenegy évig tartó fogságot kellett elszenvednie. Mária éber lélekkel fogadta magába a nagy angol hitvallókról és vértanúkról szerzett értesüléseit.

Isten gazdag adományokkal halmozta el: kiemelkedő természetes bájjal, világos értelemmel és hajlíthatatlan akaratereővel; ő pedig fel is használt mindent, hogy mindig mindenben Isten nagyobb dicsőségére járjon el.

Már korán érezte szerzetesi hivatását. Mivel Angliában minden kolostort feloszlattak, külföldön akarta célját elérni. Családja és barátai ellenezték tervét; árulásnak tűnt számukra, hogy olyan időben, amikor a fenyegetett angol egyház rászorul minden hú gyermeke tevékenységére, valaki a kolostor békéjébe akar visszavonulni. Ugyanakkor a westmorelandi gróf örököse Mária kezére pályázott, s ezzel a házassággal sokat nyert volna a katolikusok ügye. Kezdetben Mária gyóntatóatyja is úgy látta, hogy ez a kapcsolat Isten akarata, csakhamar felismerte azonban, hogy felfogása keresztezi Isten terveit. A huszonegy éves Mária a flandriai Saint-Omer klarissza kolostorába került. (A rend megválasztásában teljesen papi tanácsra hagyatkozott; kívánsága csak az volt, hogy „a legszigorúbbat válassza, hogy lelkét ne csak részben, hanem teljesen és mindenestül Istennek adhassa”.) Azt remélte, hogy a visszavonult szemlélődésnek és a zsolozsma istendicséretének élhet majd, de a helyét a kolduló nővérek között jelölték ki. Naponta be kellett járnia a környék falvait, s gyakran gúnyos beszédek kíséretében, és az összeroskadásig kimerülve élelmet gyűjteni a kolostor számára. Nehezítette helyzetét egy térdén támadt gennyes kelevény. Mária mindenben Isten akaratát látta, de csaknem egy év múlva a kolostor általános vizitátora alkalmatlannak találta erre az életmódra. Letette a szerzetesi ruhát, elhagyta a vallon konventet, és egy sugallat hatására ugyanott kolostort akart alapítani a klarissza rend angol tagjai számára, s erre a célra fordította vagyona nagy részét.

Novíciaként belépett az új kis közösségbe, ahol imádkozva és vezekelve mélységes belső békét élvezett. Csakhamar úgy érezte azonban, hogy Isten ellenállhatatlan erővel ragadja meg; így közölte később: „Legnagyobb vigasztalásom annak felismerése volt, hogy Istennek terve van velem. Eközben megmutatkozott számomra, hogy nem kell megmaradnom Szent Klára rendjében; valami mást kellett tennem, de hogy mit és milyen természetű dolgot, azt nem láttam és nem is tudtam kitalálni. Csak azt értettem meg, hogy ez valami jó és Isten akarata szerinti dolog lesz.”

Hónapokon át próbálta Mária főnöknője parancsára félretenni ezt a megtapasztalását, mint amit az ördög az ő megzavarására sugallt, és a számára oly kedves kolostori életet tovább folytatni. Végül azonban Isten egyértelmű hívását kellett felismernie, s meg nem értve és megvetetten elhagyta a kolostort.

Miután így három évet a kontinensen időzött, visszatért a családjához Londonba. A következő hónapokat világi apostolkodással töltötte. Haldoklókat és betegeket látogatott, előkészítette őket a pap jövetelére, gyermekeket oktatott a hitgizságokra, gondozta a szegényeket, báli ruhában elvegyült a nemesi társaságban, arra gondolva, hogy itt is embereket vezessen vissza az Istenhez. Mária csakhamar talált fiatal munkatársakat. Amit azonban tenni tudtak, csekély volt. Szükségesnek látszott, hogy Anglia fiatalságát a hit alapjaira oktassák, és meg is erősítsék benne, hogy később képviselhessék majd hazájukban a katolikus Egyház ügyét. Mária biztos helyen, a kontinensen telepedett le, első hét társnőjével és növendékeinek egy csapatával, s Saint-Omerben megalapította első iskoláját. Az oktatás és (járványos időkben) a betegek ápolása mellett az „angolkisasszonyok” a kor özvegyi ruhájába öltözve apácaéletet éltek, de klauzúra és zsolozsma nélkül. Voltak, akik ezt

nehezményezték, mert nem felelt meg az Egyház hagyományának. Ward Máriától azt kívánták, hogy közösségével csatlakozzék valamelyik meglévő női rendhez, és hogy jóváhagyott regula szerint éljen. Ő ezt elutasította, de nem tudta megmagyarázni, hogy valójában mit akar intézetével, miután ő maga évek óta bizonytalanságban maradt felőle. Végre 1611-ben megkapta Isten titokzatos útmutatását, és felismerte célját. Megbízatásának végrehajtása minden ellentmondással szemben könnyű lett számára, összevetve a korábbi évek sötétségével. Arra törekedett, hogy Isten akaratával szembe ne állítson önmagában semmiféle akadályt, hogy Isten végrehajthassa általa művét.

Miközben a tagok száma és munkája is megnövekedett a kontinensen, Mária visszatért Angliába, és Londonban megalapította első házat. Tevékenysége nem maradt sokáig elrejtve. Fejére nagy vérdíjat tűztek ki. Legelkeseredettebb ellensége, a canterbury anglikán érsek azt mondta róla: többet ártott, mint sok pap, és szívesen kicserélte volna hat-hét jezsuitával. Miközben országszerte kutattak utána, tárgyalás végett önként a palotába ment, és amikor hiába várt üldözőire, belevéste nevét az egyik ablakba.

Attól kezdve életének nagy részét a kontinensen töltötte; egyre újabb házakat alapított, és fáradozott az egyházi jóváhagyásért. Ma érthetetlennek tűnhet, hogy eszméje: „valamiféle vegyes életmód” – tudniillik a kolostori élet összekapcsolása „a felebaráti szeretetnek a kolostoron belül el nem végezhető gyakorlataival” – oly nagy ellenállásra talált. Ennek történeti alapjai összetettek. Szerepet játszhattak benne a személyét és művét ért rágalmak, továbbá a jezsuita rend tagjainak ellenállása is, akik félték a „második rendtől”. Más oldalról mint „jezsuita nők” ellen – ahogy a nép nevezte őket – a jezsuita rendnek az Egyházon belüli ellenfelei léptek fel velük szemben. Mária következetes törekvése, hogy intézetét (Institutum Beatae Mariae Virginis = A Boldogságos Szűz Mária Intézete) közvetlenül a pápának rendelje alá, ellenfeleket támasztott számára a püspökök között.

A Szentszék elé terjesztette intézetének tervét, római útra is vállalkozott, hogy ügyét maga tárja a pápa és a bíborosok elé; házat nyitott Rómában, hogy mindenki meggyőződhesen ügyének igaz voltáról – mindez mégsem tudta feltartóztatni az intézetre mért megsemmisítő csapást. Voltak már házai Saint-Omerben, Londonban, Liège-ben, Kölnben, Trierben, Rómában, Nápolyban, Perugiában, Münchenben, Bécsben, Pozsonyban; az intézet taglétszáma már százakra emelkedett, amikor VIII. Orbán pápa 1631-ben kiadott bullájával feloszlatta. Magát Máriát mint eretneket egy müncheni klarissza kolostorban őrizték. Halálos betegen elmondhatta: „Sohasem mondtam vagy tettem semmit, sem nagyot, sem kicsit Őszentsége vagy a szent Egyház tekintélye ellen”. Inkább lemondott volna a haldoklók szentségéről, mint hogy a visszavonás látszatába keveredjen. Visszanyerte egészségét, és három hónap múlva elengedték a fogságból. Életműve darabokban hevert, házait feloszlatták, a nővéreket hazaküldték. Mária azonban töretlen erővel indult el harmadik római útjára, és a pápa lába elé vetette magát, aki megengedte, hogy néhány társnőjével együtt az ő különleges felügyelete és oltalma alatt megnyisson egy házat, és lányok nevelésével foglalkozzék. Müncheni házat is visszaállíthatta. Lassanként újból növekedni kezdett alapítása.

Mária azonban arra érezte magát hivatottnak, hogy visszatérjen hazájába. Anglia megtérítésének szentelte élete utolsó éveit Londonban és Yorkban. 1645. január 30-án halt meg.

Alapításának jóváhagyását nem érte meg. 1703-ban a szabályzata jóváhagyást nyert ugyan, de 1749-ben XIV. Benedek pápa megtiltotta, hogy rendalapítóként tiszteljék. Ezt a tilalmat 1908-ban X. Pius feloldotta, miután az angolkisasszonyok rendjét már 1877-ben jóváhagyták. 1978-ban kapta meg a rend a Szent Ignác-i konstitúciók használatának jogát.

XII. Pius a világi apostolok 1951-ben tartott kongresszusán úgy emlékezett meg Ward Máriáról, mint aki „a katolikus Angliával ajándékozta meg az Egyházat történelmének legsötétebb és legvéresebb óráiban”. A mai Egyház feladata, hogy méltányolja Ward Mária apostoli eszméjének hatékonyságát és személyének sugárzó erejét.

Január 24.

SZALÉZI SZENT FERENC

Január 24.

*Sales kastélya, 1567. augusztus 21. +Lyon, 1622. december 28.

Szalézi Ferenc-Bonaventura 1567. augusztus 21-én született Franciaországban, Thorens közelében, a salesi kastélyban. Családja az ősi savoyai nemességhez tartozott és mélységesen ragaszkodott katolikus hitéhez abban az országban, amely nagyrészt elfogadta a kálvinizmust. A számos gyermek között Ferenc volt a legidősebb: kilenc testvére következett még utána. Első tanítója és nevelője a kastély káplánja, Jean Déage volt, aki egész pályáján kitartott mellette.

Ferenc a La Roche-i és az annecyi kollégiumokba járt, majd 1562-től a jezsuitáknál tanult Párizsban. Már tizenegy éves korában föladták neki a tonzúrát, hogy egyházi javadalmakat élvezhessen, pedig családja éppenséggel nem szánta őt papi pályára.

1586 decemberében megismerte Kálvin eleve-elrendelés tanát. Azt hitte, hogy ő is az örök kárhozatra van rendelve; de azért hű maradt a katolikus hithez, s csak akkor lábalt ki a válságból, amikor magáévá tette Lessius elméletét, amely szerint Isten az eleve-elrendelésnél számításba veszi az ember érdemeit.

1588 nyarán a vallásháborúk kezdték bizonytalanná tenni Párizs környékét, ezért apja visszahívta Savoyába, hogy azután Padovába küldje. A család akarata iránti engedelmességből jogot tanult, személyes érdeklődésének kielégítésére pedig teológiát. Jezuíták és teatinusok révén megismerte A lelki harc című könyvet, és ez nagy hatást gyakorolt lelkiéletének további fejlődésére. 1591. szeptember 5-én elnyerte a jogi doktorátust, majd egy római és loretoi zarándoklat után 1592 tavaszán visszatért Savoyába.

Ettől kezdve szilárd volt elhatározása, hogy pap lesz. A házasságot, amelyet családja előkészített számára, visszautasította. Nagybátyja, Szalézi Lajos kanonok azon volt, hogy támogassa atyja ellenállásának legyőzésében. Összekötetésbe lépett a genfi püspökkel, és titokban elintézte, hogy Ferenc pápai kinevező okmányt kapjon, amely neki adományozza a genfi Szent Péter-káptalan préposti címét. Az egyházmegyében ez volt a püspök után a legmagasabb rang. Ez hízelgett a családi hiúságnak, és így az apa beleegyezését adta. Ferencet 1593. december 18-án pappá szentelték.

Először Thono vagy Chablais vidékének lelkipásztori ellátását bízták rá, olyan területét, amelyet a berniek hódítása után, 1536-ban erőszakkal kálvinizmusra „térítettek”. Miután a savoyai herceg visszahódította, most helyre kellett állítani a katolikus hitet a vidéken. Ez a feladat Ferenc számára súlyos testi megpróbáltatásokat jelentett: hajléktalanságot a hegyi tél hidegében és életveszélyes rajtaütéseket ellenfelei részéről. Nyilvános vitákat tartott és röpiratokat szerkesztett, amelyeket később Viták címen összefoglalt; ezenkívül kiadta első művét A szent Kereszt zászlajának védelme címen.

Háromszor titokban Genfbe utazott, hogy Kálvin utódjával, Bézával párbeszédet folytasson a hitről. A megtérések száma nagy volt. A sikerek nyomán a püspök Ferencet kinevezte segédpüspökévé. Ebben a minőségben járt Rómában és Párizsban. Párizsban megismerte Acarie asszonyt, és szoros kapcsolatot alakított ki a város vallásilag legjelentősebb köreivel. Miközben hazafelé tartott, meghalt Granier genfi püspök. Utódjául Ferencet választották 1602. december 8-án. Székhelye Annecyben volt a kálvinista reformáció miatt.

Ettől fogva Ferenc minden erejét a hegyvidéki püspökség lelkipásztori feladataira mozgósította. Személyre való tekintet nélkül egyaránt szolgálatára állt a nemeseknek, a polgároknak és a szegényparasztoknak. Mindenkinek mindene lett. Kortársai teljes joggal látták benne a tettekész, kötelességének élő püspök eszményképét. Minden eszközzel azon fáradozott, hogy a katolikus keresztényekben olyan személyes jámborságot ültessen el, amely állja az összehasonlítást a

kálvinistákéval. Korlátozás nélkül áldozott időt és fáradságot azok személyes irányítására és lelki vezetésére, akik rábízta magukat. 1604 márciusától Chantal asszony állt közöttük az első helyen, akivel egy Dijonban tartott nagybőjti prédikáció alkalmával találkozott. Azokból a levelekből és kisebb értekezésekből, amelyeket unokahúgának, Charmois asszonynak írt, állította össze a Bevezetés a lelkiéletbe vagy Filótea című művét. 1608 decemberében jelent meg nyomtatásban. E könyvecske, amely meg akarta mutatni a keresztényeknek, hogy a megszentelődés nem függ egy meghatározott élethelyzettől vagy sajátos állapottól, hamarosan csodás sikert ért el.

Chantal asszonyhoz fűződő mély és bensőséges barátsága segítette abban, hogy megvalósíthassa egyik legkedvesebb tervét: egy olyan kontemplatív női szerzet alapítását, amelynek nincs szigorú klauzúrája, s tagjai a felebaráti szeretetnek szentelik magukat. A rendnek olyan – emberi szempontokra is figyelő – szabályzatot akart adni, hogy gyenge egészségű, beteg vagy öreg nők is tagjai lehessenek. Chantal asszony és két társa 1610. június 6-án kezdte meg a közös életet a szabályok szerint, amelyeket Ferenc adott nekik. A vizitációs nővérek száma gyorsan növekedett, még Ferenc életében 12 kolostoruk jött létre.

A nővérek között egészen rendkívüli egyéniségek is voltak. A velük való bensőséges kapcsolat Ferenc gondolkodásának és belső életének fejlődését egyre inkább misztikus irányba terelte. Az idők folyamán e témakörben gyűjtött tapasztalatai és meglátásai, melyeket rendszeresen följegyzett, lassan formát öltöttek és egységes tanítássá álltak össze az Értekezés az istenszeretetről vagy Teotimus című munkájában. A könyv végső kialakítása sok fáradságába került. 1616 júliusában jelent meg, és rövid idő alatt a lelki irodalom klasszikus írásává lett. Benne a legjobb formájában fejeződik ki Szalézi Szent Ferenc misztikája, amely egyszerre számol az akarattal és az érzellemmel.

Kezdetől fogva ismételten félreértették ezt az írást, és érzélgős, kétes ízlésű, édeskés jámborkodásnak értelmezték. A valóság azonban az, hogy Szalézi Ferenc szelídsége nyilvánul meg abban, ahogy – emberi és igen megértő módon – szólni tudott az emberekhez, miközben az aszkézis síkján nagyon szigorú és igényes volt. Azokat, akik a vezetésére bízták magukat, tökéletes lemondásra kötelezte, mely a legkisebb dolgokra is kiterjedt annak érdekében, hogy a tökéletes benső önküresítést a gyakran nagyon kemény külső vezekléssel egyesítsék.

A Teotimus kiadása egybeesik Ferenc saját benső életének fordulataival, amely ettől fogva magányosabb lett és kifejezett aszkétikus vonásokat öltött. Gondoskodott arról is, hogy a Chantal anyához fűződő kapcsolatából minden olyan vonás eltűnjön, amely inkább szolgálja az emberi kedvtelést, mint Isten közös szolgálatát. Még többet foglalkozott egyházmegyéjének ügyeivel, és lemondott arról, hogy több könyvet írjon.

Utoljára 1618-ban utazott Párizsba. Ez az út valóságos diadalmenet volt, oly nagy tiszteletadással vették körül. A fővárosban megismerkedett De Paul Vincével és Angélique Arnault anyával, a Port-Royal apátnőjével, aki egyik leglelkesebb tanítványa lett. Ebben az időben azonban gyengülni kezdett szervezete, amely sohasem volt ellenálló. 1620-ban engedélyt kapott, hogy testvérét, János-Ferencet, segédpüspökként maga mellé vegye.

1622-ben kénytelen volt Savoya hercegét Avignonba kísérni. Közeli halálának sejtelmével indult útnak. Hazatérőben megállapodott Lyonban, és ott a vizitációs kolostor kertész-házacskájában szállt meg. Néhány órára még egyszer láthatta Chantal anyát. December 27-én agyvérzés lépett föl nála, ami másnap a halálát okozta. Halála után életszentségének híre állandóan növekedett, írásai számtalan új kiadást értek meg.

Szalézi Ferencet 1661. december 8-án boldoggá, 1665. április 19-én szentté avatták; 1877. november 16-án egyháztanítóvá nyilvánították. Ünnepe a római naptárba 1666-ban vették föl, január 29-re. 1969-ben áttették január 24-re, amely napon 1623-ban Annecyben eltemették.

Szalézi Szent Ferencnél elsősorban az emberekkel való jószágság bánásmódját kell kiemelnünk. Jellemző rá egy ezzel kapcsolatos mondata: „Egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint egy

hordó ecettel.” Vagy ahogyan De Paul Vince mondta megismerkedésük után: „Milyen jó lehet az Isten, ha már a genfi püspök ilyen jó!”

Íme egy a vele történt számtalan eset közül:

Egy nemesi származású, de egyébként goromba ember valami miatt különlegesen gyűlölte Szalézi Ferencet. Egy este szolgálival és kutyáival fölvonult a püspök háza elé, s ott egész éjszaka pokoli lármát csaptak. Az emberek vadászkürtöket fújtak és pisztollyal lövöldöztek, a kutyáknak pedig a fülét csipkedték, hogy minél jobban vonítsanak. Ez több éjszakán át megisméltődött, sőt egyre pimaszabbak és arcátlanabbak lettek. A püspök házanépe rájuk akart rontani, Szalézi Ferenc azonban visszatartotta őket, bár ő sem talált nyugalmat. Ezt mondta: „Ó, nem is olyan rossz ez! Mi legalább fűtött szobában ülünk, de azok a szegény fickók odakinn, akik szintén nem alhatnak, még fázni is kénytelenek hozzá.”

Másnap Ferenc találkozott ellenfelével a városban. Rögtön odasietett hozzá, és olyan barátságosan és derűsen köszöntötte, hogy az egészen lefegyverezve érezte magát, őszintén bocsánatot kért és gyerekes ellenségeskedésére fátylat borított.

Január 26.

SZENT PAULA özvegy

Január 26.

*Róma, 347. május 5. +Betlehem, 404. január 26.

Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) köré Rómában, majd Betlehemben Istennek szentelt nők tömörültek, s ő lett a tanítójuk és vezetőjük. Isten ígéje iránt ugyanazt a tisztelő szeretetet ébresztette bennük, mint amely őt is eltöltötte és beavatta Krisztus misztériumaiba.

Ezek közé a nők közé tartozott Szent Paula is, az előkelő római nő, aki anyja (Blesilla) révén rokonságban állt a Scipiókkal, Gracchusokkal és Paulus Aemiliusszal, és akinek az apja (Rogatus) Agamemnontól vezette le a származását.

Paulát tizenöt évesen férjhez adták a pogány Toxotiushoz, aki Aeneas is az ősei közé számította. Őt gyermeket ajándékozott neki: Szent Blesillát (364 körül--384), aki Istennek szentelt özvegyként fejezte be az életét; Paulinát, aki Szent Pammachius (lásd: 463. o.) hitveseként szolgált az Úrnak; Szent Eusztochiumot (lásd: 516. o.); Rufinát, „aki korai halálával megkínozta anyja szerető szívét” és Toxotius, akinek a lánya az ő nevét viselte, és később követte őt Betlehembe.

Paulát gyermekkorától kezdve eltöltötte Krisztus szeretete, s ez a szeretet jótettekre készítette. Úgy tűnik mégis, hogy nélkülözhetetlennek tartotta azt a fényűzést, amely férje házában körülvette. Erről később így vallott: „El kell csúfítanom az arcomat, amiért Isten parancsa ellenére olyan gyakran kifestettem bíborral, fehér festékekkel és szemfeketítővel. Testemet meg kell kínoznom azért, mert sok élvezettel elfecsérelte az időt. A puha gyolcsruhákat és drága selyemszöveteket durva vezeklőöltönnel kell felcserélnem. Amint férjemnek és a világnak tetszettem, úgy akarok ezután Krisztusnak tetszeni.”

A nagy fordulat férje halálával érkezett el. Eleinte annyira szenvedett a tőle való elválás miatt, „hogy csaknem ő maga is meghalt”. Ezután azonban meghallotta a szerzetesi életre szólító hívást és követte is azt. Csatlakozott az Istennek szentelt özvegyhez, Szent Marcellához (325/335–410), aki házat az első római „női kolostorrá” alakította át, s más asszonyokkal és hajadonokkal együtt a világváros közepén az egyiptomi szerzetesek és szüzek példája szerint Krisztusnak élt.

Paula saját palotáját is kolostorrá alakította át a lánya, Eusztochium támogatásával. Férje halála után Blesilla is csatlakozott anyjához és nővéréhez.

Teljes elvonultságban élte Paula lányaival együtt az aszkézis és az imádság életét. Bőkezűsége most már nem ismert határt. Szegényeket és betegeket ajándékozott meg jómódú háza gazdagságából.

Minden elképzelhető gondossággal felkereste a városban a segítségre szorulókat, hogy támogassa őket.

Rokonai szidták jótettei miatt; szemére vetették, hogy elherdálja gyermekei örökségét. Azt válaszolta, hogy gyermekeire nagy örökséget hagy: Krisztus irgalmát.

Amikor Epiphanosz (315 körül–403), a ciprusi Szalamisz püspöke és Paulinosz (+388), Antióchia városának püspöke, Szent I. Damasus pápa (366–384) idejében tartott zsinatra Rómába érkezett, Paula vendégül látta őket. A két keleti püspök jelenléte felébresztette benne azt a kívánságot, hogy hagyja el szülővárosát, és „Antal vagy Pál magányosságába”, Théba szerzeteseihez zárandokoljon, különösen, mert Szent Jeromos is elhagyta Rómát, és Keletre telepedett át. Anélkül, hogy házára, gyermekeire és vagyonára gondolt volna, 385-ben, amikor a tél már elmúlt, és a tenger ismét hajózható lett, elindult lányával, Eusztochiummal együtt (Blesillát már magához vette az Úr). Többi gyermeke, bátyja és más rokonai kikísérték a kikötőbe. Paulának nagyon nehezebbre esett a búcsú. Szerette a gyermekeit, anyai gyöngédséggel csüngött Toxotiuson, aki a búcsú órájában kérésként nyújtotta feléje a kezét. Paula azonban hittel legyőzte fájdalmát. „Gyermekei iránt érzett szeretetét legyőzte Isten iránti szeretete.”

A Keletre vivő úton Cipruson felkereste Epiphanosz püspököt, aki tíz napig visszatartotta, „hogy felüdüljön”. Ő azonban „Isten szolgálatában” töltötte az időt, bejárta a környék kolostorait, hogy kiossza nekik adományait. Antióchiában Paulinosz püspöke éppúgy, mint Epiphanosz „szeretetre méltó módon visszatartotta egy időre”.

Paula „átizzítva a hit tüzetét”, folytatta útját. Szamárháton érkezett meg a szent helyekre. „A kereszt előtt imádattal borult le, éppen úgy, mintha az Urat látta volna ott függeni. Bement a feltámadás sírkamrájába, és megcsókolta a követ, amelyet az angyal hengerített el a bejárattól. Mint szomjazó a vágyva vágyott vizet, úgy érintette meg ajkával azt a helyet, amelyre az Úr holttestét helyezték.” Ezután pedig kiosztotta adományait Jeruzsálem szegényei között. Betlehemben nagy örömmel törtek ki belőle a szavak: „Köszöntelek Betlehem, kenyér háza; itt született az a kenyér, amely a mennyből szállott alá. Köszöntelek Efrata, te fölötted gazdag és termékeny vidék! Termékenységed az Isten.” Azon a helyen, amelyen a hagyomány szerint az Úr jászola volt, a földre vetette magát, és így szólt: „Én, nyomorult bűnös méltó lettem arra, hogy megcsókoljam azt a jászolt, amelyben a mi Urunk kisgyermekként sírt; hogy imádkozzam abban a barlangban, amelyben a Szűzanya életet adott az isteni Gyermekeknek. Itt az én nyugvóhelyem, mert itt van az én Uram hazája. Itt akarok lakni, mert a Megváltó ezt a helyet választotta ki.”

Mielőtt azonban Paula véglegesen Betlehemben telepedett volna le, nemcsak az egész Szentföldet járta be, hanem elutazott Egyiptomba is, hogy felkeresse a pusztai szerzetesek településeit. „Minden egyes cellába belépett; mindenkinek a lába elé borult”, mert mindenkiben Krisztust látta, és mindenkiben Krisztusnak szolgált. Jeromos közli, hogy az útját több szűznek és lányának, Eusztochiumnak a kíséretében tette meg.

Betlehembe visszatérve felépíttetett egy kolostort szerzetesek, egy másikat szerzetesnők számára és egy zarándokszállást az idegeneknek. Az új kolostorban szüzek között élve utolsónak tartotta magát Krisztus szolgálói között, s valamennyiük közül ő volt a legegyszerűbb. Adakozása meghaladott minden ésszerű mértéket. Gyakran kért kölcsön, hogy egyetlen kéregetőt se kelljen elutasítania. Egyetlen kívánsága az volt, hogy koldusszegényen haljon meg: lányainak egyetlen fillért se hagyjon hátra, s még a halotti lepel se legyen a sajátja. Kívánsága szó szerint beteljesedett.

Paula erőssége Isten igéje volt. A Szentírást kívülről tudta, és gondot fordított arra, hogy egyetlen szavát se engedje elveszni, és mindenben Krisztust találja meg.

Elérkezett hazatérésének a napja, és mint az élete, szent volt a halála is. Zsoltárverseket imádkozott a fekvőhelyén, és ujjával keresztet rajzolt az ajkára. Röviddel azelőtt azonban, hogy a lelkét kilehelte volna, „a hörgés, amellyel a haldokló élete bevégeződik, Isten dicséretévé változott”.

Püspökök vették vállukra tetemét, és az Úr születése barlangjának templomába vitték. Görög, latin és szír nyelven csendült fel a zsoltárok sora, nemcsak a harmadik napig, amelyen a barlang mellé temették, hanem egész héten át.

Temetése után Szent Jeromos hosszú levelet írt Eusztochiumnak, melyben megható emléket állított Paulának: „Ha minden tagom nyelvvé válna és emberi hangon tudna szólni, akkor sem lennék képes méltán dicsérni Szent Paula erényeit. Nemes származású volt, de igazán nemessé a szentség tette. Egykor gazdag volt, most Krisztus szegénysége ékesíti... Róma aranyos házai helyett Betlehem vályogvaskóit választotta. Ne keseregjünk elvesztésén, hanem adjunk hálát azért, hogy a miénk volt, sőt azért, hogy a miénk. Mert Istennek él minden, s aki visszatér Hozzá, az ő családjába költözik... Ég veled, Paula! Imáiddal támogasd végső öregségében azt, aki téged annyira tisztel. Hited és cselekedeteid kössenek Krisztushoz, nála lévén könnyebben elnyered, amit kérsz.” – A sírboltra vésett verses feliratot is Szent Jeromos fogalmazta.

SZENT TIMÓTEUS és SZENT TITUSZ

Január 26.

Timóteus, Pál munkatársa a fogságban is vele volt. Hogy mennyire megbecsülte őt Pál, kitűnik abból, hogy több levélben szerepel mint munkatárs vagy címzett. Pál képviselőjében Tesszalonikába (1Tesz 3), Korintusba (1Kor 4,17; 16,10) és Filippibe (Fil 2,19–23) utazik. A filippieknek arról is beszél Pál, hogy mennyire ragaszkodik Timóteushoz, mivel Jézus ügyével törődik.

Titusz, a pogány származású keresztény kíséri Pált Barnabással együtt Jeruzsálembé (Gal 2,13). Pál annyira becsüli „testvérét”, Tituszt, hogy még utazási terveit is hozzá igazítja (2Kor 2,13). Később egy kényes üggyel kapcsolatban Korintusba megy, és jó hírekkel tér onnan vissza Pálhoz (2Kor 7). Tituszt a Szentírás buzgó misszionáriusnak ábrázolja, aki nemcsak Pál kéréseit teljesíti, hanem saját kezdeményezésre is cselekszik.

Szent Pál két tanítványának égi születésnapja ismeretlen. Béda Martirologiuma (735) Szent Timóteust január 24-re teszi, és Rómában a 13. században ezen a napon kezdték ünnepelni. Szent Titusz ünnepe csak 1854-ben jelenik meg a római naptárban, február 6-án. 1969-ben őt is áthelyezték Timóteus mellé, január 26-ra.

Szent Pál két hűséges tanítványához, munkatársához és barátjához szól három levél, amelyeket a népek apostola nekik küldött. A későbbi években mindketten közösségek elöljárói, presbiter-püspökök lettek, akik nagy tanítómesterük apostoli munkáját folytatták.

A fiatal görög, Timóteus jellemképében talán az a legszebb vonás, hogy sohasem a saját személyét érvényesíti, hanem minden igyekezete az, hogy a szüntelenül tevékenykedő Pál útjából elhárítson minden akadályt.

Amikor Efezus püspökeként nem kímélte egészségét, ezt a gondoskodó, atyai tanácsot kapta Páltól: „Ezentúl ne csak vizet igyál, hanem gyomrod és gyakori rosszulleted miatt egy kevés bort is” (1Tim 5,23). A halálra készülő Pál utolsó levelében így vall Timóteusról: „Te követtél a tanításban, életmódom és életcélom tekintetében, a türelemben, az üldöztetésekben és a szenvedésekben” (2Tim 3,10–11). És így kéri római börtöncellájából: „Gyere, siess mielőbb!... Köpenyemet Troászban hagytam, ha jössz, hozd magaddal. A könyveket is, főleg a pergamen tekercseket” (2Tim 4,9.13).

A legenda tudni véli, hogy Timóteus még sok éven át az efezusi egyház élén állt, és egy napon a Diana-templom szolgái a baccháns fölvonulások alkalmával agyonverték.

A nyugodt és megfontolt Titusz ugyancsak görög és nemes személyiség. Pál követeként békét tudott teremteni a viszálykodó korintusiak között. Azután a népek apostola tövises munkaterületet bízott rá a krétaiak között, akikről egyik saját költőjük azt mondta, hogy „hazugok, gonosz bestiák és rest hasak”. Később állítólag Titusz alapította Dalmáciában a kereszténység első sejtjeit.

Január 27.

MERICI SZENT ANGÉLA

Január 27.

*Desenzano, 1474. március 1. +Brescia, 1540. január 27.

Angéla 1474-ben a Garda-tó melletti Desenzanóban született egyszerű emberek gyermekeként. Már tíz éves korában elveszítette szüleit, ezért a szomszédos Salóban élő nagybátyja vette magához nővérével együtt. A két kislány elválaszthatatlanul ragaszkodott egymáshoz. Szívesen játszottak „kolostort”, és két „karban” imádkozták ilyenkor a zsoldárokat. Annál súlyosabb csapás volt Angéla számára nővéreinek váratlan halála. A gyerekes játékokat lassan fölváltották a komoly, a tökéletességre törekvést szolgáló gyakorlatok. Először, hogy remete lehessen, megszökött otthonról, de nagybátyja hazavitte. Akkor belépett Szent Ferenc harmadrendjébe, és azon volt, hogy az evangéliumi tanácsokat minél tökéletesebben valóra váltsa.

Amikor Angéla huszonkét éves lett, meghalt a nagybátyja, ő pedig visszatért Desenzanóba. Ott fölfigyelt arra, hogy a legtöbb gyermek iskolai és hitbeli képzés nélkül nő fel. Iskolakötelezettség nem volt még, de a szegény emberek meg sem tudták volna fizetni gyermekeik iskoláztatását. Maguk a szülők is többnyire teljesen tudatlanok voltak, még a hit dolgaiban is.

Angéla néhány barátnőjével többször megvitatta ezt a helyzetet. Ezek a fiatal nők sem befolyással, sem vagyonnal nem rendelkeztek. Angéla lelkesedése azonban magával ragadta őket, és mind kijelentették, hogy készek neki segíteni. Már akkor kitűnt, hogy Angélának határozott tehetsége van mások vezetésére és irányítására. Kiegészítette ezt kellemes megjelenése és megnyerő lénye.

Barátnőivel hozzálátott, hogy a szomszédok apró lánykáit összegyűjtse és hittanra tanítsa. Ebből a tevékenységből olyan szemmel látható áldás fakadt, hogy Angéla meghívást kapott: jöjjön a közeli Bresciába, és ott is hozzon létre valami hasonlót. Egy nemes házaspár szívesen befogadta. Vendéglátói révén megismerkedett a város jelentősebb családjaival, és egyre többen gyűltek köréje, hogy munkájában segítségére legyenek.

Angéla azonban nemcsak tanított. Szegényeket és betegeket látogatott, fölkereste a kézművesek műhelyeit. Működése nyomán sokan megtértek, és sikerült ősi ellenségeskedéseket is megszüntetnie.

Látóköre egyre tágult. Kezdetben csak a szegény lányok hitoktatása volt a szándéka, de lassan a nők teljes nevelésére és formálására is kiterjedt figyelme. A kiteljesedett reneszánsz kora volt ez, amikor az emberek a kereszténység előtti antik világ ideáljai felé fordultak. A komoly értékek felszínre hozása mellett azonban egyre inkább lazultak az erkölcsök. Az erkölcsi megújulás érdekében szükségessé vált a családokkal, elsősorban az asszonyokkal és anyákkal való törődés. Angéla ebben ismerte föl saját működési területét.

Igen szeretett zarándoklatra járni. Időről időre fölkereste hazájának egy-egy szentélyét, s minden alkalommal a szellemi energiák új lendületét hozta magával.

Életének egyik kiemelkedő eseménye volt a Szentföldre tett zarándoklat 1524-ben. Útközben Kréta szigetén hirtelen elveszítette szeme világát. Erős lélekkel háritotta el a gondolatot, hogy visszatérjen, s mélységes összeszedettségben elvégezte a zarándoklatot. Hazatérőben pedig ugyanazon a helyen hirtelen visszanyerte látását.

Egy évvel később – 1525 szentév volt –, immár ötvenévesen Rómába zarándokolt, hogy elnyerje a jubileumi búcsút. VII. Kelemen pápa magánkihallgatáson fogadta. Oly nagy hatással volt rá szent egyénisége, hogy Rómában akarta tartani. Angéla azonban érezte, hogy Bresciában még nagy feladat vár rá, s erről a pápát is meg tudta győzni.

Egyelőre azonban nem sokat tudott tenni, mert hazaérkezése után háború tört ki: V. Károly császár serege bevonult Bresciába, és a terület kiürítése miatt Angéla néhány társával együtt kénytelen volt Cremonába távozni. Csak négy év múlva állt annyira helyre a béke, hogy visszatérhetett.

Bresciában ekkor közösségbe fogta össze segítőtársait. Közülük tizenketten Angélával együtt laktak, a többiek családjuknál maradtak. Ami Angéla szeme előtt lebegett, azt ma világi intézménynek kellene mondanunk. Elgondolása szerint a lányok Isten és az Egyház szolgálatának szentelik magukat, de a világban maradnak, és rendi ruházat nélkül, koruk viseletében járva végzik munkájukat az iskolákban és a plébániákon. Elsősorban az egyszerű, szegény nép leányait nevelik, akikkel senki sem törődött akkoriban.

1535-ben huszonnyolc leány Istennek szentelte magát és csatlakozott Angéla művéhez. Ezzel a lépésükkel azonban annyira megelőzték korukat, hogy megértésre nem találhattak.

Az ősegyházban a diakonisszák jelentős szerepkört töltöttek be: a beteg nőket még meg is áldoztathatták. Az 5. század folyamán azonban eltűnt ez az intézmény, és egy évezreden keresztül az Istennek élő nők számára csak a szigorú klauzúrát ismerték. VIII. Bonifác pápa 1298-ban kijelentette: „Ezen rendelkezésünkkel megparancsoljuk, hogy az összes apácák és közülük minden egyes személy, bármilyen rendbe tartoznak is, mostantól fogva állandó klauzúrában éljenek kolostoraikban”.

Hogy Istennek szentelt nők a világban éljenek és rendszeres apostoli munkát végezzenek, sok egyházi méltóság szemében elképzelhetetlennek látszott. A Merici Angéla által kidolgozott szabályzatot a veronai püspök engedélyezte ugyan, és később a pápa is jóváhagyta, de ez a mozgási szabadság, sajnos nem sokáig tartott.

Társasága, amelyet Szent Orsolya oltalma alá helyezett – később ezért nevezték őket orsolyitáknak –, eleinte még az alapítónő szellemében dolgozott tovább. De alig néhány évvel halála után klauzúra alá helyezték őket. 1566-ban a Szentszék elrendelte minden olyan női rend fölösztatását, amely nem klauzúrás és nem ünnepélyes fogadalmas. Az orsolyiták is kénytelenek voltak szerzetesruhát öltöni. A rend Angélának köszönhető előretörését azonban már nem lehetett teljesen visszafordítani. Az orsolyiták számára a klauzúra csak a közös ima szempontjából lett kötelező. Ez pedig már hatalmas újjításnak számított az addigi gyakorlattal szemben.

Angéla 1540. január 27-én szentség hírében halt meg Bresciában. Sírja hamarosan zarándokhely lett, Borromei Károly bíboros sokat fáradozott boldoggá avatása érdekében. Mindazonáltal Angélát több mint 250 évvel a halála után avatták szentté, és még később, 1861-ben terjesztették ki ünnepét az egész egyházra. Alapos oka volt ennek: elgondolásai túlságosan modernnek voltak. Abban a korban, amikor a rendi szabályzatok megmerevedtek és megváltoztathatatlanoknak látszottak, Angéla arra biztatta segítőtársait, hogy „alkalmazkodjanak mindig az adott korhoz, még akkor is, ha ehhez a szabályok megváltoztatása szükséges”. Azokban az időkben, amikor a nevelés szinte embertelenül szigorú volt, Angéla ezt írta lelki lányainak: „Könyörögve kérlek titeket, arra törekedjétek, hogy lányaitokat szeretettel kapcsoljátok magatokhoz, szelíd és jóságos kézzel vezessétek őket, ne parancsolgatva vagy szigorúsággal. Ez más szóval azt jelenti, hogy föl szabadítjuk a lelkeket, ha a gyengékbe és bátortalanokba bátorságot öntünk, szeretettel intjük őket, mindenkinek példánkkal prédikálunk, és hirdetjük nekik azt a nagy örömet, amely ott fenn készen vár rájuk.”

Merici Szent Angela ünnepét 1861-ben vették föl a római naptárba, május 31-re. Amikor a Boldogságos Szűz királynői méltóságának ünnepét erre a napra tették (1955), Angélát áthelyezték június 1-re, majd 1969-ben halála napjára, január 27-re.

Hogy a gyermekekhez forduljon, és életét a keresztény pedagógiának szentelje, arra egy látomás adott alkalmat, amelyben 1506-ban részesült. Ezt a látomást a deszenanói templom mennyezetének freskója örökítette meg számunkra. Szülőföldjének tavánál egy helyet látott, melyről egy létra emelkedett egészen az égig. E létrán angyalok és leányok jártak föl és alá. Angéla ebből arra következtetett, hogy neki olyan művet kell létrehoznia, amely ehhez a létrához hasonlít.

Nagy beleérző képességével Angéla nemcsak a fiatalokhoz talált utat, szentséget sugárzó egyénisége nagy hatással volt a felnőttekre is.

Egy példa: Két patrícus elkeseredett ellenségeskedésben élt Bresciában. A herceg és a püspök hiába fáradozott kibékítésükön. Angéla viszont alig szólt hozzájuk pár szót a feszületre mutatva, elszállt minden gyűlöletük, átölelték egymást, és hűséges barátokká váltak.

Január 28.

AQUINÓI SZENT TAMÁS

Január 28.

*Roccasecca, 1226. +Fossanuova, 1274. március 7.

Tamás a nápolyi Aquinói grófok nemzetségéből származott. Már öt éves korában a közeli montecassinói bencés kolostorba adták nevelésre. A kor fölfogása szerint családja és háza fényét kellett volna növelnie, ha nem házasság útján, legalább mint tekintélyes püspök, apát, bíboros vagy mint pápa. A nemes ifjúnak azonban nem ilyesmi forgott a fejében.

Tizennégy éves korában magasabb tanulmányokra Nápolyba küldték, és itt megismerte az akkoriban kivirágzó dominikánusok prédikátor rendjét. Elhatározása, hogy életét a szent tudományoknak áldozza, 1244-ben a nápolyi domonkos kolostorba vezette, ahol a rendbe való fölvetelét kérte, bár családja hevesen ellenezte, hogy kolduló szerzetbe lépjen. Rendi előjárói még ugyanabban az évben továbbirányították tudományos kiképzésre: Rómán és Bolognán át Párizsba kellett volna mennie. Útközben, Rómától északra, testvérei útját állták, az atyai várba hurcolták és ott fogva tartották. Tamás végig ellenállt minden csábításnak, amellyel életre szóló elhatározásának visszavonására akarták bírni. Az imádságnak és a tanulásnak élt, míg végül is tizenöt hónap után a domonkosok segítségével kiszabadult. Johannes Teutonicus általános rendfőnök személyesen kísérté Párizsba.

Tamás 1245-ben érkezett Franciaország fővárosába, és itt találkozott először a rend nagytekintélyű hittudósával, Nagy Szent Alberttal. Három éven át hallgatta Albert előadásait. Amikor a párizsi egyetemes káptalan (1248) Albertet megbízta, hogy Kölnben létesítsen rendi főiskolát, Tamás együtt ment tanárával, és négy évet töltött tanulással a Rajna menti városban.

1252-ben Tamás ismét Párizsban tartózkodott, és akkor már bakkalaureus fokozatú főiskolai tanárként maga is előadásokat tartott. Ebben az időben robbant ki az az elkeseredett harc, amelyet a világi papok közül kikerült párizsi professzorok vívtak a ferences és domonkos rendből való, tudományosságban náluk jelentősebb kollégáik ellen. Tamás rendjének jogait védelmezte. 1256-ban IV. Sándor pápa közbelépésére fölvtették a bekebelezett magiszterek sorába, és a Notre-Dame kancellárjától engedélyt kapott, hogy önálló, nyilvános tanító tevékenységet folytathasson mint professzor. Akadémiai előadásaiban elsősorban eredetiségét, nyitottságát és önállóságát dicsérték. E párizsi működése alatt (1252–1259) keletkeztek többek közt kommentárjai (Petrus Lombardus Szentenciás könyvéhez, Izaiáshoz és Boëthiusnak a Szentháromságról írott művéhez), valamint Az igazságról szóló értekezése.

Tamás a hatvanas évek nagyobb részét (1259–1269) hazájában, Itáliában töltötte, itt is teológiát tanított. 1260-ban IV. Orbán a pápai udvarba hívta. A görög császárral folytatott uniós tárgyalásokon Tamásnak kellett a római Egyház álláspontját képviselnie. 1265-ben átvette Rómában a rendi főiskola vezetését, 1267-től 1269-ig pedig VI. Kelemen udvarában tartózkodott. Közben fáradhatatlanul végezte a tudományos munkát. Erről tanúskodik a Pogányok elleni summa, amelyet domonkos misszionáriusok számára írt tan- és tanítókönyvnek, továbbá Az Isten hatalmáról, A fejedelmek kormányzásáról írt művei, s mindenekelőtt a Summa Theologiae, a tudományosság és a gondolati mélység, az összefoglaló látás és a világosság mesterműve, amelynek elrendezése, rendszere és fölépítése csak kora hatalmas dómjaihoz hasonlítható.

1269-ben Tamást rendi előljárói ismét a párizsi egyetemre szólították teológiai professzornak. A párizsi évek (1269–1272) jelentik tudományos munkásságának csúcspontját. Rendkívül termékeny irodalmi munkásság és súlyos harcok évei ezek. A kolduló rendekkel szemben tanúsított ellenállás még mindig nem csitult el. Brabanti Sigerius a világ keletkezéséről, az emberi lélekről és az akarat szabadságáról olyan nézeteket vallott, amelyeket nem lehetett összeegyeztetni a keresztény dogmával. De parázs vita folyt a – főképp ferencesek által képviselt – konzervatív ágostonos irányzat valamint Nagy Szent Albert és Aquinói Tamás haladó arisztotelizmusa között is.

1272-ben Tamást rendje visszahívta és megbízta, hogy Nápolyban központi teológiai főiskolát, ún. studium generalét szervezzen. Két évvel később ismét kiragadták ebből a nyugodt tevékenységből, amikor X. Gergely pápa a lyoni uniós zsinatra küldte (1274). Súlyos betegsége ellenére Tamás útra kelt, de nem jutott messzire. Március 7-én a kora reggeli órákban meghalt a fossanuovai ciszterci kolostorban. XXII. János pápa 1323-ban szentté avatta. XIII. Leó 1880-ban minden katolikus tanító tevékenység védőszentjévé tette.

Aquinói Szent Tamás, a filozófus és teológus szenvedélyes érdeklődése Isten megismerésére irányult. Nemcsak a hit fényénél kereste Istent, hanem az értelem fényénél, azaz a filozófia eszközeivel is. Tamás ezt a megismerést öt „istenbizonyítékba” foglalta össze, és bennük úgy következtet, hogy a világ úgy, amint van, nem jöhetett létre magától, a benne található rend és célszerűség egy természetfeletti értelmet követel: „Hatásaiból belátjuk, hogy van Isten, Ő a többi dolgok oka, és hogy fölülmúl mindent, és maga alatt hagy minden létezőt. És ez a végső és legtökéletesebb ismeretünk ebben az életben.”

Aquinói Tamás teológus volt, Isten ismerője. Végső bölcsességét és legmélyebb ismereteit a hitből merítette: „A hit előíze annak a tudásnak, amely a jövőben boldoggá tesz minket.” A hit és a tudás az ő számára nem ellenkezett egymással: „A kegyelem ajándékai oly módon fűződnek a természethez, hogy azt nem szüntetik meg, hanem tökéletesítik. Ezért a hit fénye, amely kegyelemszerűen árad belénk, nem oltja ki a természetes tudás fényét, amely természetes örökségünk.” Isten ajándékozta az embernek a hit világosságát, és ezzel olyan igazságokat nyilatkoztatott ki, amelyek minden emberi tudást fölülmúlnak. De ugyanaz az Isten kölcsönözte az embernek a megismerő képességet is, s adta vele együtt azt a megbízást, hogy hajtsa uralma alá a földet. A hitnek és az értelemnek tehát Istenben van a forrása, és ezért sohasem kerülhetnek egymással ellentétbe.

A hitnek és a tudásnak ez az egysége Tamás kérdésfeltevéseinek és válaszainak, értekezéseinek és imáinak a kulcsszava. Amit a görög bölcselek és az arabok, amit Szent Ágoston és a többi egyházatyák Istenről és a világról, a kegyelemről és a természetről mondtak, azt mind átfogta, átizzította és egységbe foglalta Tamás világos és mély szelleme.

Azt akarta, hogy az egész ember testestül-lelkestül táruljon ki Isten előtt. Ezért szembefordult azzal az egészségtelen, természetellenes aszkézissal, amely túlzó test-ellenességével a lelki és vallásos élet elkorcsosulásához és elnyomorodásához vezet. „Mivel az ember természete lélekből és testből, szellemi és érzéki összetevőkből áll, jó az embernek, hogy teljes egészében az erényt szolgálja, azaz szellemi és érzéki részével, testével egyaránt. És ezért az ember erényességéhez szükséges, hogy az igazságos viszonzás szándéka ne csak a lélek szellemi felében éljen, hanem érzéki felében, sőt magában a testben is, és hogy maga a test is arra törekedjék, hogy az erénynek szolgáljon.”

Tamás azonban csak azért lehetett nagy hittudós, mert nagy imádkozó is volt. Jól tudta, hogy az embernek latba kell vetnie szellemének és akaratának minden erejét: „Ha valaki elmulasztja megtenni, ami erejéből telik, és odafentről csodát vár, tulajdonképpen kísérti az Istent.” Az ember nem ülhet ölbe tett kézzel. A mennyország ugyanis olyan, mint egy kiterjedt tenger, de nekünk kell belévetnünk a hálót; olyan, mint egy értékes gyöngy, de a gyöngyöt nekünk kell megkeresnünk; olyan, mint az elrejtett kincs, de a kincset nekünk kell kiásnunk.

Azt is tudta, hogy minden emberi tudás csak töredék, hogy semmiféle földi képesség sem tudja elvezetni az embert igazi céljaihoz: Istennek kell az ő kegyelmével hozzánk jönnie. Az ember alázatos szívvel csak odaléphet Isten elé, és föltárukozhat előtte. Tamás tisztában volt azzal, hogy „csak a

kicsinyek részesülnek kinyilatkoztatásban”: „Az alázat teszi az embert alkalmassá Isten befogadására, az teszi képessé a bölcsességre”.

Tudjuk, hogy Tamás valahányszor el akart mélyedni a szellemi világban, a feszülethez vagy a tabernákulum elé lépett és megvilágosításért imádkozott. Az akkori emberek és mi maiak is hódolattal és tisztelettel állunk ennek a hittudósnak és szentnek gigászi teljesítménye előtt, Tamás azonban mindig tudatában volt saját kicsinységének és szegénységének. A legenda elmondja, hogy egyszer a kereszt előtt állva az Úr hangját hallotta: „Helyesen írtál rólam, Tamás. Milyen jutalmat szeretnél érte?” Tamás ezt felelte: „Egyedül csak téged, Uram. Minden, amit írtam, előttem csak pelyva.”

Utolsó imája amelyet a halállal szemtől szemben mondott, nagy lelkének szellemét leheli: „Téged fogadlak, lelkem váltságdíja. Irántad való szeretetből tanultam, virrasztottam és fáradoztam. Téged prédikáltalak és tanítottalak. Sohasem szóltam ellened semmit. Nem ragaszkodom makacsul nézetemhez, hanem ha bármit is helytelenül szóltam erről a Szentségről, alávetem magam a Szent Római Egyház ítéletének, és az iránta tanúsított engedelmisségben távozom ebből a világból.”

Szent Tamás Terracina közelében halt meg, 1274. március 7-én. 1323-ban avatták szentté, s még ebben az évben fölvevették ünnepét a római naptárba, halála napjára. Mivel ez a nap legtöbbször nagyböjtbe esik, 1969-től január 28-án ünnepeljük, amely napon 1369-ben átvitték az ereklyéit Toulouse-ba.

Amikor Tamás a kölni domonkosrendi főiskola diákja volt, az egyik napon tanára, Albert különösen nehéz kérdést taglalt. Tamás egy lapra jegyzetelve röviden és világosan megfogalmazta a tételt. A papírlap véletlenül a földre esett. Egyik tanuló társa meglátta, és az volt a legsürgősebb dolga, hogy a tanárhoz vigye.

Albert mester elolvasta Tamás lejegyzett gondolatait, s meglepte tanítványának éles értelme. Hogy azonban teljesen megbizonyosodjék, hívatta, és megparancsolta neki, hogy készüljön föl a másnapi nyilvános vitára. Maga a tanár támadta a diák bizonyítási okoskodását. Teljes tudásával igyekezett sarokba szorítani. Amikor a csodálkozástól elnémult hallgatók már azt mondták, hogy megfogta a védekezőt, minden egyes alkalommal kivágta magát egy finom megkülönböztetéssel, és meggyőző módon megvédte tételét.

Végül is azt mondta neki Albert: „Tamás testvér, te nem úgy ülsz itt, mint egy diák, aki felel, hanem mint egy tanár, akinek döntenie kell.” Erre Tamás szerényen így válaszolt: „Mester, nem látom, mi mást kellene csinálnom.” A hallgatókhoz fordulva pedig állítólag így nyilatkozott Albert mester: „Ezt az ifjút néma ökörnek neveztük (higgadt megfontoltsága és testes alkata miatt), de ha egyszer majd elbődül a tudományban, az egész világ visszhangozni fog tőle.”

Később, amikor Tamás Rómában élt, és tudásával a pápát és rendjét szolgált, a következő eset történt:

A kolostorba, amelyhez Tamás tartozott, az egyik napon idegen magiszter érkezett, aki igen tudatában volt hivatala rangjának. Csomagjával a Lateráni bazilikához igyekezett, s körülnézett, hogy ki segíthetne neki. Meglátott egy feszület előtt imádkozó testvért.

„Hé, te dagadt! – kiáltott oda a szerzetesnek. – Előljárod azt üzeni, hogy kísérsz el, és vidd a csomagomat!”

A szerzetes, Tamás, akit az idegen magiszter nem ismert, megfogta és vitte a nehéz útizsákot, mezítláb. Útközben az idegen még szellemeskedett is kísérlője rovására, akit együgyűnek nézett.

Ám egyszer csak szembe jött velük a Szent Péter-bazilika plébánosa. Tamáshoz sietett, megcsókolta ruhája szegélyét és fölkiáltott: „Tamás atya, mit művelsz te itt?”

A magiszter akkor tudta meg nagy szégyenkezve, hogy kit alázott teherhordó szamarává, s bocsánatot kért Tamástól. Tamás csak annyit mondott: „Nincs mit megbocsátanom. Sosem leszek más, mint szolgáló testvér.”

LU SZENT JEROMOS vértanú

Január 28.

+Ny-Kína, 1858. január 28.

Kína nyugati tartományaiban, mélyen a hegyekben, szétszórva élnek a miaók, a „Mennyei Középbirodalom” öt népcsoportjának egyike. Mint az ország egykori urai, akik a Han-dinasztia elől a hegyekbe szorultak, élték az életüket. Elnyomóikról olyan kevéssé akartak tudni, hogy beletörődtek: azok „barbárok”-nak tekintik őket.

A miaók legtekintélyesebb törzseihez tartozott a Lu család, az öreg Lu pedig haladó szellemű férfi volt. Megszabadult népe elítélésétől, és tanítóként arra törekedett, hogy törzse ifjúságát megismertesse a kínai klasszikusok bölcsességével. Ezt a célt mindenekelőtt saját fiánál akarta elérni, akivel nagy tervei voltak: előkészítette a nagy állami vizsgákra, hogy egy napon majd a tekintélyes tudósok sorába léphessen. A fiatal Lu azonban megbukott az állami vizsgán; nem azért, mintha hiányosak lettek volna ismeretei, hanem mivel a „barbárok”-hoz tartozott.

De ez az igazságtalan eljárás nem mérsékelte buzgóságát! Amikor az öreg Lu nyugalomba vonult, fia az örökségével együtt átvette apja hivatalát is, és csakhamar első ember lett a falujában. Minden oka meglett volna arra, hogy elégedett legyen magával és életével. Belsejében azonban ürességet érzett, s ez nyugtalanná és ingerültté tette, és végül arra készítette, hogy a pálinkában keressen feledést.

Amikor kijózanodott, még rosszabbul érezte magát. Hogy belső ürességét kitöltse, belépett egy titkos szektába, a forradalmi „Fehér Lótusz Mozgalom” egyik ágába. Szigorúan megtartott minden előírást, boldognak azonban mégsem érezte magát.

Ezután mégis megtörtént a fordulat; kapcsolatba került néhány kereszténnyel, akiket az üldözés Nyugat félreeső hegyeibe űzött. Néhány vallási könyv is volt velük. Lu érdeklődni kezdett irántuk, és minél többet olvasott belőlük, annál inkább felismerte, hogy életének teljességét hamis utakon kereste. Megtért, és 1853-ban Jeromos névre keresztelték.

Számára a keresztség a múltjával való teljes szakítást jelentette. A kereszténységre szóló meghívása egyet jelentett küldetésével. Nemcsak keresztény életre törekedett, hanem másokat is el akart vezetni Krisztus igazságára. Ezek a „mások” elsősorban a háza népe voltak: szülei, felesége és gyermekei. Anyja és felesége kivételével megnyerte őket az új út számára.

Ezután meghalt a felesége. Jeromos csak most ismerte fel, mit jelentett a ház számára: semmi sem ment a háziasszony rendező keze nélkül. A szokásnak megfelelően a házasságközvetítőhöz fordult. Ez elküldte a menekült keresztények hitoktatónójához, Liu Ágotához, aki a kínai keresztény közösségekben a szerzetes nővéreknek megfelelő szüzek közé tartozott, és megneheztelt, amiért egy férfi őt akarta megszerezni. Jeromosnak jóvá kellett tennie hibáját, és bocsánatot kellett kérnie.

Akár büszkeségében, tekintélyes férfiúi helyzetében érezte magát megbántva, akár mert a keresztény családokban nem talált magához illő nőt, mindenesetre feleségül vett egy pogány nőt. Ezzel magára vont a keresztények felháborodását. Először nem törődött vele, később azonban belátta hibáját, és megkísérelte jóvátételét. Úgy gondolta, a nyilvános bűnbánat nem elég; nem nyugodott addig, míg feleségét is el nem vezette a keresztséghez.

Buzgósága most már nem ismert határt. Idővel több mint kétszáz földijét nyerte meg Krisztus hitének. Egy pajtában gyűjtötte őket össze imádság és oktatás végett; a nők – kicsinyeiket a hátukra kötve – az egyik oldalon, a férfiak – gyakran füstölgő pipával – a másikon, közöttük pedig Jeromos.

Egy azonban hiányzott ennek a közösségnek: a pap. A szomszédos tartományban, Kvangsziban élt egy francia pap, Boldog Chapdelaine Ágoston (lásd: 115. o.). Amikor Jeromos útnak indult hozzá, nem sejtette, hogy micsoda veszélybe kerül. Chapdelaine atyával együtt letartóztatták és bíró elé állították, végül sikerült visszanyerniök a szabadságot.

Egy évvel ezután Chapdelaine vértanúhalált halt Krisztusért. Eközben Jeromos szüntelenül apostolkodott hazájában. Néha messzebbre ment, mint amennyire az okosság engedte volna. Éppenséggel felingerelt másokat. Bosszút forraltak ellene, és elérkezettnek látták rá az időt, amikor a keresztények hírheht ellensége, Tai vette át a tartomány kormányzójának hivatalát. Saját nagybátyja, aki unokaöccsének birtokára áhítozott, szolgáltatta ki Lut ellenségeinek. A közösség esti imája alkalmával tartóztatták le egy másik vezető katolikussal együtt. Kihallgatása után ugyan visszatérhetett a családjához, de bizonyos volt abban, hogy ez a halasztás csak „kegyelmi időhaladék”. Megtette utolsó intézkedéseit, megvigasztalta feleségét és gyermekeit, s utolsó éjszakai órái alatt elkészült a végsőkre.

A következő reggel csakugyan mindent előkészítettek a kivégzésére. A kormányzó még egy hiábavaló kísérletet tett, hogy elpártolásra készítse, majd kimondták a halálos ítéletet. 1858. január 28-án Lu Jeromossal és társaival együtt halt meg Liu Ágota hithirdetőnő is a hóhér bárdja alatt.

1909. május 2-án X. Pius pápa szentté avatta a vértanúkat.

NOLASZKÓI SZENT PÉTER rendalapító

Január 28.

*1182 körül. +Barcelona, 1249. (1256.?) december 25.

A koldulórendek bekapcsolódása az egyházi élet megújításába a középkor delelőjén egyidejűleg egy csodálatra méltó mozgalom kibontakozásával járt együtt. Célja a keresztény rabszolgák kiszabadítása volt, és többek között Nolaszkói Szent Péter nevéhez fűződik.

1182 körül született lovagi nemzetségből (Dél-Franciaországban vagy Barcelonában), és szülei halála után fiatalon tekintélyes vagyonhoz jutott. Arra törekedett, hogy elsősorban az albiak elleni háborúban, majd az aragóniai királyi udvarban lovaghoz méltó célt tűzzön az élete elé, végül arra az elhatározásra jutott, hogy minden erejével a szegények megsegítésének és különösen a rabszolgák kiváltásának szenteli életét.

Ismételten Valenciába, a legközelebbi nagy mohamedán városba utazott, sőt Granadáig is eljutott, és minden alkalommal számos keresztény rabszolgának szerezte vissza szabadságát. Házról házra járva gyűjtött erre a célra.

Keserű csalódásokban is volt része, így hát megkérdezte magától: nem tudná-e jobban szolgálni Istent, ha a magányba vonulna. Töprengései közepette 1218. augusztus 1-ről 2-ra virradó éjszaka az általa mindig bensőségesen tisztelt Irgalmas Szűzanya megjelenése arra indította, hogy hívja életre a foglyok kiszabadításának irgalmas rendjét. Megtanácskozta a dolgot az akkor még ifjú Aragóniai I. Jakab (1214–1276) királlyal és befolyásos tanácsosával, a később szentté avatott Pennaforti Rajmunnal (lásd: A szentek élete, 34. o.), akik szintén hivatottnak érezték magukat arra, hogy segítsenek a terv megvalósításában. Pennaforti Rajmund felvázolta az alapszabályt. Ez az ágostonos regulát követte, és egy világi lovagokból és papokból álló lovagi rend számára készült. Augusztus 10-én a barcelonai székesegyházban a király, a püspök, a káptalan és a nép jelenlétében ünnepélyesen megalapították az Irgalmas Szűzanya Fogolykiváltó rendjét (hivatalos neve: Ordo Beatae Mariae Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum; röviden: mercedáriusok). Szálláshelyül először a székesegyház melletti zarándokszállást kapta meg, majd a nemes Plegamansi Rajmund tágas házat ajándékozott neki, s ez szekularizációjáig (1835) a rend székhelye volt.

A rend lovagi jellege alapítójának személyiségéből adódott, aki a rend mestereként is világi maradt, továbbá a királyi udvar befolyásából és azokból a társadalmi kiváltságokból, amelyek abban az időben

megillették a nemességet, és amelyek végső soron jórészt a harcok és a tengeri kalózkodók által rabszolgává tett foglyok javát is szolgálták. XXII. János pápa (1316–1334) egy határozata alapján a továbbiakban csak papokra bízhatták a rend legfőbb vezetését. Ezért a lovagok ugyan kiváltak a rendből, a lovagi kiváltságok mégis megmaradtak a rend számára 1936-ig.

A városban és vidéken egyaránt kialakult számos testvérület támogatásával Péter Afrikáig is kiterjesztette tevékenységét. Eközben kalózkodók fogságába került, akik kifosztották, majd egy csónakon kitétték a nyílt tengerre, hogy teremtsen elő a váltságdíjat túszként visszatartott kísérője és a maga számára. Azt a jelenetet, ahogyan csónakjával partot ért Valenciától északra, Francisco de Zurbarán (1598–1664) örökítette meg ismert festményén.

A mercedáriusok vagy nolaszkóiak szárazon és vízen gyakran életüket veszélyeztetve váltották ki a foglyokat. Nolaszkói Péter személyesen közel 900, rendtársaival együtt mintegy 2700 foglyot szabadított ki. Főként Spanyolországban és Dél-Franciaországban voltak alapításaik. Megbecsülésük egyre nőtt. Olyan eseteket is tulajdonítottak nekik, hogy önmagukat cserélték ki rabszolgákkal, ha így szabadíthatták ki foglyokat.

Péter Barcelonában halt meg 1249. (1256.?) december 25-én. 1628. szeptember 30-án avatták boldoggá, 1655. június 15-én pedig VII. Sándor pápa felvette a Római Martirológiumba, misszáléba és breviáriumba.

A Fogolykiváltó Rend kisugárzó ereje abban is megmutatkozott, hogy Cervellói Szent Mária 1265-ben életre hívta a mercedáriusok női ágát. Idővel mindkét rend a változott körülményekhez alkalmazkodva a plébániai lelkipásztorkodásnak, a betegeknek és fiataloknak nyújtandó segítség feladatainak szenteli magát.

Január 30.

SZENT BATHILDIS özvegy

Január 30.

*Britannia +Chelles kolostora, Párizs mellett, 680 körül, január 30.

Bathildis életét a 7. század mozgalmas frank történetének háttérében kell szemlélnünk, hogy egyáltalán megértsük: Klodvig birodalma széttöredezett, a Meroving nemzetség ereje kiégett. Az öntudatosodott frank nemesség egyre erősebb lett, és a király hatalmának visszaszorítására törekedett. A két hatalom között a majordomusok[3], a korszak voltaképpen urai gátlástalan politikát folytattak. A frank hierarchia veszélyes játékba bocsátkozott; voltak olyan egyházfejedelmek, akikről valamivel később rémülettel eltelve írta Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.) Gergely pápának: „A püspöki székekben kapzsi laikusok vagy simóniás papok ülnek”. A nép jámborsága is ijesztő mértékben külsőségessé vált, elvadult, babona és primitív csodavárás torzította el. Annál fényesebben emelkednek ki ebből a sötét háttérből a kor szentjei. Közéjük tartozik Bathildis is.

Származása homályos. Egy régi életrajz arról tudósít, hogy angolszász leány volt, akit kalózkodók hurcoltak el, majd eladtak egy galliai rabszolgapiacon. Erchinoald udvarában szolgálóként nőtt fel és feltűnő szépségűvé virágzott ki. II. Klodvig király meglátta, megtetszett neki és 649-ben feleségül vette. Nyolc éven át foglalta el férje, Neustria és Burgundia ura mellett a fő helyet. Hallatlan szerencséje nem zavarta meg az egykori szolgálót. Az angolszász hadifoglyok iránti szeretetre méltó gondoskodásával bebizonyította, hogy nem felejtette el, s még kevésbé akarta megtagadni származását. Bathildis három fiúval ajándékozta meg II. Klodvigot, s ezek később egymás után királyok lettek. 657-ben meghalt Klodvig, Bathildis pedig átvette az uralkodást a még kiskorú hercegek helyett. Hét évig viselte a koronát olyan országban, amelyet rémséges hatalmi küzdelmek rendítettek meg. Sikertelenül megőriznie az országot – bár csak rövid időre – az összeomlástól, megmentenie fiai örökségét és védekeznie az engedetlen nemességgel szemben. Mindenekelőtt a Neustriától való elszakadásra törekvő Burgundiában kellett levernie véres felkeléseket. Lyonban a

zavargások közben kivégeztek kilenc püspököt, akik a burgundiai lázadás vezérei voltak. Bathildis ezekben a zavaros időkben, amelyeket a történelem még ma sem tud minden részletében megvilágítani, Ebroin segítségére támaszkodott. Ez azonban később ellene fordult, ő pedig 664-ben vagy 665-ben – miután legidősebb fiát nagykorúsította – visszavonult az uralkodástól, és belépett Chelles általa alapított kolostorába.

Valószínűleg inkább a politikai szükségszerűségek kényszerét követte, mint szabad döntését, de ha már egyszer elhatározta magát a belépésre, igent mondott minden következményével együtt. Nem vett igénybe semmi kiváltságot, amely őt mint egykori királynőt megillette volna, hanem az ott töltött tizenöt év alatt Szent Bertilla (+705 körül) apátnő vezetésével a nővérek vezeklő, imádságos és kemény munkával teli, szigorú életét élte. Jól mutatja nagyságát, hogy az egyszerű életbe való visszatérés éppen olyan tökéletesen sikerült számára, mint a királynői élete. Nem valószínű, hogy egy politikailag ennyire tehetséges, okos és energikus asszonyt sohase fogott volna el a hatalom kísértése, de legyűrte.

Kortársai számára Bathildis szentsége megnyilvánult már az Egyház rendjéért – például a simónia ellen – vívott harcában, és az Egyház iránti pazarló bőkezűségében is. Mindenekelőtt Corbie és Chelles később oly híres kolostorának megalapításával lépett be a történelembe. Ez az adakozókészség egymagában nem elegendő, hogy szentnek tekintsük a királynőt. Az adományozás és alapítás gesztusa a legkevésbé sem szent Meroving királyoknak is sajátja volt, egyszerűen a fejedelmi reprezentáció kötelezettségeihez tartozott. Valamivel többet szeretnénk tudni Bathildis személyes jámborságáról. Külső élete eléggé érdekes; üstökösként bukkant fel a homályból, rövid időn belül a legnagyobb történelmi jelentőség fényében izzott fel, majd elsüllyedt egy kolostor rejtettségében. Nem könnyű azonban a források által nyújtott szűkös adatokból feltárni, hogy milyen volt belső élete.

A szolgáló, királynő és nővér szentségének titka az, hogy élete fordulóin őszinte engedelmességgel adta át magát Isten akaratának. Korai életrajza közöl egy epizódot, amely világosan bizonyítja ezt a magatartást. Bathildis özvegyként is pompás öltözetekben jelent meg ékszerekkel díszítve, amelyek készítéséhez annyira értettek az ő korában, és amelyeket nagyon szeretett is. Szent Eligius (588/90–660) püspök, akit Bathildis nagyon tisztelt, röviddel a halála után egy klerikusnak látomásban megparancsolta, hogy feddje meg a királynőt hiúsága miatt. Bathildis első válasza önigazolás és védekezés volt: úgy gondolja, ezzel a megjelenéssel tartozik a helyzetének. Utána azonban egy nagyszerű gesztussal letette ékszereit, megparancsolta, hogy készítsenek belőlük ereklyetartót, és soha többé nem viselt sem aranyat, sem drágaköveket.

Hívó bizalmát látomása fejezi ki: úgy látta, hogy a kolostor Szűzanyaoltáráról fényből szőtt létra emelkedik fel az ő számára és elér Isten trónusáig. Bathildis 680. január 30-án halt meg; Chelles-ben temették el. Amikor a sírjánál történt sok csoda arra készítette Jámbor Lajost, hogy 833-ban felnyitassa a sírt, a szent testét épségben találták. Ekkor a király értékes koporsóba helyeztette.

Január 31.

BOSCO SZENT JÁNOS

Január 31.

*Becchi tanya (Torinó mellett), 1815. augusztus 16. +Torinó, 1888. január 31.

XI. Pius pápa, aki szentté avatta Bosco János áldozópapot, így nyilatkozott róla: „Az ő életében természetesek voltak a természetfeletti dolgok, s ami másnál szokatlan, az nála megszokott volt.” Csodái megszámlálhatatlanok, a rábízottak lelkében úgy olvasott, mint egy könyvben, látta a jövőt, és olyan hihetetlen szeretet és öröm sugárzott belőle, hogy az utcagyerekek nemcsak a parancsát teljesítették, hanem lesték a kívánságait, hogy eleget tehessenek neki.

Ez a rendkívüli ember, akit Isten a múlt század forradalmainak időszakában ajándékozott az Egyháznak, Torino mellett egy szegény tanyán, Becchiben látta meg a napvilágot 1815. augusztus 16-

án. Apja, Bosco Ferenc másodszor nősült, mert első felesége Antal nevű fiúk születése után hamarosan meghalt. Második feleségétől, Occhiena Margit asszonytól két fia született: József és János. A fiúkat édesanyjuknak kellett fölnevelnie, mert apjuk 1817-ben meghalt.

Margit mama mélyen vallásos, dolgos, jámbor asszony és nagyszerű édesanya volt. Nevelési módszerének igen nagy szerepe volt abban, hogy János később sokak atyja lehetett. Gyermekait kicsi koruktól arra nevelte, hogy Isten jelenlétében járjanak, mert „Isten mindenütt jelen van, mindent lát, a legtitkosabb gondolataitokat is.” Ugyanakkor állandóan a jótettekre sürgette őket. Azt szokta mondogatni: „Aki alszik, nem fog halat!” János pedig különösen megszívelte egy másik intését: „Lásd csak, oly rövid az életünk, hogy nagyon kevés időnk van jót tenni. Minden óra, amit felesleges alvással töltünk, elveszett idő a mennyország számára. S minden perc, amit elveszünk a nélkülözhető éjszakai nyugalomtól, meghosszabbítja az életünket.” Don Bosco ezért aludt oly keveset.

Amikor János hat éves lett, nagyon szeretett volna tanulni, Isten ugyanis rendkívüli képességekkel áldotta meg: ha valamit figyelmesen elolvasott, megmaradt az emlékezetében. Testi ügyessége és ereje is átlagon felüli volt, kézügyessége pedig olyan fokot ért el, hogy könnyedén elleste a vásári bűvészek fogásait. Ennek ellenére a bátyja, Antal, aki nála tizenkét évvel volt idősebb és a tanulást naplopásnak tartotta, hallani sem akart a taníttatásáról. Számára csak a munka létezett, a földdel és az állatokkal való törődés. Így Jánosnak csak este volt módja arra, hogy az egyik szomszéd parasztbácsitól olvasni tanuljon.

Kilenc éves korában álmodt látott, amely meghívásának első jele volt. Ebben az álomban parancsot kapott: „Állj a fiúk élére!” Szó szerint véve a parancsot, kezdte maga köré gyűjteni a környékbeli fiúkat. Tanította őket a katekizmusra, elismételte nekik a templomban hallott prédikációt. Amikor pedig látta, hogy hallgatói fáradnak vagy unatkozni kezdenek, egy anyjától tanult történettel vagy bűvészmutatvánnyal szórakoztatta őket. Nem egyszer versenyre is kiállt – hallgatósága nagy tetszésére – a mutatóanyagokkal, és mindig ő nyert.

Mindezt már tíz éves korában gyakorolta! Ekkor járulhatott először szentáldozáshoz, és hitoktatójának is föltűnt értelmességével és jámborságával, de a bátyja csak nem akart hallani a tanulásról. Sőt addig gúnyolódott vele, míg 1828-ban édesanyja is jobbnak látta, ha János elmegy otthonról: elindult, hogy szolgagyereknek szegődjék egy tanyára.

Két év múlva végre megkezdhette a rendszeres iskolába járást Castelnúovóba. Eleinte naponta járt be az iskolába, később különböző házaknál kapott szállást házimunkák elvégzése fejében. Így alkalma nyílt sorban megismerkedni a szabó, lakatos, asztalos mesterséggel. Egy kávéháztulajdonos mellett főzni tanult, egy kántortól megtanult zenélni. Mindezeknek később, amikor már fiúk serege vette körül, igen nagy hasznát látta.

Tizenhat évesen, némi gondolkodás után, hogy ferences legyen-e, vagy világi pap, – jólelkű papok pártfogásával – beléphetett a chieti szemináriumba. Olyan szegények voltak, hogy minden ruhadarabot mástól kapott ajándékba. Társai hamarosan fölfigyeltek képességeire, ő pedig olyan szorgalommal tanult, hogy minden évben elnyerte az évfolyam számára kitűzött tanulmányi jutalmat.

1841-ben szentelték pappá. Utána még két évig továbbtanult egy torinói konviktusban, amelyet 1820-ban alapítottak fiatal papok számára, hogy erkölcsstani és szónoki tudásukat elmélyíthessék. Miközben ezt a konviktust látogatta, rabok, betegek, szegények lelkipásztori gondozásában vett részt. Az utcákat járva megdöbbenve látta, milyen sok fiú csatangol szerte a városban. Torinó ugyanis tele volt otthontalan és család nélkül élő fiúkkal, akik vidékről jöttek, hogy munkát találjanak, de csak keveseknek sikerült elhelyezkedniük.

1841. december 8-án Don Bosco éppen misézéshez öltözött, amikor a sekrestyében föltűnt egy ilyen fiú. Kiderült, hogy nemcsak ministrálni nem tud, hanem vallásilag is teljesen tudatlan. A sekrestyés ki akarta kergetni, de Don Bosco visszahívta, s mise után megtanította a kereszttetésre és beszélt neki a Teremtőről, aki életünk végső célja is. Ezzel a fiúval kezdődött az „oratorium”, Don Bosco műve. A fiú ugyanis egy hét múlva öt társát hozta magával; február másodikán már húszan, március

huszonötödikén már harmincan voltak, akik mise után hallgatták Don Bosco tanítását, s utána is vele maradtak. Öt évvel később négy száz lett a fiúk száma!

Eleinte különböző templomokban vettek részt a szentmisén, s jó időben kinn a szabadban, rossz időben valahol tető alatt töltötték a napot. A szentmisét katekizmus-oktatás követte, majd játékok, versenyek, éneklés. Don Bosco 1843-ban elvállalta a leánynevelő intézet mellett működő Szent Filoména kórház lelki irányítását, s a kórház mellett ki tudott alakítani egy kis kápolnát, amelyet 1844. december 8-án Szalézi Szent Ferenc tiszteletére szenteltek. A fiúk száma azonban oly mértékben sokasodott, hogy nem fértek el, és zajongásukat a környék sem tűrte.

Ezért 1835 júliusában áttelepültek a Szent Márton-templomba, de fél év múlva itt sem volt maradásuk. Ekkor egy pap kínálta föl a térel való tekintettel három szobáját, hogy fedél alatt lehessenek. Tavasszal azonban a szomszédok közölték, hogy tovább nem tűrik a „rendetlenkedést”, ezért Don Bosco kibérelt egy rétet, ahol szentmise után az oktatást tartotta és felügyelete alatt szabadon játszhattak a fiúk.

1846-ot írtak, s a politikai légkör egyre feszültebbé vált. A nemzeti eszme és a szabadságvágy Torinóban is éreztette hatását. Don Bosco pedig angyali egyszerűséggel távol tartotta magát és a fiait is minden politikai nyilatkozattól és megnyilvánulástól. Ennek ellenére följelentették őket. Don Boscót ismételten beidézték kihallgatásokra, egy ideig rendőri felügyelet alá is helyezték, sőt, előadásaira rendőrököt küldtek ki, nehogy valami rendbontást készíthessenek elő. Emellett a papok között is voltak olyanok, akik nem jó szemmel nézték az oratóriumot. Féltek ugyanis attól, hogy Don Bosco, aki nem tartozott plébániai kötelékbe, elvonja a híveket a plébániáktól. Hiába magyarázta a plébánosoknak, hogy ezek a fiúk vagy nála vannak, vagy az utcán, hiszen nincs családjuk, amely szerint bármelyik plébániához tartozhatnának. Nem hallgattak rá, sőt két pap összefogott, hogy mint bolondot, elmeógyógyintézetbe juttassák.

Egy hónap elteltével a gazda fölmondta a rét bérletét, s ekkor égi ajándékként egy Pinardi nevű háztulajdonos fölajánlotta házának fészereit. Don Bosco csak arra kérte, hogy kicsit magasítsa meg a helyiséget, hogy kápolnának használhassák. Mikor ez egy héten belül megtörtént, bérbe vette a fészert abban a reményben, hogy majd az egész házat is bérelheti, ha a lakók elhagyják. Májusban viszont Barolo őrgrófné, aki a Szent Filoména kórházat fenntartotta, választás elé állította: vagy a kórház alkalmazottja marad, de akkor hagyja abba a fiúkkal való felesleges vesződést, vagy azonnal elbocsátja. És Don Bosco a fiait választotta. Utána hamarosan súlyos beteg lett, úgyhogy egy időre haza kellett menni Becchibe. Amikor már elég erősnek érezte magát, novemberben édesanyját is magával hozta, és együtt költöztek be a Pinardi-házba. Margit mama ettől fogva haláláig (1857. november 25.) az összes fiú édesanyja is lett.

A következő évben némi könnyebbséget hozott az érsek rendelkezése amellyel az oratóriumot az elhagyott gyermekek plébániájává tette. Ezáltal legalább a plébánosok zaklatásai ellen védve voltak. Az oratóriumból, amely a mi fogalmaink szerint napközi otthon volt, lassan éjszakai menedékhely is lett, mert egyre több olyan fiú jelentkezett, akiknek semmifajta szállása sem volt. Don Bosco megosztotta velük a házat.

A város vezetősége szünet nélkül kapta a följelentéseket. 1848-ban fegyveres merényletet követtek el ellene: valaki rálőtt, miközben a kápolnában magyarázott a fiúknak, de csak a reverenda ujját találta el a merénylő.

1850-ben két magas rangú tisztviselő jelent meg, hogy ellenőrzést tartson és véget vessen ennek a kényelmetlen ügynek. De teljesen megváltozott véleményével tértek vissza a városi tanácsba, és sikerült elérniük, hogy a fiúk a kormánytól támogatást kapjanak.

Don Boscónak ugyanis semmiféle jövedelme nem volt. Övével együtt élt, mint az ég madarai: alamizsnából. Ismételten sorsjátékot rendezett, amelynek bevétele segítette rajtuk. Nincstelenségük ellenére 1851-ben megvásárolhatta a teljes Pinardi-házat, és letették a Szalézi Szent Ferenc-templom alapkövét. A templom egy év múlva teljesen készen állt.

Közben nagyon kemény támadások érték Bon Boscót, főleg a protestánsok részéről. Igaz, írt egy szókimondó könyvecskét, amely sok ezer példányban forgott a katolikusok kezén, s amelyre az volt a válasz, hogy ismételen az életére törtek. Ezért ha olyan útjai voltak, amelyeken veszélyben érezte magát, mindig vitt magával néhány erős fiút, akik megvédték.

Az 1854. évi kolerajárványban először ő maga tűnt ki helytállásával, majd a fiai is egymás után bátorságot kaptak, és segítettek a város betegeinek ápolásában.

1859-ben Don Bosco elérkezettnek látta az időt, hogy munkatársait társulatban fogja össze, és megalapította a Szalézi Szent Ferenc Társulatot, az egyháztörténelem egyik leghatásosabb szerzetesrendjét. Közben az oratóriumból iskola, majd iskolarendszer fejlődött ki. Már nem csak hitoktatás folyt Don Bosco iskolájában, hanem egyik műhelyt a másik után állította föl, hogy a növendékek mesterséget is tanulhassanak, s ha az ő keze alól kikerülnek, becsületes munkásemberként élhessenek. 1872-ben megalapította a rend női ágát, amelyet a Segítő Szűzanyáról nevezett el. A pápai jóváhagyást 1874-ben kapták meg. Egy év múlva már olyan híre volt a rendnek, hogy Dél-Amerikából kaptak meghívást, és Don Bosco el is indította az első missziós csoportot.

Életének utolsó éveiben sokat szenvedett. Állandóan fáj a háta, a szeme és a feje, s mindehhez krónikus álmatlanság társult. Tevékeny életét, amelyben oly kevés időt hagyott tetlenül, s oly sok jót tett a kicsinyekért, 1888. január 31-én fejezte be itt a földön.

XI. Pius pápa 1929-ben boldoggá, 1930-ban szentté avatta. A római kalendáriumba 1936-ban vették föl ünnepét.

Don Bosco a rendalapítás és a nevelés mellett harminc kisebb nagyobb könyvet is írt, elsősorban fiai épülésére és oktatására. IX. Pius pápa, aki nagyon kedvelte őt, megparancsolta, hogy belső tapasztalatait is foglalja írásba. Megtette, de ezt a naplót csak halála után találták meg, s ezt a címet viseli: „Oratóriumbeli emlékek 1825–1855. Csak a szalézi tagoknak. A Szalézi Társaságnak.” Életrajzát húsz nagy kötetben Lemoyne szalézi atya dolgozta föl. Néhány morzsa a ránk maradt hatalmas anyagból:

Meghívásának látomását így írja le maga a szent: „Kilenc éves koromban álmod láttam, amelyet egész életemben soha el nem felejtettem. Álomban úgy éreztem, hogy egy igen tágas udvaron álló ház közelében vagyok, ahol egy sereg gyermek tolongott. Egyesek nevetgéltek, mások játszottak, de voltak köztük olyanok is, akik káromkodtak. Amint ezeket az istentelenségeket meghallottam, közénk rohantam, s rábeszéléssel és ütlegekkel akartam őket elhallgattatni. Ebben a pillanatban egy javakorabeli, tiszteletreméltó, előkelő öltözetű férfi jelent meg. Egész alakját fehér köpeny burkolta, arca azonban olyan fényes volt, hogy nem tudtam rátekinteni. Nevemen szólított és megparancsolta, hogy álljak a fiúsereg élére, miközben hozzátette:

– Nem veréssel, hanem szelídséggel és szeretettel teheted ezeket barátaiddá. Kezdd el tehát azonnal a munkát! Tanítsd meg őket a bűn utálatosságára és az erény szépségére!

Én ijedten jegyeztem meg, hogy tudatlan ifjú vagyok, tökéletesen képtelen arra, hogy a fiúkat vallásos oktatásban részesítsem. Amint ezt kimondtam, a fiúk abbahagyták a veszekedést, a zajongást és a káromkodást, és mind a férfi köré sereglettek. Majdnem öntudatlanul kérdeztem:

– Kicsoda ön, hogy ilyen lehetetlenséget kíván tőlem?

– Éppen azért mert lehetetlennek látszik, végre kell hajtani engedelmesség és tudomány által!

– Hol és milyen eszközökkel fogom megszerezni ezt a tudományt?

– Adok melléd egy tanítónőt, akinek védelme alatt bölcs leszel, akinek befolyása nélkül minden bölcsesség csak balgaság.

– De hát kicsoda Ön, hogy így beszél velem?

– Annak vagyok a fia, akit napjában háromszor üdvözölni tanított a te édesanyád.

– Édesanyám azt parancsolta nekem, hogy az ő engedelme nélkül semmiféle idegen emberrel szóba ne álljak; mondja meg tehát a nevét!

– Azt kérdezd meg az én anyámtól!

Abban a pillanatban egy asszonyt láttam a férfi oldalán, igazi, felséges alakot, olyan ruhában, amelyből pazar fényesség sugárzott, mintha csupa ragyogó csillaggal lett volna telehintve. Mikor megbizonyosodott növekvő zavaromról, közelebb hívott magához, jóságosan kézen fogott, és így beszélt:

– Nézz ide!

Föltekintve észrevettem, hogy a fiúserег eltűnt, és helyébe nagy tömeg kecske, kutya, macska, medve és egyéb állatokból álló nyáj került. A felséges Asszony tovább beszélt:

– Ez a te munkaköröd, itt működj. Légy alázatos, erős és férfias, és az átváltozást, amelyet ezeken az állatokon most látni fogsz, csináld meg később az én fiaimnál.

Megint odatekintettem, és a vad állatok helyén ugyanannyi szelíd bárányt láttam. Ezek örömmel bégetve ugrándozták körül a férfit és az asszonyt, mintha hódolnának nekik. Ahogy ezt észrevettem, álmomban sírva fakadtam, és kértem a dicsőséges Asszonyt, magyarázza meg nekem, amit láttam, mert nem értettem, mit jelent mindez. Ő azonban csak a fejemre tette a kezét, és azt mondta:

– A kellő időben mindent meg fogsz érteni.

Alig ejtette ki ezeket a szavakat, valami zöreje fölébresztett az álomból, és minden eltűnt.”

Ez az álom – mint később összes prófétai álmai – szóról szóra beteljesedett, amikor a vad utcagyerekekből és suhancokból becsületes, vallásos fiatalokat nevelt, akik családjukban vagy az Egyház szolgálatában kamatoztatták mindazt, amit tőle kaptak.

A fiatal szívek fölötti hatalmának jellemző megnyilvánulása volt az az eset, amikor a torinói fiatalok börtönébe hívták húsvéti lelkigyakorlatra. A háromszáz fiú kivétel nélkül meggyónt és megáldozott. Don Boscót annyira meghatotta a hitük, hogy jutalmazni akarta őket, és egy napra el akarta vinni a fiúkat kirándulni, minden őrizet nélkül. A börtön parancsnoka hallani sem akart róla, mert attól félt, hogy egy szálíg megszöknek. Don Bosco azonban addig érvelt, míg miniszteri engedélyt nem kapott a kiránduláshoz. És csodák csodája: a fiúk közül egynek sem jutott eszébe, hogy éljen a szökési lehetőséggel!

1850 körül, amikor oly sokszor életére törtek, titokzatos védelmet kapott. Egy alkalommal, amikor éjszaka egyedül kellett hazatérnie a Pinardi-házba, az egyik sarkon két férfi támadta meg, agyon akarták verni. A sötétből azonban hirtelen egy hatalmas szürke farkaskutya rohant rájuk, és majdnem széttépte őket. Ez a titokzatos kutya – Don Bosco csak Szürkének hívta – éveken át a legnehezebb pillanatokban megjelent, de senki nem tudta, kié.

Amikor két paptársa eljött, hogy mint bolondot intézetbe szállítsák, humorral vágta ki magát. Ártatlan jóindulatot színélve látogatták meg a szobájában, de Don Bosco az első mondatukból tudta, hogy csapdát állítanak neki. Ezért hagyta, hogy hosszasan győzködjék, végül hajlandónak mutatkozott rá, hogy kocsiba szálljon velük. A beszállásnál udvariasan maga elé engedte a két papot, majd hirtelen mozdulattal rájuk csapta a kocsisajtját, és odakiáltott a kocsisnak, hogy sürgősen vigye az urakat az általuk megadott címre, azaz a bolondok házába. Ott csak kínos magyarázkodások után bocsátották szabadon őket.

Prófétai lelkének különös megnyilvánulása volt a királynak küldött figyelmeztetés. Viktor Emmánuel hosszasan készült arra, hogy eltörli a szerzetesrendeket. Don Bosco álmában látott egy királyi apródot, aki gyászt hirdetett a királyi család számára. Ismételten írt a királynak, és figyelmeztette, hogy bajt hoz a saját fejére, ha a rendeket bántalmazza. Ennek ellenére a király 1855. május 29-én aláírta az eltörli rendeket, s ezzel harmincöt szerzetesrendet szüntetett meg Piemontban. Utána négy hónap leforgása alatt meghalt az anyja, a nagybátyja, a felesége és a kislánya.

A szalézi rend hihetetlen gyorsasággal terjedt Itáliában és külföldön is, ami jelezte, hogy Don Bosco a kor nyomorúságát ismerte föl és azon segített, amikor az elhagyott fiúkat fölkarolta. Halála évében, 1888-ban a szalézieknak 250 háza volt 130.000 növendékkel. Élete folyamán hatezer pap került ki intézeteiből, akik közül 1200 szalézi szerzetes lett. 1980-ban világszerte 1341 házban 16.900 rendtag, közülük 11.000 fölszentelt pap, 1990-ben 1597 házban 17.191 szalézi szerzetes, köztük 10.884 pap foglalkozott a fiúneveléssel. A szalézi nővérek száma 1980-ban 1438 házban 17.500, 1990-ben 1505 házban 17.090 fő volt.